

ARGIA

PARTIDAK	TRIKI TXIKIA	POZTU SALDO	ERABAKO SALDO	BEIN BEIN	GUSTIA
M ^o PILAR TOMIN	231	232	238	244	945
REKALDE ANDIAK	256	26-	254	259	1029
GOZATEGI ANDI-ARREBAK	256	26-	272	27-	1058
OSKAR MIKEL	256	244	254	256	993
LOURDES INAKI	256	259	267	264	1053
URRESTILLA ANDIAK	256	247	247	247	987
EPENE BARRIO	271	267	267	267	1059

Jesus Altuna:
«Eboluzioa nekatuta
bezala dago»

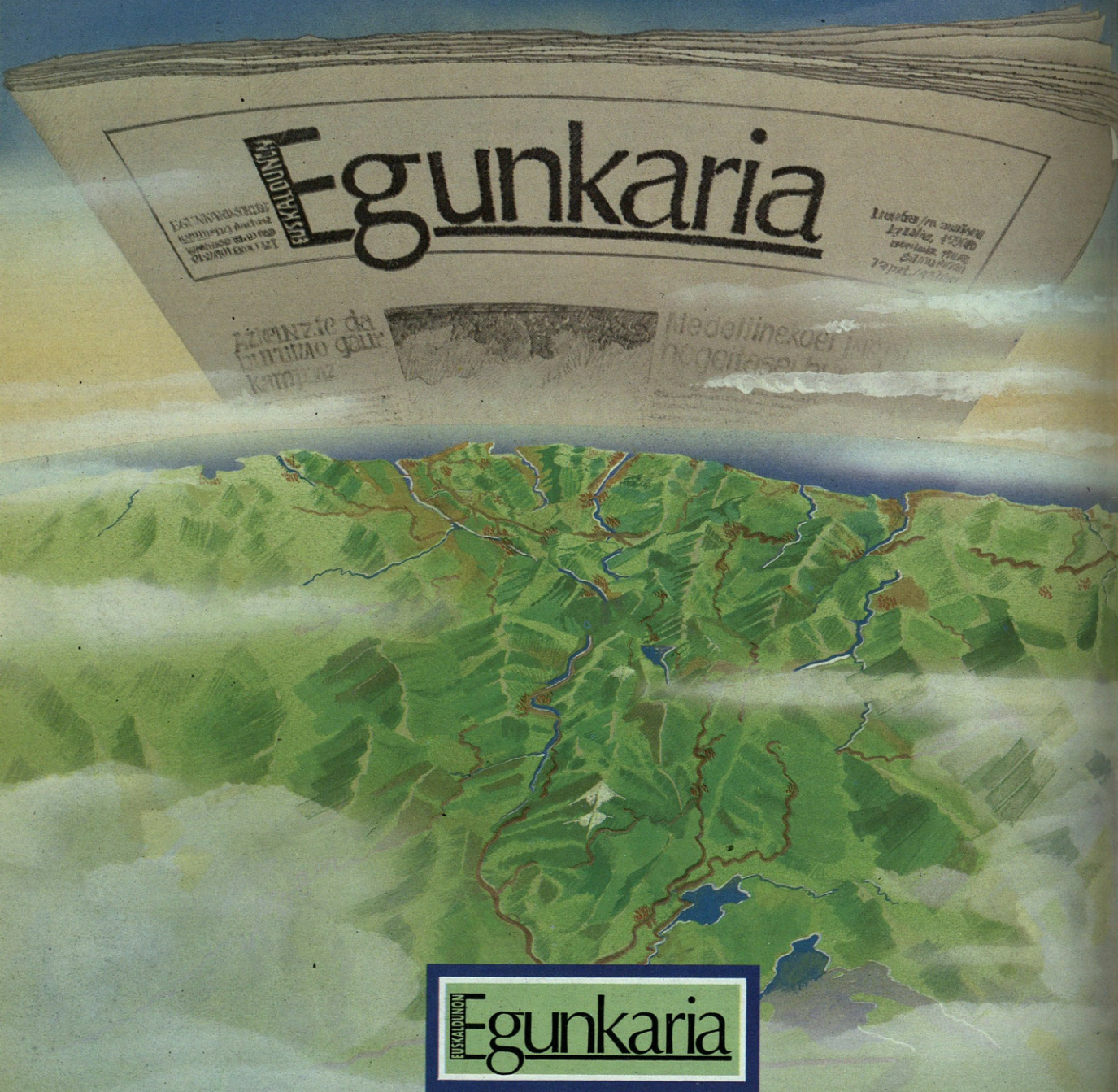
Euskal Herriko
Iurrikarak

TRIKITILARIEN TXAPELKETA NAGUSIA
SOINU TXIKIA
GAZTEEN ESKUETAN

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

Ez, ez dut nahi

KURDOEN egoerak bihotzean min egiten dit, ez dakit zer egin, ezintasunak heltzen dit lepotik eta negar egingo nuke baina non dago lagunaren magala? Abiadura ikaragarrian goaz eta pixka batean egon eta pentsatzeko ere ez dugu betarik. Ez, ez dut nahi, hola zibilizaziorik. Ez, ez, ez dut nahi.

Eñaut Gallastegi
(Elorrio)

Euskal Herrian euskaraz... erdaldunentzat!

EUSKAL Jauriaritza, Euskaltzaindia, HABE, AEK, EKB eta euskal instituzio eta elkarte guztiak hutsalak dira, jaiokuntzari uko egiten diotzen bitartean!

Instituzio eta elkarte hauetan, zenbat familia euskaldun daude gutxieneko lau haur dituztenak? Gure ikastetxeetan, gure ikastolan, ehuneko zenbat ikas-

le dira guraso euskaldunak dituztenak? Zenbat erdal familiakoak?

Flandestarrek beren herrialdean nederlandera indartu badute jaiotzak ugartuz izan da eta beren hizkuntza nagusi da. Ez horrela Bruselas eta beste herrialde batzuetan, non ikasgelan hamar ikasleetatik bat den belgiarra eta beste bederatzia kanpotar gurasoetatik datozenak. Hortik irakas-kuntzan eta ikastaroetan hainbat problema, nola irakase hala ikasleentzat ere.

Langabezia dagoela gogotik, baina berriro emigranteak beharko dira lanpostu noizik behinkakoak betetzeko.

Mikel Otxoa(Donostia)

Loiolara trenean

INAZIO Deunaren V. jaiotz-mendeurrena dela eta irati eta komunikabide guztiak gogotik saiatzen zarete herritarren belarriak zantzen eta bihotza mintzen. Guretzako ez da egokia mendeurren hori ospatzea, zeren eta gogoan dugu

Loiolako jauntxoan semea zela eta bere gaztaroa euskal senideen aurka eta Castillako erregearen alde eman zuela. Tarsoko Paulo bezala, zein Jesusen aurka zebilela erori eta konbertsio bidean ezarri zen, Loiolako Inigo ere bide hori ezagutu zuen. Urtero, urtarilaren 25ean Paulo Deunaren Konbertsioa ospatzen dugun bezala, gogozkoa genuke Loiolako Inazioren konbertsioa ere goraipatzea, gure egunerokoan bide horretatik jarraitzea gonbidatuak izanik.

Loiolan Topaketa ugari antolatu direla diozue, baina ez dira guretzat prestatuak, turismozaleentzat baizik. Gu, Urolako trenaren kendeu zenutenetik ez gara gehiago joan Loiolara. Ez zela garraio egokia eta kendeu zenuten, baina ondoren herritarrei autobus zerbitzu eskasa jarri diezue. Gu ez gara kapitalista, ez dugu automobilik eta ez gara errepide zaleak. Urolako tren zerbitzua hobetua eta egokitua jartzen duzuenean agertuko gara berriro Loiolara, Gure Patroi Handiaren Konbertsioa ospatzera.

H.T. (Urretxu)

Sobera akats

ERRAN hasteko biziki la- ket zaizkidala nazioarteko erreportaiak. Halere kezka- tua nauzue ortografiarekin.

Ene iduriko huts sobera ageri bait dira. Ez dakit badakizuen, ohartzen zareten, baina ARGIA bezalako ka- zetek eredu gisa funtziona- tzen dute ortografia mailan eta zuek kazetariak ez ba- duzue areago zaintzen gure baitan sortzen dizkiguzue nahaspilak. Ez dut sekulan jakiten ahal non eman behar den «h», non «z» eta non «s».

Aski duzue 1332-3 zen- bakia hartzea eta «EEEk eta Golkoko gerra» Eduardo Garbizurena behatzea. Hu- tsez gaiditurik duzue arti- kulu hori. Zinez lotsatzen naiz, ahalgetzen naiz orto- grafiari behatzean.

Kasu handiago bat ema- nen diezuelakoan ez ahal- getzeko gisan, adiorik ez.

Catherine Laffargue
(Toulouse)

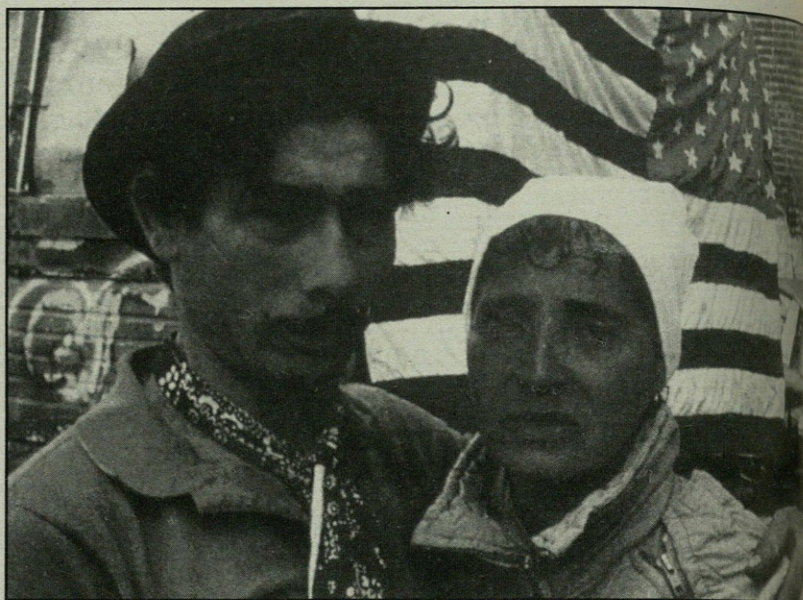
NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK
HELBIDEA TEL
HERRIA
HERRIALDEA D.P.
BANKU/ AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
KONTURAREN ZENBAKIA

ARGIA

1.337. alea

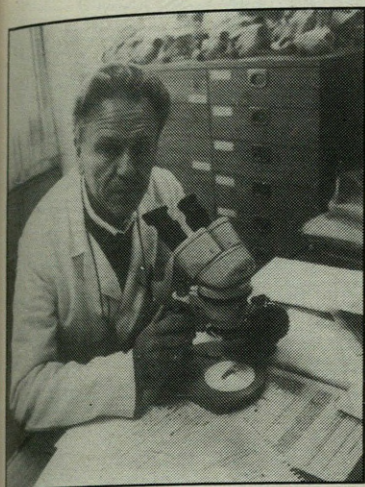
6. Politika kronika. I.ZUBIONDO.
8. Olatz Egiguren Egizan-eko partaidea: «Erakundeetako emakume eta gainontzekoen arteko inkomunikazioa gaintitu behar da». GARBIÑE UBEDA.
10. Lasarte-Oria: PSE-PSOEk botoen bidez lortutako hegemonia. G.UBEDA
12. Politika ttanttakea.
14. Nazioarteko kronika. L. MARTINEZ.
16. Mundu ekonomiaren lokomotora trenetik tira ezinean dabil. XABIER LETONA.
20. Nazioartea ttanttakea.
22. Indioek ala bakeroek hil zituzten Nevadako hiru euskaldunak? J.K. MALLEA.
28. «Aizu!»: Euskalduntze prozesuan tinko. J. AZPEITIA, X. ZABALETA.
31. Lurra dardarka hasten denean. M. GARTZIA, I. ETXEBERRIA.
35. Trikitilarien Txapelketa Nagusian soinu txikia gazteen eskuetan. J. LANDA, G. ARRESE, J. GOIKOETXEA.
43. Jesus Altuna: «Eboluzioa nekatuta bezala dago». P. SASTRE
48. Kultur kronika. JOSU LANDA.
50. «Los Alegres» lehen euskal Jazz-banda. GORKA ARRESE.
53. Euskal Museo Nazionala izendatu du Jaurilaritzak Bilboko museoa. Z. GANA, I. URIARTE.
56. Gasteizko CINT bideo eskola lan profesionaletan murgilduta. IGONE OLARTE, KARMELE JAIO.
58. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
60. Kultura ttanttakea.
66. Borondate politikorik eza. ARANTZA URKAREGI.

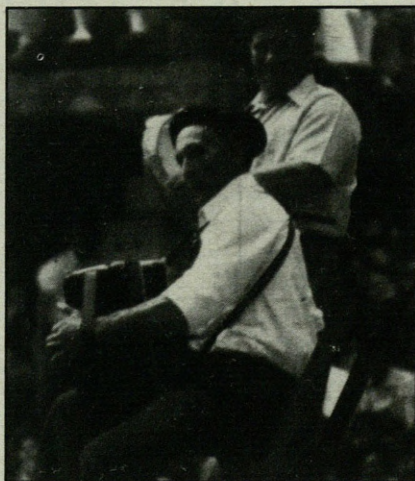
EEBB: Kanpora begira EEBB indartsu agertu arren, barrura begiratuz gero ekonomia atzera egin du nabarmen. Produktzioaren ezintasunak gizarte osoan du eragina, baina bereziki erdi mailako klaseengan. Politikoki eta militarri erabateko nagusitasuna erakusten badu ere, ekonomikoki etsai gogorrak ditu Japonia eta Alemania./16

NEVADAKO EUSKALDUNAK: Black Rock Desert-en, 1911.eko urtarileko elurrak, lau artzainen gorpu masakratuak estali zituen. Indioek ala itzainek hil ote zituzten? J.M. Malleak lertxun marren bidez egiten ari den ikerkuntzaren berri ematen digu./22

JESUS ALTUNA: Laugarren aroko ugaztunetan espezializaturiko paleontologoa mintzo zaigu erdiko orrialdeetan. Gorbeako kobazulo aurkitu berrira bisita eta bisita tartean, gizakiaren historia eta progresoaz luze eta lasai hitz egiteko parada izan dugu./43

TRIKITIXA: Trikitilarien Txapelketa Nagusiaren hamaseigarren edizio honetan, inoiz baino handiagoa izan da trikitilari gazte eta aurpegi berrien presentzia. Hona txapelketaren historia, epaimahaikideen erizpideak eta maiatzaren 5eko finalerako pronostikoak koloretan./35

LURRIKARAK: Ez direla urrutiko parajeetako kontuak, apirilaren 2an Zuberoa-Nafarroa partean nabaritu zuten. Salbuespen? Azken bi mendeetan, berrogeitik gora astinaldi nozitu da hemen. Gogorrena agian, 1967an Ereta herria suntsitu zuena; hango orduko alkateak kontatzen digu./31

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Garbiñe Ubeda, Alberto Irazu, Eñaut Apaolaza, Patxi Sarriegi, Rikardo Lizartza, Joxi Goikoetxea, Gorka Arrese.

Bilbon: Xabier Letona, Myriam García, Ermiñe Madariaga, Xabier Zabaleta, Jon Olaizola, Jose Mari Egaña, Amaia Nabaskues, Sabino Madariaga, Joseba Azpeitia.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Xabier Lekuona, Iñaki Uriá, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Josu Landa, Imanol Murua, Luis Fernandez, Mikel Arrieta, Joxan Oiz, Andres Gostin, Joxemi Saizar, Itsaso Fernandez, Arantxa Gutierrez, Bego Montorio, R.M. Sabaris, Patxi Azpillaga, Edorta Arana, Jon Sarasua, Mattin, Asisko Urmeneta, Fernan Goñi, Xabier Lezeta, Enbido, Bota Punttuba, Fermin Muguruza, Jimu Iturralde, Amaia Lasa Alegria, Mikel Antza, Kike Amonarriz, Xabier Oleaga, Jean Louis Davant, Nerea Azurmendi, Carlos Santamaria, Xipri Arbelbide, Emilio Lopez Adan, Xarlo Etxezaharreta, Elhuyar, Eva Olaizola, Juan Mari Arzak, Juan Jose Lapitz, Karlos Argiñano, Txillardegi, Tala, Mikel Asurmendi, Iñaki Uriarte.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Xabier Landa.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomakanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria ..	7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ...	490 libera.
Estatu Espainola	7.450 pezeta.
Beste atzerriak	9.800 pezeta.
Airez	14.900 pezeta.

Auziak eta kuartelak

ARZALLUZ eta Garaikoetxea lasai uzteko moduko epai salomoniko batek itxi du Luis Maria Retolaza akusatuen aulkian eseri duen entzuketaren kasua. Ertzainek Garaikoetxearen telefonoa entzuketetarako manipulatatu zutela aitortu da, baina ez da frogatu aski izan Epalzaren deklarazioa, entzuketaren horiek agindu zituen Retolaza zela frogatzeko. «Ustezko errugabe» printzipioari esker gelditu da Retolaza zigorrak gabe epailearen aurrean. Gizartearen aurrean ordea kostako zaio «uste» horren zama bizkar gainetik kentzea. Bost urte pasa bait dira entzuketak burutu zirenetik eta epaileen ikerketek ez bait dute argitu nork agindu zuen ekintza hori burutzea (zaila da sinistea ertzainak bere kasa ari zirenik.

Une politiko honetan baina, ez dirudi EAK handiagoetara jo nahi duenik EAJren kontra. Garaikoetxeak esan du ez duela errekurrituko. Funtsen gustora dagoela «biktimismoz» ez zela aritu argitzerakoan. Gobernu hirukoitza osatzerakoan, ez zuen alferrik abisu egin Arzalluzek, bihurriketaren hasten zena kanpoan geldituko zela.

Dena dela, demokrazia lainoan uzten dute politikaria hauek. Susmoak hortxe geratzen bait dira, Garaikoetxeak esan bezala, «entzuketaren interesa zeukatenen katea ez da akusatuen aulkian amaitzen».

MOHAND Talbi GALKideak 5 orduz eta mamitsu deklaratu du Brouard kasua —sei urte pasa eta argitu gabe

oraindik— daraman epailearen aurrean. Talbik dioenez 1983an GALKideen bilera nagusi bat ospatu zuten Bilbon. Pedro Sanchez (gartzelan zegoenez hil zuten) eta Talbi alde batetik; Jose Amedo Fouce, Navascués enpresaria eta polizia talde bat bestetik; eta Saenz de Santamaria Guardia Zibileko jenerala eta orduko Buruzagako Gobernadore militarra baita ziren. Talbiren esanetan Amedok berak hartu zuen Brouard hiltzeko agindura, «lan» horretarako bi hiltzaile kontratatzeak asmoarekin.

Hilko duten beldur, ez da erraz izango Talbi hemendik bi hilabeteren hasiko den Amedoren epaiketara joatea Madril. Hala ere, epailearen aurrean egin dituen deklarazioek beharko lukete bere indarra izan epaiketa horretan. Era berean, aipatu diren izenen ikerketan sakondu egin beharko litzateke, besterik ezean aipatutakoen parte hartzea frogatzeko. Navascuésen «careo» bat eskatu du Talbirekin zer ikusirik ez duela esanez. Saenz de Santamaria jenerala aldiz ez du ezer esan... Laino beltza hauek ezinbesteko dute ikerketaren eta justiziaren argia, larria baino larriago baita demokrazia bateko alderdi politiko bateko buruzagia ejerzitoaren eta poliziaren buruek hiltzea.

— Txiki Benegas ere Galindoren aferan ageri da Navajas fiskalak prestatu zuten ikerketa-txostenaren arabera ●

ISILIK geratu ez dena Txiki Benegas izan da. Eta harrapatu du norbaitek telefonoz. Hauteskundeetarako hilabete baino falta ez denean anaikor agertuko dira berriz Guerra eta Felipe, aparatoa eta gobernua. Baina mokoka ari direla mundu guztiak aditu du eta inorentzat ez da berria PSOE barruan bi alderdi egotea.

Telefono grabaketa zabaldu zuen irratikatea, «SER» katea, «El País» egunkaria argitaratzen duen «Prisa» holding berean dago. Eta astelehenean, lehendabiziko aldiz «Interviú»k eta «Egin»ek aurten argitaratutakoen ondoren, bere lehen orrira ekarri zuen Galindo teniente koronela «El País»ek, bere ondasunak 120 milioitan handitu dituela eta. «Interviú»ko erreportaiari, Galindo kokaina lapurretarekin nahasteaz gain, izen asko ageri dira. Tartean Txiki Benegasen bi lagun: Fernando Mùgica Herzog (telefonokidea) eta Jose Antonio Santamaria (Ku). Orduan argitaratu ez bazen ere, orain «El Mundo»k ezagutzera eman du Navajas fiskalak egingako eta bi goardia zibilek «Interviú»n utzitako salaketa-txosten hartan, Txiki Benegas ere ageri zela eta honek, Santamariak bezala, laguntza eskaintzen ziola Galindori.

— ETak dio luze gabe jakingo dela jestu-politika garden bati ontzat ematen zaion ala ez ●

Ikerketak epailearen esku dirau. Baina beldur gara, Barriionuevok Amedoren epaiketan zuzenean deklaratu ez dezan, Madrigo Parlamentuak (bertan ez zegoen sozialista baten botu eta guzti) kriminalen epaitze legea aldatu duen bezalatsu, Benegas eta Galindorentzat ere beste zerbait asmatuko ez ote duten.

1992 rake Goardia Zibilak EAEn dituen 22 kuartel eta poliziaren beste 6 itxiko direla agindu dio Corcuerak Atutxari. Oso pozik agertu dira Ardanza eta Atutxa, uste zutena baino «gehiago lortu» dutelako, eta antza denez, sozialistak Gasteizko gobernuan zeudenean baino hobeto etortzen direlako orain Jaurilaritzakoak Madrigoekin, nahiz eta ez duten argitu oraindik zenbat goardia zibil eta

zenbat polizia izango diren EAetik alde egingo dutenak.

Bitartean ETak Goardia Zibilaren beste kuartel bat txikitu du Urantzán, Burgoseko gobernu militarren aurrean bonba bat jarri dio kapitain bati eta Loiolako kuartelean Gipuzkoako gobernadore militarra zauritu du jurabandera batean. Indar erakusketa honek, eraso bizian ari da Euskadi Ta Askatasuna azken asteotan, eta ETaren azken agiriak, adierazten dute zerbait badabilela negoziaketan kontuan. Arzalluzen hitzek ere zerbait adierazten dute: «ETA oker dabil eraso honekin negoziatzera indartsuago eseriko dela uste badu».

Baina azken agirian ETA beldur ageri da Argel-go haustura berri bat bortxatzen ari ote deni PSOEren gobernuak «ETA eta Herri Batasunari 'azken puntilla' eman ahal izango dietelakoan, dioten bezala». Agiriak bukaeran dioenez «Luze gabe jakingo bide dugu espainiar Gobernuak benetako borondaterik agertuko duen ala ez. Luze gabe ere ziurrenik elkarrenganako jestu-politika garden bati ontzat ematen zaion ala ez».

Iñaki Zubiondo

Olatz Egiguren, Egizan emakumeen erakundeko partaidea:

«Erakundeetako emakume eta gainontzekoen arteko inkomunikazioa gainditu behar da»

Ospatu berri duen kongresuan, emakumearen egoeraren azterketa abiapuntutzat hartuta, aurrerantzean lan metodologiaren nondik norakoak finkatu ditu Egizan-ek. Mugimendu feministak emakume gehiengoarengana heltzea ez duela lortu aitortu du. Lekuan lekuko arazoei heltzea joko du erakunde honek, Olatz Egiguren gazte santutxuarrak adierazi duenez.

ARGIA. Zein izan da Egizan-ek ospatu berri duen kongresuaren helburua?

OLATZ EGIGUREN. Emakumearen egoerari buruzko azterketa egin dugu. Organizatiboki zein modutan dagoen eta dituen beharrak zehazten saiatu gara. Azterketaren emaitzetan ikusitakoaren arabera, Egizan-ek nola lan egin behar duen finkatu nahi izan dugu.

A. Zein da emakumearen errealitatea?

O.E. Organizatzeke arrazoi eta forma oso desberdi-

nak ditugu emakumeok. Taldeen edukiak eta helburuak ere oso diferenteak dira. Batzuk lokal mailan bakarrik organizatzen dira, beste batzuk alderdi politikoren baten babesean, eta beste batzuk politikarekin ez dute zer ikusirik. Hainbat emakumek helburu partzial batek bultzatuta jotzen du biltzera, ezkondu gabeko amak esate baterako. Beste hainbat, emakumeen askapenak orokorrean kezkatzen dituelako... Baina forma batean zein bestean, helburu bat zein beste bat

«Ez diogu lekuan lekuko arazoari heldu».

lortzeko, erakundeetako emakume eta gainontzekoen arteko inkomunikazioa gainditu behar da. Mugimendu feministak ez du emakume gehiengoarenga-

na heltzen asmatu. Oso garrantziko erreibindikazioa aurrean soilik biltzen dira.

A. Zergatik ez da erakundeetako gehiengoak?

O.E. Taldeek, orohar, emakumeen askapena izan dute helburutzat. Ez gara arazo edo behar konkretuetara iritsi. Ez diogu lekuan lekuko arazoari heldu. Oso kontutan hartzekoa da ere instituzioen lana. Madrilgo Emakumearen Institutua dela, Emakunde dela, udaletan emakume zerbitzua dela, instituzioek lana egina dagoela zabaldu dute, eta egiteke daudenak eurek egin ditzaketela txukunen. Emakume gehienak etxeko andreak izanik, eta etxean gehien irratia eta telebista sartzen direla jakinda, instituzioek askoz ere errazago dute hori sinestaraztea, beraien esku dagoen momentutik kaleko borroka ez dela beharrezkoa eta zentzua galdua duela pentsa araztea. Kalean, leku guztietan egon behar dugu, ikus gaitzaten lortu behar dugu.

A. Emakume gehiengoak, ordea, errespetoa dio kaleari. Salaketak eta erreibindikazioak kalean egin nahiak ez al dio mugimenduari oztoporik jartzen?

O.E. Etxekoandreaki kalea arrotza zaio. Ohitura hori aldatzea, emakumeak kalera daitezen bultzatzea oso zaila da. Nahikoa zaila da, bestela ere, emakume horiengana heltzea. Konturatu behar dute dituzten arazoak ez direla pertsonalak, emakume asko dagoela egoera berean. Gure esku dago kontzientziatze lan hori.

A. Zer bide ikusten ditu Egizan-ek emakume horiek kontzientziatzeko?

O.E. Herri mailan egin behar dugu lan batez ere. Herria da markorik hurbilena horretarako. Herrietako talde bakoitzak lekuan lekuko egoeraren azterketa egin beharko du. Behar konkretuak ikusita ildo es-

«Erakunde bakoitzaren eskusibitatea ezabatu behar da».

pezifikoa planteatu beharko dira herri bakoitzean.

A. Herri horietan Egizan-ek gain beste talde feministarik egongo balitz?

O.E. Borroka honetan erakunde bakoitzaren eskusi-

informazioa kontrastatuz gainditu beharko dugu; arrazoa eta argumentuak zuzen erabilia, estali nahi dutena plazaratuta.

A. Zein eratako arazoak izan dituzue orain arte gai-

■ «Instituzioen eraso informatzioa kontrastatuz gainditu beharko dugu; arrazoa eta argumentuak zuzen erabilia, estali nahi dutena plazaratuta» ●

bitatea ezabatu egin behar da. Guk, posible dugun neurrian, dakiguna eskainiko dugu, eta gainontzeko taldeek beste horrenbeste egitea nahi dugu. Erakunde bakoitza aberasteko bide polita dela eritzi diogu. Egon litezkeen sentsibiltzate desberdinak bultzatu eta aprobetxatu behar ditugu.

A. Aipatu duzuen instituzioen ofentsibari nola egingo diezue aurre?

O.E. Instituzioen eraso

nontzeko erakunde edo talde feministekin? Emakume Asanbladarekin esate baterako?

O.E. Arazo konkretuak baino, dinamika problema izan dugu. Guk ez dugu hainbesteko lana egin lokal mailan. Emakumeon egoera orokorrean aztertzen ari izan gara gehienbat. Nazional mailako ikuspegiaren arabera burutu ditugu gure kanpainak.

Gure lana lokal mailan zentratu ez den heinean ez

dugu kontaktu zuzenik izan. Emakumeen asanbladekin dugu parekotasunik handiena, antzeko dinamika izan dutelako. Ados jarri garen neurrian elkarrekin lan egin dugu, baina hori orain lokal mailan lortu behar dugu. Mundu zail honetan indarrak biltzen ez baditugu alperrik ari gara. Honek ez du esan nahi gure planteamentu ideologikoak alde batera utzi behar ditugunik.

A. Nola uztartzen da KAS barruan emakumeen mugimendua?

O.E. KAS arazo sektorial asko biltzen dituen erakundea da. KASEko erakunde sektorial bakoitzak bere lan arlo espezifikoak dauka, eta bakoitza autonomoa da. KASEko partaide gara denok helburu estrategiko berberak ditugulako. Honek uztartzen gaitu.

A. Ez dituzue gizonezkoak onartzen Egizan-en, baina argi duzue gizartea aldatu behar dela eta gizonezkoen inplikaziorik gabe ezinezkoa dela. Noren ardura litzateke gizonezkoak kontzientziatzea?

A. Guk borrokaren dinamizadore izan behar dugu, gu bait gara egoera horretan gaudenak. Guk izan behar dugu borroka bonen protagonistak. Planteatzen ditugun mobilizazioetan eta ekitaldietan gizonezkoen inplikazioa gero eta handiagoa izan dadin nahi dugu. Emakumeon askapena ez da etorriko emakumeak bakarrik kontziente izanda. Gizarte osoa kontzientziatu behar da. Gizarteari orokorrean zuzendutako taldeek egin beharko dute lan hori, HBk egin lezake esate baterako.

Garbiñe Ubeda

Lasarte-Oria: PSE-PSOEek botoen bidez lortutako hegemonia

Sortu berria da Lasarte-Oria herri moduan. Duela bost urte, udala jaio zenetik, PSE-PSOEek izan du botoen gehiengoa eta baita agintea ere. Udal arazoei dagokienez, jabe bakarra da alderdi hau. Azpiegitura aldetik lan handia egin bada ere, ez ditu herritar guztiak pozik utzi. PSE-PSOEren baitan tirabirak sortuak ditu alkatearen jokaerak.

LASARTE-ORIA

Hernani, Urnieta eta Andoain artean banatuta zeuden lurak elkartuta sortu zen. Bost urte egin ditu otsailean. Ez zuen, ordea, dagokion guztia bereganatu udalak. Hipodromo eta inguruak, eta Michelin eta Ur-

barteko lurrek, Donostiaren eta Usurbilen esku jarraitzen dute oraindik. Lasarte-Oria herren jaio zela esan liteke, beraz. Baina herria gaztea eta behar handiak dituen izaki, hutsaren hurrengotik hasita ere, azpiegiturari asko erreparatu dio,

eta zentzu honetan aurrera-pauso handiak eman dira.

Igerilekua eta polikiroldegia eraiki dira, jardinak eta parkeak sortu dira, industrialdeak bultzatu dira eta kultur etxea ere aurrera doa, nahiz eta obrak atzera samar egon. Herriak bestelako itxura du orain.

Orain lau urte, PSE-PSOEek hartu zituen bere gain ardura guztiak: alkate-tza, gobernu batzordea eta batzordeetako lehendakari-tzak. Une haietan EA saiatu zen alkatetza lortzen, baina EAJk eragotzi egin zion. PSE-PSOEek EA, EAJ eta EEri arduraren bat hartzea eskaini zien, baina ez zuten hartu nahi izan. PSE-PSOEek ez duen ardura bakarra HBren

eskuetan dagoena da: Euskara batzordearena.

PSE-PSOE erabat nagusi da Lasarte-Oriako udal kontuetan, baina instituzio honen inguruko iturrien arabera, «alkatea kenduta, abalmen eskasak du». Udala sortu zenean, Ana Urtsuegia oraingo alkatea Hernaniko herritik ekarri zuten

● Zinegotziak:

PSOE: 8, EA: 4, HB: 3, EE: 1, EAJ: 1.

● 1990eko aurrekontua: 1.682,03 milioi pezeta.

Kultura: %21,85, (367,45 milioi pezeta).

Sanitatea: %0,93 (15,56 milioi).

Etxe-gintza eta hirigintza: %17,72 (297,99).

Hezkuntza: %5,23 (87,99). **Ongizatea:** %19,87 (384,81).

Besterik: %25,19 (423,70) (udal administrazioa, polizia munizipala...).

Inbertsioak: %6,21 (104,42).

PSE-PSOEkoek.

Alkatearen agintzeko moduak arazoak sortu dituzten herritarren artean ez ezik, baita PSE-PSOEko beste militanten batzuren artean ere. Gazte kontseilua gazteak gabe geratu da, «buen entzuen gainetik PSE-PSOEko ordezkariak bereak inposatzen dituelako», adierazten digu gazte batek.

Maria Goiaran gazte ongizateko lehendakaria behin eta berriz eskatu diote

dimisioa «bere azpijokoak direla eta». Hauteskunde sindikalen eta orokorren bezperetan, udaletxeak langile ebentualak bildu zituen eta UGT eta PSOEn- tzat botoa eskatu zien. Opo- sizioa alderdiek salatu zuten Goiaranen jokaera.

Udal plenoetan herrita- rrek ezin dute hitzik egin.

Udaletik kanpo, elkar hiz- keta eta elkarlana onartu ez dela eta, tirabirak sortu dira.

Oria auzoan, Brunett lante- giak porrot egin zuenean, honek sortu zituen etxeak Diputazioak eskuratu zi- tuen. Etxeak aurreko men- dekoak dira, sistema inge- lesean sortutakoak. Enpre- san langile zenak etxebizi- tza erabiltzeko adjudikazio agiria eskura zezakeen, bai- na enpresan kontratatuta zuen bitartean bakarrik erabil zezakeen. Eusko Ja- rularitzarekin egindako hi- tzarmenaren ondorioz, ikerketa bati ekin zitzaion, eta horren arabera etxeak egokitzeak 600 milioiko di- rutzak behar da. Bertako biz- tanleek batzorde bat osatu dute. Kezkatuta daude etxeen egoera txarra ikusita batetik, eta etxeak eurenak ez direlako bestetik. PSE- PSOE ezik, gainontzeko al- derdiak izanek dira batzor- dearekin hizketan, baina auzokideen hitzetan, «alka- teak ez du ezer jakin nahi, ez du batzordea onartzen».

Kultur etxea diseinatzeko garaian ez du herriko kultur talde gehienek eritzia es- katu ere egin.

Legealdi honen hasieran euskararen udal ordenantza onartu zen, PSE-PSOE aurka azaldu bazen ere. Estatu es- painiarreko letratuak, or- dea, suspenditu egin zuen. Gaur egun haxe da sus- pendituta dagoen bakarra ●

Ana Urtsuegia, Lasarte-Oriako alkate PSOEn izenean:

«Ziur naiz jendeak, arazoak besteei konpontzea nahi duela»

ARGIA. *Nolakoa izan da herriaren parte bar- tzea?*

A. URTSUEGIA.

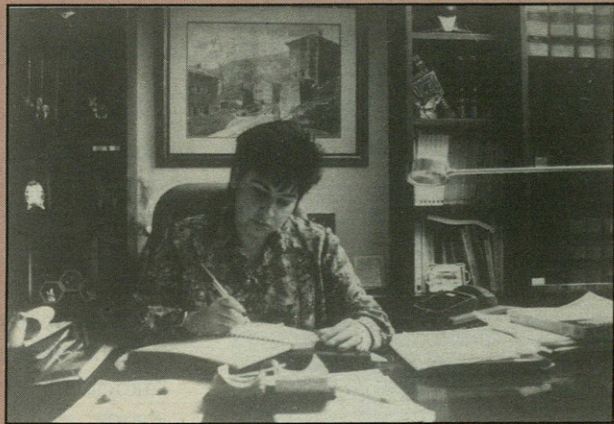
Eskasa, zoritxarrez. Tristeia bada ere, ni ziur naiz jen- deak, dituen arazoak bes- teek konpontzea nahi duela.

A. *Garrantzi handia eman nahi izan diozue ingurugiroari. 5.000tik gora arbol landatu duzue, paseorako parkeak egoki- tu dituzue... Baina zertan geratu da Oria ibaiaren arazoa?*

A.U. Ibaiaren biderapen proiektua bukatuta dago, eta MOPUk (Hirigintza eta Lan Publikoetako Ministe- ritza) aurrekontuetan bar- neratua du. Nik uste dut lanei aurki ekingo zaiela. Besteak beste, Hipodro- moko zubia bota eta berria eraikitzea da asmoa. Uhol- deei begira, arriskutsua da zubi hori. Dena den, ibai- arren bideratzea ez da nahi- koa. Ibaia errekupeatu egin behar dugu, baina erabat. Kolektoreak, dep- uradoreak... direnak eta ez direnak jarri behar dira martxan horretarako. Bai- na Foru Aldundiaren eta MOPUren kompetentzia da errekupeazio integral ho- ri.

A. *Itzito eta portugese- kin makina bat arazo izan omen da...*

A.U. Esan beharra dago

Usurbil eta Donostiako herri dermioen kompeten- tziak dela, ez dezakegula horren aurrean ezer esan. Hala ere, asko samurtu da arazoa. Lapurrete dago- kienez asko jaitsi da kopu- rua, eta honekin ez dut esan nahi ijitoak bakarrik direnik lapurrak. Gaur egun pertsonen kontrola hobe da, eta Ertzaintzak ere seguritate handia eman dio herritarrari.

A. *Legealdi honen bala- tze orokorraz zer esango zenuke?*

A.U. Ez zait triunfalista izatea gustatzen... Alder- diak, duela lau urte esan- dakoa aurrera eraman du, eta baita askoz gehiago ere. Nik bakarrik dakit lan asko egin dudala, eta emaitzekin oso pozik na- goela. Askok aldatu dugu herri hau. Arrazional eta zintzo izan behar da udala epaitzeko garaian, eta egi- na dagoena eta begi bistan

dagoena ez dezake inork alda.

A. *Zein izan da, alkatea- rentzat gauzarik txarre- na?*

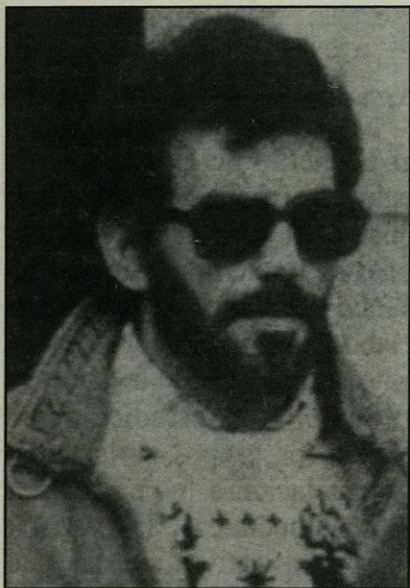
A.U. San Pedroko feste- tan herritar batzuren jo- kaera biolentoa. Harrika hasita, ez bait dute Ana Urtsuegia jipoitzen, herri- tarren instituzioa baizik. Udaletxearen aurka ha- rriak zein botilak botatzen dituen herritar guztien aurka ari da. Jende horri ez diot jaramonik egiten, eta ez naute beldurtuko. Errespetatzen ditut herri- tarrek direlako.

A. *Herriko PSE-PSOE- k arazoak omen ditu...*

A.U. Alderdi guztietan daude eritzi diferenteak. Arazoren bat beti dago baina ez dira inondik ere handiak izaten. Nik daki- danez, behintzat.

Garbiñe Ubeda

E Z P A L A K

■ BROUARDEN HILKETAREKIN «SANTA MARIA JENERALA» ERLAZIONATU DU TALBIK

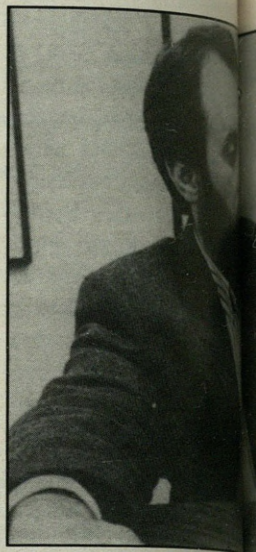
MOHAND TALBI GALEko kideak azaldutakoaren arabera, Jose Amedok eta Santa María izeneko jeneral batek prestatu zuten Santi Brouarden hilketak. Bost ordutik hartu zitoten deklarazioa Talbiri Perigeux-eko eta Bilboko epaileek. GALEko kideak, Baltasar Garzón Madrileko Entzutegi Nazionalako epailearen aurrean 1988an egindako adierazpen batzu berretsi zituen. Hau da, Brouarden hilketak eta beste hainbat atentatu 1983ko abenduan Bilboko hotel batean burututako bileran prestatu zirela. Txema Montero, Brouard familiaren abokatuak Talbik aipatu duen Santa Maria jenerala ikertu duela adierazi du, Saez de Santamaría Goardia Zibileko jenerala, garai hartan «borroka antiterroristako buru zena den jakiteko».

■ AUTOBIA ZATI BAT TEKNIKOKI ERAIKI EZINA DA

TEKNIKOKI eraiki ezina da Andoain-Irurtzun autobideko bi kilometrotako zati bat, enpresen eta Iruñeko Gobernuaren ikerketen arabera, eta Lurraldea koordinakundeak eskatutako txosten teknikoaren arabera. Azpilotzen Mustilloko tuneletik Palletakogañera bitarteko lanak geldirik daude duela hemezortzi hilabete. Haitzaldeko luraren egitura litologikoak, bere aldapa handiak, hezetasunak, euriteak eta izotzen eraginak ezinezko bihurtzen dute Azpirotz aldean Nafarroako Gobernuak onartutako proiektua, Jonan Fernandez Lurraldeako bozeramaleak adierazi zuenez.

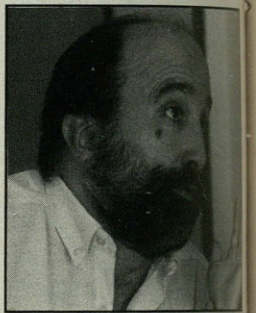
■ EPAITEGIAK LUIS MARIA RETOLAZA ABSOLBITU DU

BILBOKO Entzutegi Probintzialak Luis Maria Retolaza Barne Kontseilari ohia absolbitu egin du entzuketaren eragile izatearen salaketatik, eta baita Miguel Camboy ertzaina eta Javier Zumalde «El Cabra» funtzionaria ere. Jose Antonio Goikoetxea Ertzaintzako sarjentu nagusia, Ramon Epalza ertzaina eta Javier Agirre funtzionaria berriz, telefono entzuketaren legehaustearen errudun jo ditu epaitegiak, eta sei urte eta egun batez inhabilitatu ditu eta hilabetezko arresto bana ezarri die. Karlos Garaikoetxeak erantzukizun penala hiru ertzainen gain ezarri dela, «baina gutxi eritziko diote hauek bere kabuz jokatu zutela, beti bezala, behetako ordaintzen dute», nabarmendu zuen.

«ETA da Nafarroako euskal nazionalismoaren minbizirik handiena progresatu ahal izateko».

Iñaki Cabases.
Deia, 1991-IV-21.

«Ni, 1974az geroztik leku berean nago; ez naiz aldatu eta argi izan dut zer den Herri Batasuna».

Iñaki Esnaola.
El Mundo, 1991-IV-25.

«Jarrai-ren alde egotea Kon Villamudria eta beste hainbat gazteren heriotzen apoiatzea dela uste du EGIk».

Asier Atutxa.
Egunkaria, 1991-IV-20

«Maiatzaren Lehenean langileak ETArekin gogoratu behar du».

Gregorio Ordoñez.
El Diario Vasco,
1991-IV-26.

G O R D E T Z E K O A K

EGUNKARI INSTITUZIONALA, 900 MILIOI PEZETAKO «TXANTXA»

JOSEBA Arregi eta Jose Ramon Beloki Euskal Autonomi Elkarteko alderdi nagusiekin bildu dira egunkari instituzionalaren proiektuaren berri emateko, eta bide batez, udazken aldera proiektua babestuko duen legea aurkeztuko dutela adierazteko. Egunkari instituzionala 12 orrialdeko hiru separatak osatuko dute, goitik behera koloretan izango da, eta dohainik banatuko da 35.000 etxetako buzoitan. PSE-PSOE, EAJ, EA, EE, PP eta HB alderdiei adierazi zaizkiren arabera, urteko 900 milioi pezeta beharko ditu proiektu honek gauza dadin. Zein etxetan banatuko den erabakitzeke erroldak erabili dituzte.

«EMK-LKIk kandidaturak aurkezteko oportunitate eta arrazoi ezaren ispilu da».

Iraultza.
Egin, 1991-IV-21

«Hemen arazoa ez da Soltxaga, arazoa González da».

Txiki Benegas.
Diario de Navarra,
1991-IV-26.

«Batzar Nagusietan izan ez den dinamika eramango du HBk».

Jose Luis Elkoru.
Egunkaria, 1991-IV-26.

«Eusko Alkartasunarekin elkartzeak, bat egiteak edo konbergentziak ez gaitu kezkatzen».

Xabier Arzalluz.
Deia, 1991-IV-23.

K A R T A J O K O A N

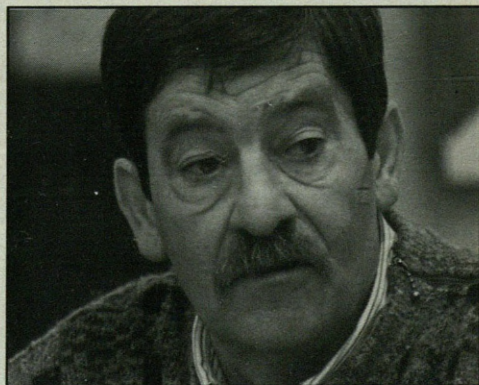
enbido...

...ordago!

JAIME I. DEL BURGO

Nafarroako PP alderdiko lehendakari ohiak ez legezko proposamen bat aurkeztu du, ez bait zaio ondo iruditzen HBko parlamentariak diputatu orori dagokion soldata jaso dezaten. Del Burgoren ustez, «zentzurik ez du. Diru hori, diputatuak lana duin eta behar bezala egin dezaten jarria bait dago, eta HBkoek ez dute lan egiten beraien borondatez». Bai Eduardo Martin Toval eta bai José Luis Corcuera ere Del Burgoren alde jarri dira: «kunplitzen ez duenak, ez dezala kobra» ●

JON IDIGORAS

HBko Mahai Nazionaleko bozeramaleak gogor kritikatu du Del Burgoren eskaera. «Benetako iruzurra izateaz gain», Estatu Espainiarrean bakarrik gerta daitekeen eskandalo politikotzat jo du. «Del Burgok ordezkatzeko duen izaera frankistak» oraindik ere gizarte honetan agintea duela eritzi dio. Idigorasen ustez, «diputatu frankista hauei eta iruzurtzaile politikoei, ordezkatzeko dituztenak ere errespetatzen ez dituzten horiei» exijitu beharko litzaieke koherentzia eta zintzotasuna ●

Akordioen garaia

IRAGAN asteak eskaini digun berria, gatazka desberdinetan lortutako akordioak izan dira. Ez dira gutxi izan gainera. Aspaldi honetan mundua dantzan izan duten bi gatazkagunetan akordioak izan dira: Soviet Batasunean eta Ekialde Erdian. Horrez gain Marokkok ere NBEk Mendebaldeko Sahararen auziaren konponketarako proposatutako erreferendum onartu egin du. Ekialde Erdian bi akordio izan dira: Irakeko kurduek Saddam Husseinekin sinatutakoa lehena, eta James Baker estatubatuar defentsa idazkariak eta Alexandr Besmértnij soviatar atzerri ministroak sinatutakoa.

Kurduen akordioari dagokionean aipatzekoa da jendarteko eritzia

ezustekoan hartu duela. Basatiki sarraskitu ondoren inor gutxi espero zezakeen horrelako akordiorik, are gehiago 1970ean Sadamek berak kurduei eskainitako autonomian oinarritutakoa. Sadamek akordioak ez betetzeaz gain behin baino gehiagotan sarraskitu egin zituen harrez gero. Orduan, zer sinisgarritasun eduki dezake orain? Egia da bere egoera ez dela ordukoa, orain inguratutik dakusa bere burua eta hala nola burua atera behar du nonbaitetik. Horrez gain, sinatuta ere kurduek zer dute, bada, galtzeko? Ezertxo ere ez. 1970ean Barzanik egin zuen atzera lehenengo, eta azkenik Talabaniren taldeak ere bai. Halaber, akordio bat sinatzen bada suposatzen da sina-

tzaile biek mantendu behar dutela eta horrek esan nahi du Saddam Husseinek Irakeko gorengo buruzag moduan jarraituko duela.

JOAN den astean Sadamen epaitezari buruz hitz egiten genuen. EEBBek egin zuen eskakizuna eta EEBBek entzungorrrarena egin zuten. Joan den astean horren indartsu entzun zenak aste honetan ez du atera zarata txikiarik ere. Mutu geratu al dira europarrak? Eta orain ez bakarrik epaitegarik ez, baizik eta EEBBek ondo bide dakusate Sadamek boterean jarraitzea. Orain arte, hilabete batzutan deabruaren besoko izan denak aurrera egiteko baimena jaso bide du. Nahiko gauza harrigarria. Hala ere, ez da

Nazioarteko ordenu berria: kontu zaharra!!

BA ote dago berriztasunik? Ialtako argazkitik Stalin eta berak signifikatzen zuena desagertu dela berriztapen nabarmena dugu. Superbotere bat eta bere bloke militarra eszenatokitik kanpo atera dira. Nori esker, gure buruari galdetu behar diogu?

Euromisilen krisialdian mundu osoan sortutako bakea eta desarmearen aldeko mugimenduak zerikusi handi bat duela pentsatzen dut. Soviet Batasuneko agintariengan mugimendu honek izan duen eragina inork ezin du ukatu.

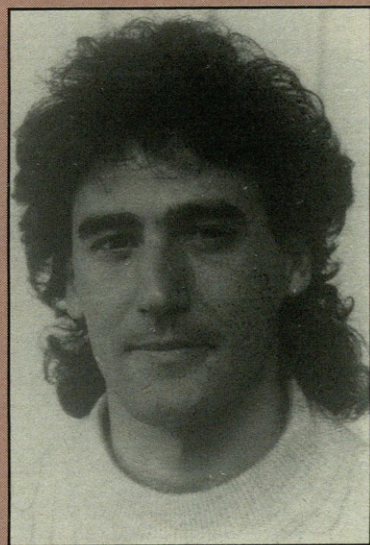
BESTALDE bazirudien Mendebaldeko Europan frantziar-aleman ardatza harturik eta MEB (UEO) instituzio militar zaharkituan berrindartuz hirugarrengo bloke eta superpotentzi militarra eratzeke prest zeudela Khol, Mitterrand, Cossiga, Gonzalez, Tindemans eta abar. Thatcher beti bezala eszeptikoagoa, ingelesak Ialtako argazkian lagun iparramerikarraren ondoan zeuden eta. Golkoko gerraren ondorioz ez gaude europar egitura militar baterakoi horren gertuago, zailtasunak areagotu baitira.

Nazio Batuen Erakundearen papera benetan penagarria izan da. Orain estatuen (eta ez nazio kontxo!) beto eskubide bakarra Estatu

Batuek gozatzen dutela dirudi. Estatuen egitura piramidalaren lehengo mundu gerratik buruzagitza zeukanak hortantxe darrai.

DENA estaturik gabeko ahotsak ugaltzen ari dira uhin berri baten antzera. In crescendo. Azkenengo Pariseko Europear Segurtasun eta Elkarlaguntzarako Konferentzian (CSCE-1990-azaroa) nazionalismoaren mamu berriaz ari ziren gobernu buruak. Mitterrandek ukatu behar izan zuen Lituaniako gobernuari luzatutako gonbitea.

Ekialdeko eta Erteuropan birjaiotzen diren errebindikazio nazionaletatik aparte egun Kurdistan, Canadian edo Latinoamerikan ahots berriak ari gara entzuten. Ez nituzke guztiak zaku berean sartu nahi. Askotan arrazakeri eta xenofobiari lotuta erakusten dizkigute, benetazko arrazoiak estaliz; baina nik herri librean arteko ordenu berri horren aldeko apostua egin nahi dut.

INAKI BARCENA
(EHUko irakaslea)

ahaztu behar Saddam Hussein abuztura arte ez dela inoiz izan EEBBen etsaia. Alderantziz.

Kontutan hartzekoa dena zera da, jakin badakigun arren xihiten errebolta modu bortitzenean ito zela, nahiko gutxi jakin izan da horretaz. EEBBei ez zaio interesatu izan xihiten sarraskia agertaraztea. Finean, nahia-go dute Saddam Hussein xihitak baino.

Beste akordioei dagokionean, Baker eta Bismértnijen artekoak ez dirudi gauza handirik dakarrenik. Aurretik ere Moscu eta EEBBek ez bait zuten horrenbeste ezberdintasunik. Damaskoren gogortasunaren atzean

Akordioa sinatu dutenez gero, alde biek zaindu beharko dute akordioa, eta horretarako seguru asko Saddam Husseinek boterean jarraitu beharko du ●

Moscu ote zegoen komentatu izan zen. Hala ere, Moscu EEBB baino urutiago joan nahi du eta konferentzia erregionalaren ondoren nazioarteko konferentzia eskatzen du.

AZKENIK akordio historiko moduan hartu beharrekoa Gorbaxov, Ieltsin eta zortzi errepubliketako buruen artean sinatutakoa. Kanpoan geratu dira Baltikoak, Moldavia, Georgia eta Armenia. Alabaina hauekiko jarrera hobe ere ikusi da. Gorbaxov, bere agintaldi larrienetakoa iragaten ari zenean, txapeldun atera da berriro borrokatik. Oinarritzko ondorioak sei hilabetetan egin beharreko hauteskundeak eta konstituzio berria egin beharra.

L. Martinez

Mundu ekonomiaren lokomotora trenetik tira ezinean dabil

Golkoko gerra amaitu ondoren EEBBek inoiz baino erraldoiago dirudite. Nagusi eta indartsu. Zentzu geopolitikoan egia borobila dena, ordea, erdipurdiko egia bilakatzen da barne mailari dagokionean. Reaganen 80. hamarkada oparoaren ondoren depresio sakonean murgilduta ageri dira EEBB. Produkzioaren ezintasuna, langabezia, pobrezia, hezkuntzaren kaskartze izugarria... Giza desberdintasunaren ohizko zanga, sakonagoa bihurtu da munduko estatu indartsuenaren magalean.

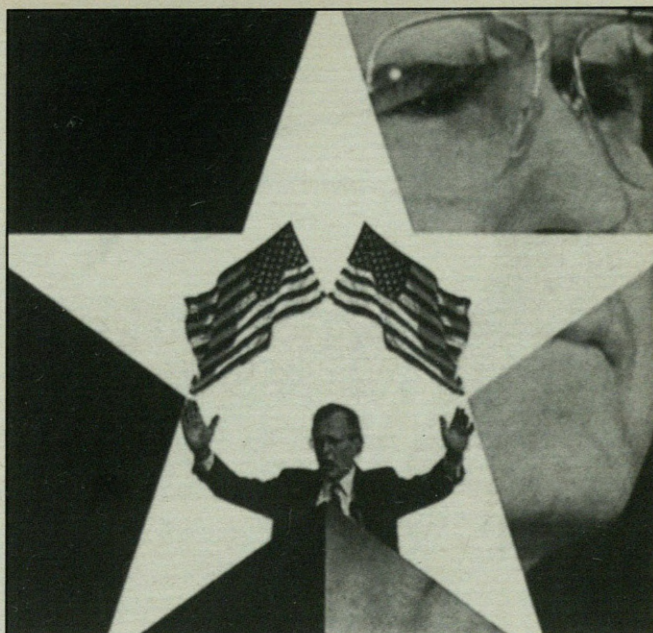
GERRA hondamenduen seinale bada ere, EEBB. Betako zenbait alor ekonomikorentzat aldrebesak zentzua du, oparotasunarena alegia. Gerraren ondorioz sekulako dirutzak egiten ari dira. Lehenbiziko zeuzkaten stok-ei irtenbidea emanez, eta bigarren

merkatuaren eskaerak pro-dukzioa aspaldian ez bezala igo erazi duelako. Paytheon Company, Rockwell International eta General Dynamics enpresak (Patriot, Maverick eta eta Tomahawk misilen egileak) urrezko bolara ezagutzen ari dira. Abuztuaren 2az geroztik Wall Streeten gorakada ezagutu duten enpresa bazarrenetakoak ditugu.

George Bush lehendakariak Estatuaren egoerari buruzko urteroko diskurtsoan, bere politika ekonomikoak krisiari aurre agitea lortu duela zioen bitartean, indikatzaile ekonomikoak ez bide datoz bat baieztapenarekin. Langabeziak duela hiru urtetatik hona izan duen portzentaia handiena lortu du, eta iazkoa erekin gonbaratuz industria iharduerak puntu bat atzera egin du. Atzerakada laister gaingintuko da zenbitzuren ustez. Beste askoren esanetan, arma industriaren hazkundeak eragindako irudikeria besterik ez da.

sortu bazituen ere, lanpostuok abiada berarekin desagertzen ari zaizkio: duela sei hilabetetatik hona milioia galdu ditu. Reaganen agintaldi oparoaren ondoren (1982-1990, bake denboran izan den espantio denboraldirik luzeena), Bushek harek egindako zarrastelkeriaren ondorioak jasan ditu. Eta seguru asko datorren legealdian ere jasan beharko ditu, seinale guztien arabera bera aterako baita irabazle. Horrela luze jarrai genezake alor gehientsuenekin.

Ondorio guzti horiek zerk edo nork eragindakoak diren ikustean, zalantza gutxi dago Reaganen gehiegikerien kontua dela, besteak beste. 1981eko krisiari emandako irtenbidearen ondorioak alegia. Estatuaren aurrekontu eta zorrak inoiz ez zuten ezagutu horren progresio azkarrik. Inoiz ordurarte soldatak ez ziren horren handiak izan; berdin enpresen irabaziekin. Eta, aldi berean, inoiz

Bush lehendakariak une arrakastatsuak bizi ditu.

modu ezkorrean ikusten duen irtenbidea, ekonomilari askok krisia berehala gaingintuko dela uste dute. Michael Boskin, Etxe Zuriko aholkularien buruaren ustez, «atzerakada 1991ren

bukaera aldera gaingintzen basiko gara. Arestian baino lehenago aterako gara krisialditik». Hiru arrazoi ematen ditu bere esanak sinisgarriak egiteko: Lehena stock-en ahultasuna litzate-

Kuwaitek 45.000 miliar dolar inguru gastatuko ditu berreraikuntzan eta dirutza hori batez ere EEBBetan geratuko da ●

Reaganen ondorioak

Eragindako kalkuluen arabera urte bukaerarako Estatu Batuetako defizit fiskala 318 miliar dolarretara iritsiko da (33 bilioi pezeta, 1,7 bilioi libera), urte hasieran kalkulutatutakoa baino 64 miliar dolar gehiago. 1990eko irailean hogeitamabost banku garrantzitsu porrote-rik gertu zirela ohartu ziren ekonomilariak. 80. hamarkadan 20 milioi lanpostu

indar finantzierokoak ez ziren erabili aurreko hamarkadan bezain zentzu lukratiboan. Beste horrenbeste eraikuntza mailan, maileguetan... Zor publikoak hartu zituen bere gain guzti horiek.

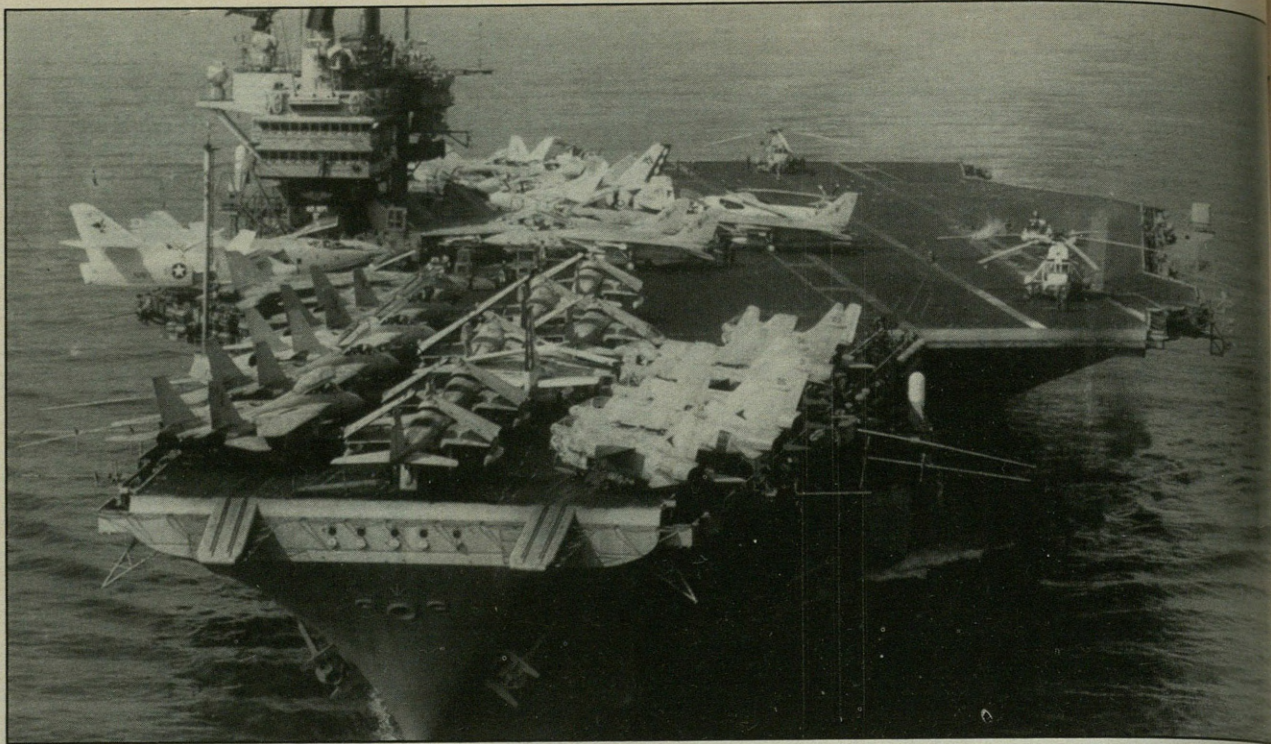
Krisi laburra omen da

Hamarkada honetan hasi dira igartzen ondorioak. Hala ere, nahiz eta EEBBetako populazioak nahiko

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24
20004 DONOSTIA

Golkoko gerraren ondoren EEBBek diru iturri garrantzitsuak jasoko ditu arma salmentatik.

ke, «oraingoan enpresak berehala konturatu dira eskariaren beherakadaz: stok-ak gutxitu dituzte eta baita produkzioa ere. Beraz, zulo honetatik ateratzean produkzioa berehala itzuliko da bere obizko neurrietara».

Bigarrenik, «esportazioen indarra, hauek inportazioak baino bi aldiz azkarrago hazten ari bait dira, eta ondorioz balantza komertziala orekatzen ari da. Oraingo atzerakadak eraikuntzaren esparrua, finantzak eta zerbitzuetan eragin du, baina manu-fakturaren esparruak sendo darrai». Dena den, kontutan hartu behar da hondasun ekipoen esportazioek EEBBetako Barne Produktu Gordinaren (BPG) %7 besterik ez dutela suposatzen. Sektore hau ordea, nahiz eta primeran abiatu, ezer gutxi da krisiari buelta emateko. Eta hirugarren eragile moduan, interes tasen geldiaraztea. Hau da baikorren esperantzarik handiena, hots, diruaren jaitsierak kontsumitsaileen erosteko beldurrak uxatuko dituela.

Merkatu eza

Dena den, krisiaren gaitzetzak produkzioaren hazkuntzean oinarritu beharko du, eta oraino produkzioa urteero BPGaren %1 besterik ez da hazi. Hazkunde horrekin, etorkizunean EEBBetako ekonomia nekez izan. liteke munduko

mikoan ez zuen areririk. Gaur egun zailagoa du, eremu ekonomikoan Japonia eta Alemania sektulako indarrez atera direlako. Honek munduko ekonomia- birbanaketa ekarri du, kapitalismoaren barruko gatazka».

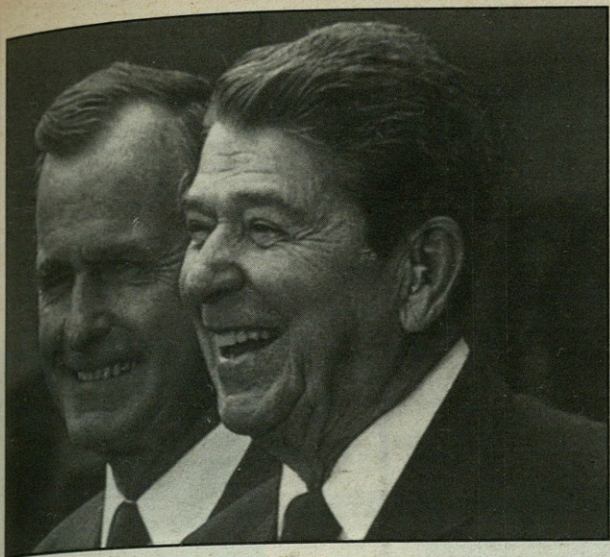
Bakaikoak azaltzen diren guzuz, «ekonomiak zibilizazio

«EEBBek produzitzeko sekulako ahalmena dute baina ez dakite non sartu guzti hori, hortxe dago kontradizioa» ●

BALAREN BAKAIKOA

ekonomia-aren lokomotora. EHUKo Zuzenbide Fakultateko ekonomia irakaslea den Baleren Bakaikoaren esanetan «1973an antzeko zerbait gertatu zen, baina hura gaur eguneko baino sakonagoa izan zen. Gerra ostean EEBB ederto asko baliatu ziren hazkunde ekonomikoaz; Europar sekulako merkatua aurkitu zuten. Eremu politikoan bere aurrean Soviet Batasuna zuen bezala, ekono-

luzeak izaten ditu gizarte- gertatutako aurkituntzen inguruan eta aurkituntza hauek estabilizazio- tzen direnean, ekonomia berari ere beste borrenbeste gertatzen zaio, eztabila- zatu egiten da. Trenbide- bere garaian eta duela gutxi- xira arte automobila izan litezke horietako adibide batzu. Ondoren ekonomia estankatu egiten da; eragile berriren bat agertu arte. Gerra ostean, eta denbora

Reaganek zor larria utzi zion bere lehendakariordeari.

luzez EEBBek inongo merkatu arazorik ez bazuten izan —beraz produkzioa ere bizi-bizi— gaur egun konpetitibitate oso handia du Japonia eta Alemaniarekin. Bestalde, Hirugarren Munduko ohizko merkatua ere gero eta antzuago bihurtu da. «Hor dago kontradizioa —jarraitzen du Bakaikoak— Hegoamerika eta Ertamerika adibidez leben merkatu potentzialak baziren, gaur egun ez dira merkatuak. Horren zurrupatuak izan dira, gaur egun nabikoa dutela bizirautearekin. Kapitalismoaren kontraesan bat da bori. EEBBentzat Europa litzateke onena, baina horren merkatu babestua da... Hor dago EEBBen kontradizioa, produzitze-ko sekulako abalmena baina guzti hori non sartu ez, eta orduan estankamendua dator».

Gizarte mailako eragina

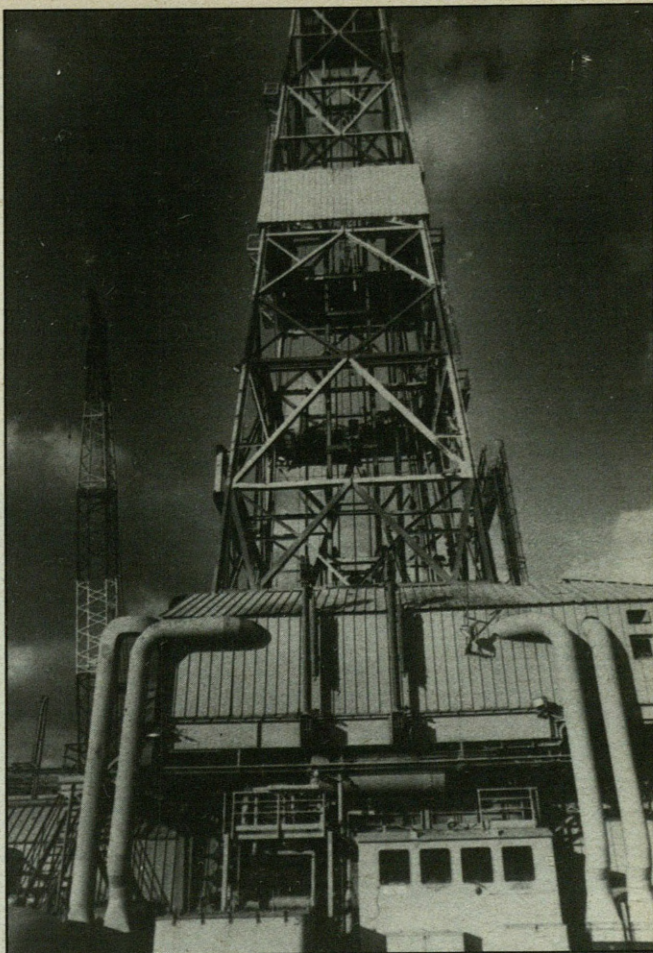
asa den hamarkadaren aparotasunaren ondorioak gero eta nabarmenagoak dira Iparramerikako esparru ekonomiko, sozial eta kulturean. Horrez gain, Rea-

ganek bultzatutako proiektu militar erraldoiek ere (Izarretako Gerra eta abar) gogor erasotu dute esparru publikoa. Milaka eta milaka (milioika agian?) konta daitezke «etxebakoak» deituta-

Joan den hamarkadaren aparotasunaren ondorioak gero eta nabarmenagoak dira gizarteko alor guztietan ●

koak. San Francisco hirian, adibidez, harresi bat eraiki dute pobrezia gorriean bizi direnen bizitza turisten begietatik gordetzeko. Azpiegituren egoera ere tamalgarria da zenbait tokitan. Milaka miliar dolar beharko lirateke 60. hamarkadan eraikitako errepide-tzarrak bere lehengo egoerara egokitzeke.

Hezkuntzak ere erabateko murritzetak ezagutu ditu, eskola eta liburutegien ixtea, hezkuntza programen ezabatzea, unibertsitateen garestitzea... Orohar, bio-

Petrolioaren kontrola lortu dute EEBBek eta horrek sekulako dirutza emango die konpainiei.

lentziak, drogak, prostituzioak eta arraza tentsioak gero eta leku nabarmenagoa dute estatubatuar gizartean. 1970etik 1988ra hilketen tasa bikoiztu egin da eta 1975etik 1980ra droga kontsumoaren portzentaia %50tik %60ra igo da. Behe eta erdi mailako klaseak dira kaltetuak eta krisitik ateratzeko hartutako konponbideekin ere eurak ateratzen dira galtzaileenak, batez ere zergen igoerekin.

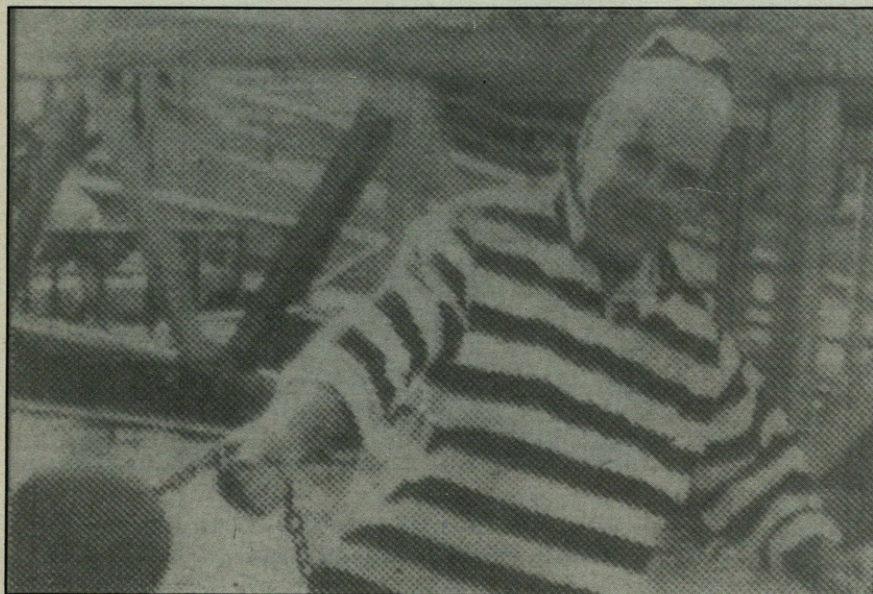
Baina noizbait krisitik ateratzeko une aproposik izan badute, oraingoa da, Golkoko gerraren ondorengoa. Lehenik munduko energi iturri garrantzitsuenak, petrolioak, euren kontrolpean geratu da, petroliorik gehientsuena estatubatuar konpainien eskuetan bait da. Horren kontrola

ziurtatzea eta mozkinak bermatzea zen EEBBeko helburuetako bat. Horrez gain, armagintzak ere diru sarrera bikainak ekarriko dizkio. Armen stok-a gutxitzeaz gain, Golkoko burututako erakustaldi militarrek munduko estatu askoren arma egarria modu berezian bizitu du. Israel, Saudi Arabia eta Golkoko monarkiak ere, besteak beste, salerosketen akordioak noiz sinatuko zai geratzen dira. Eta azkenik, gerra ororen ostean egin beharrekoa, berreraikuntza. Kuwaitek 45.000 miliar dolar inguru gastatu beharko ditu, eta horietatik kontratu gehientsuenak estatubatuar enpresen esku daude.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia. F. Fukuyama, 1989

■ MINISTRO OHIA GARTZELARA

GEOFF Muntz, Australiako Queens-land estatuko Presondegietako Minis- troa ohiari hamabi hilabetetako gar- tzela zigorra jarri diote diru publikotik 3.775 dolar lapurtzeagatik. Aurretik ere Turismo ministroa izandakoa dugu 1987an. Argazkian presondegiko zu- zendaria zenean preso jantziarekin mozorroturik.

■ PENTAGONOKO SISTEMA INFORMATIKOETAN ARAKATZEN

DUELA sei hilabetetatik hona, Holan- dako zenbait pirata informatiko Pen- tagonoko ordenadoreetan sartzen dira lasai asko. Joan den astean telebista kate batek nola sartzen ziren filmatu zien. Telefonoen haria erabiltzen dute

eta iturri militarren arabera ez dute kalte handirik eragin, bere esanetan «ez dute lortu sartze gure zonalde ba- bestuenetara. Hala ere, pilatutako zen- bait informazio izorratu digute».

■ ITALIAKO GOBERNUAREN KOMERIAK

Iталиako gobernuen osaketa gero eta harrigarriagoa da. Andreotti bera do- zena bat gobernuen buru izan da da- goeneko. Oraingoan, gobernuia eratu eta berehala (azkenean errepublika- rriak gabe), ordu gutxitara krisi berri bat zabaldu zen Kristau Demokraten ar- tean, Cossiga Italiako lehendakaria eta alderdiko lehendakaria den Ciriaco de Mitaren artean. Cossigak, publikoki aitortutako depresio sakonaren on- doren, Arnaldo Forlani alderdiko idaz- karia deitu zuen, berorregandik ea alderdiak apoiatzen zuen ala ez jakin asmoz.

E L L E M E L L E

«Akaso guk parte hartzen dugu israeldarren ordezkariaren izendapenean? Orduan zergatik hartu behar dute parte eurek gurean?»

Isir Arafat PAeko buruzagia.

«Kurduak laguntzeko operazioa ez da legala nazioarteko zuzenbideari begira, baina moraliki justifikagarria da»

Eric Suy, NBEko ordezkaria.

«Laguntza humanitaria ez da nabikoa, laguntza politikoa falta zaigu»

Mahmud Ozman, Kurdistaneko Alderdi Sozialistaren buruzagia.

«Latinoamerika babesten ez bada, desberdintasun teknologikoak gure komertzio guztia zanpatuko digu».

Carlos Rafael, Cubako lehendakariordea.

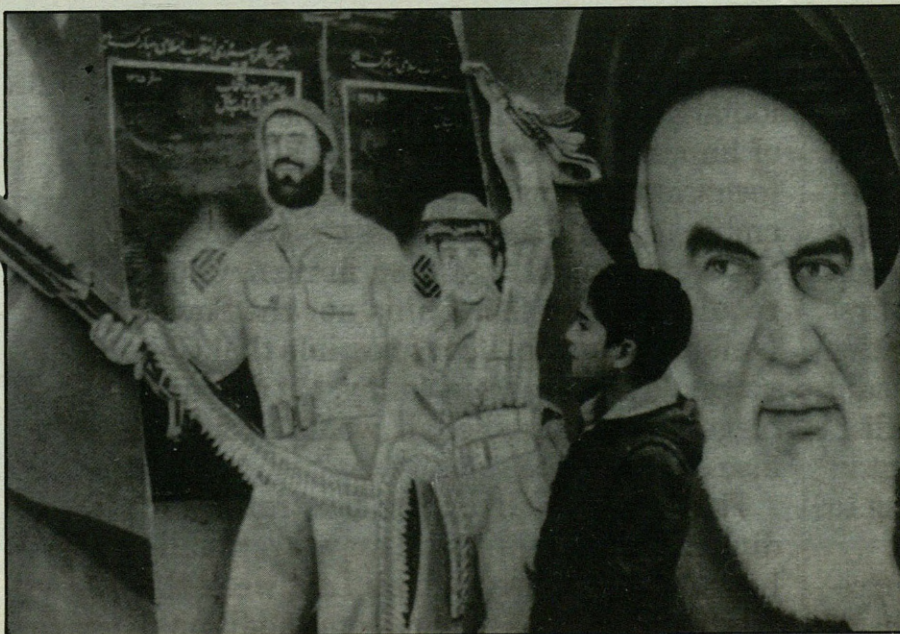
O I H A R T Z U N A K

URTARRILEAN SAHARAK ERREFERENDUMA BURUTUKO DU

MAROKKOKO gobernuak onartu egin du NBEak datorren urtarrilerako proposatu berri zuen autodeterminazio erreferenduma. Marokkoko bertako iturriek aditzera eman zutenez Hassan II.enak behin ere ez zukeen onartuko horrelakorik ez duela galduko jakin barik. Hala ere, Frente Polisarioko ordezkariak diotenez, garbitasunez burutzen bada ez dago beldurrik. Saharan dituen 180.000 mila soldaduak 65.000era murriztu beharko ditu Hassan II.enak. Bozketa 1974an espainiar gobernuak egindako eroldarekin burutuko da eta berorren arabera 74.0000 saharauiarrek eman ahal izango dute botoa.

IRANEKO ZABALTZEA ARABIA SAUDIARA IRITSI DA

Iranek aurrera darrai bere zabaltze prozesuarekin, eta bide horretan Ali AKbar Velayati Iraneko Atzerri ministroak Riaden parada egingo du. 1984tik, harreman diplomatikoak apurtu zituztenetik, lehenengo harremanak dira. 1979an iraultza islamikoa egin zen urtetik hona, Iranek goimailako kargu bat bidaltzen duen lehen aldia. Islamaren bi adar nagusiak diren xihismoa eta sunismoaren ordezkari eta gidari nagusiak dira herrialde biak. Iran-Irak arteko gerran Riadek indar handiz lagundu zuen Irak. Halaber, 1984ean Arabia Saudiak 400 peregrino iraniar hil zuten La Mekan.

«Airea bezain garrantzitsu
ditugu botere indartsua,
ordena eta diziplina»
**Palentin Pablov, SESBeko
lehendakariordea.**

«Lehen Ministroak esan
digunaren arabera, ez du
Israeleko lur zati bat bera ere
utziko»

**Geula Cohen, Israeleko
Tehiya muturreko taldekoa
eta zientzia ministrordea.**

«Militarrek El Salvadorreko
bizitza politikoa bahitu dute
birurogei urtetan zehar;
Ekialdeko Europan, aldiz,
alderdi komunistak gauza
bera egin du 40 urtetan
zehar»

**Ruben Zamora,
Convergencia Democrática
de El Salvadorreko
buruzagia.**

INDIOEK ALA BAKEROEK HIL ZITUZTEN NEVADAKO HIRU EUSKALDUNAK?

Mende hasierako artzain euskalduna, zenbait koiote larrurekin.

Negu gorri.
Urtarrila
benetan hotza
1911ko hura.
Lurra elurrez,
gainetik
hormatua.
Nevada
iparraldean
dagoen Harbeltz
Eremu (Black
Rock Desert)
latza munduaren
azkena zirudien.

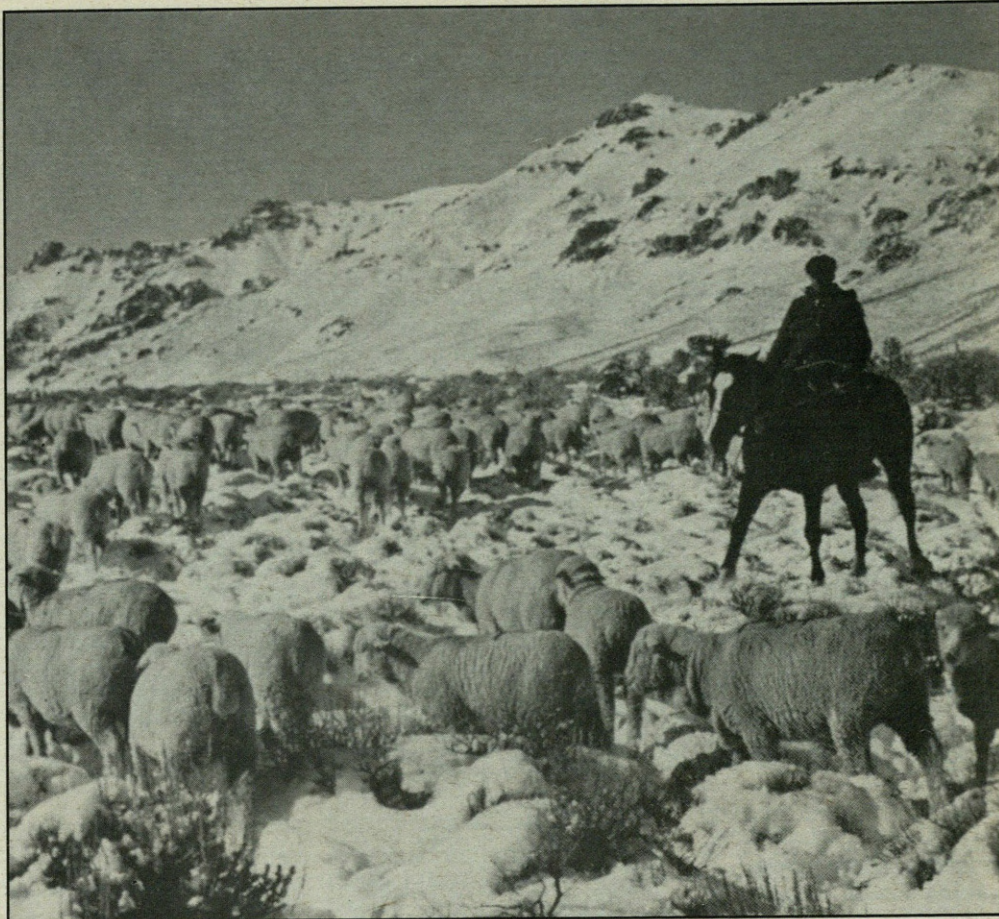
AMERIKA oraindik
Amerika zen ordea, eta Es-
tatu Batuetako mendebal-
dera anitz euskaldun zeto-
zen mendietan ardiak zain-
tzera, bizimodu bakartian
dolarrak irabazteko.
Hantxe zeuden artzain
Iparraldeko hiru gizon gaz-
te: Jean Battitta Lasaga, Pia-
rres Erramuspe eta Beltran
Indiano. Hantxe zegoen ere
—eta zergatik ez dakigu—
Ingalaterrako gazte bat,
Harry Cambron, itzaina.
Harryk bazituen zaldi eta
pistola berarekin, garai har-
tan ohitura zenez. Ez dakigu
artzainek zaldirik, astorik

edo iskilorik zutenetz (zakurrak bai noski, eta ardiak). Negu hartan zerbait lazgarria jazo zen, baina noiz eta nola, eta zergatik? Zoritxarrez, bakar bakarrik dakiguna, lau gaztek hantxe galdu zutela beren bizia.

Mendekuz hilak?

Hain zuzen, egun haietan Cambron Denio-ko herriskan ezkontzeko zegoen eta, ageri ez zenean, emaztegaia eta lagunak itxaroten asperitu ondoren, kezkatzen hasi ziren. Orobat Erramuspe eta Lasagaren etxeokak, biak ezkonduak bait ziren. Indiano izengoitia dela eta ez abizena, dio norbaitek, baina hilarriak horrelaxe dakar besterik aitatu gabe. Nevadako istorioetan hartaz ez da ezer aitatzen; bakarrik artzaina zela eta ezkongea. Beste euskaldun biak ardi ugazabak zirenez, diot nik, Indianok haietako batentzat lan egingo zuen agian. Handia da orain 80 urte gertatuaz hain gutxi jakitea! Baina kontuan eduki behar da lurralde zakar hura —gaur bezala— mapan hutsune handi bat besterik ez zela.

Erramuspe eta Lasaga, biak bankarrak omen ziren, beste herritar asko bezala Estatu Batuetara artzain etorriak. 1900.eko erroldetan nazionalen Pete «Erramuspe» bat agertzen zaigu, 1860an Frantzia sortu eta 1888an inmigratua. 1900ean bera eta bere anaia Michel James Dunn-en artzain zebiltzen Ipar California-Nevada mugan. Michel urte bi gazteagoa zen eta biak Amerikara elkarrekin etorriak ziren eta, erroldetan dioenez, bazekiten irakurtzen, idazten eta ingelese ere piska bat. New Yorkeko Dunn honek badirudi ardi

asko zuela; erroldetan berean dakusgunez, bazituen beste sei artzain, hauetako lau euskaldunak, alegia, Eugene Salet, Baptist Alsaga, Pedro Ossafrain (edo Ocafrain) eta bere anaia Anton Ossafrain. Ikusten da guzti

Negu hartan zerbait lazgarria jazo zen, baina noiz eta nola, eta zergatik

hauek Iparraldekoak zirela.

Urte batzuk geroago, Erramuspe ezkondu egin zen Dominika Itzainarekin eta 1910.era seme bi ukan zituzten: John P. eta Peter A. Beren aldetik, Lasagak eta bere emazte Jeanie-k hiru seme-alaba zituzten: Geor-

ge, Petere eta Mattie.

1911.eko negu latz hartan, hiru euskaldunak eta Cambron basamortuan zeudela, indio aldra bat, Shoshone Mike buru, agertu omen zitzaizen eta tiroka hasi edo. Indioek beren barrutitik landa ei zebiltzan eta, beharbada goseak edo hotzez. Lehenik lapurtzea pentsatuko zuten agian, baina okerretik okerrera, azkenean, ebatsi ezezik, hil egin zituzten gure gizonak. Nevadako historia liburuetan gertakizun honi «Indioen azken masakrea» deritzaio eta hiru liburu behintzat idatziak dauden arren, inork ez daki gauza garbirik; hauetariko batzuk «zurien» alde jokatzeko dira, besteak «gorrien». Batek dioenez, artzainak mendekuz izan ziren hilak, euskaldunek indio emakumeei egindako irainengatik. Autoreak ez

Nevadako artzaina, elurran gairi.
Horrelako paraje batean hil zituzten Erramuspe, Lasaga, Indiano eta Cambron.

**Euskal artzainak
1910ean, McDermitt-eko
taberna batean (Nevada).**

dakar frogarik, ordea.

Erramusperen iloba-erdi bat bizi da oraindik Californiako Eagleville herriskan. Izena Marie Jean jarri zioten baina gero Mary-ra aldatu; postetxean lan egin zuen, postari buru izanik zaharsaria hartu arte. Bera ikusten joan nintzen 1991eko neguan ta orduan jakin nuen Maryren aita ez zela Piarres Erramuspe, bere anaia Jean baizik, Piarresen alargunarekin ezkondu bait zen. Emakume bizkor eta atsegi-

na da Mary, eta bazuen zer-esan eta zer-erakuts, batez ere haurtzaroko kontuak eta portreta zaharrak. Oraindik badaki «uskara» baina, aritu gabe, asko ahaztu zaio. Aitaren arrantxuan sortu zelaririk, umetan euskara eta ingelesa batera ikasi zituen baina euskara erabiltzen eskuarki. Eskolara hasi zene-ko lehen egunean anaia zaharragoak kontseilu hau eman zion Maryri: «Anglesez solas hastean, anglesez finitu zan».

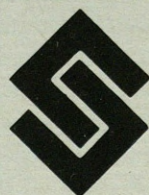
1911.eko gertakariak galdetu nion eta Maryk argiro erantzun zidan gauza garbirik inork ez zekiela: batzuek indioak, besteek itzainak (bakeroak) izan zirela. Li-
buruek ziotenez landa be-
rak ez zekiela, aitortu zidan
Maryk.

Indio denak garbitu

Azken aldi honetan «masakrearen» interpretazio bixi bat azaldu da Renoko Phil Earl historialariaren ahotik. Honen eritziz, artzainen erahileak ez ziren indioak izan, baizik eta California Cedarvilleko itzainak. Gorpuetan aurkituriko balak ez ziren indioen armekin tiratuak izan, dio hark. 1991.eko otsailean, Nevada Renoko 5. telekanalean —masakrearen 80. urteburua zela eta— eman zuen Earlek teoria berria, eta bai jende asko haserretu ere. Baina Amerika mende-balean artzain-itzain arteko burrukak famatuak dira —nobelariei eta Hollywood-eko filmeei esker.

Dena den, gizonak zirela, Californiako Eagleville-
lletik eta Nevadako Renotik
jalgitako hertzainak eta «or-
ratzari» boluntarioak des-
gertuen bila hasi ziren hara-

**Herri-
urrats**
MAIATZAREN 12an
SENPEREN

SOKOA

BEHO.BIAKO BIDEA / 26, HENDAIA 64700 / B.P. 78
TEL. (07 33) 59 20 10 05 / FAX (07 33) 59 20 54 80

Erahiltza eta lertxun marrak

Gaur egun, galdegiozu Nevada edo Californiako euskaldun bati 1911ko arazoaz eta inork ez dizu ezer gogoratuko; Amerikan arin ahazten bait dira gauzak, onak zein txarrak.

HALA ERE, historia-
ren adur bitxi batez, aspal-
diko erahiltza hura de-
sehortzi beharrean aurki-
tzen gara. Izan ere, inork ez
zekiela, euskal artzainek
Amerikako basoetan barre-
na milaka lertxun-marra utzi
zituzten beren ibilaldien
agiri eta, 1899an marren
zera ikertzen hasi nintzela,
haien arteaz eta balio etno-
grafikoaz inor ez zela ohar-
tu, konturatu nintzen.

«Lertxun marrak», zer dira?
Lertxuna (Bizkaian «ertxu-
na» deritzagu) zuhaitz bat
da, urkiaren antzeko orria
eta lizarrak bezain azal fina
duena. Lertxundiak toki ur-
tsuetan kokatzen dira,
mendi arruetan asko, 1.500
metrotik gora eskuarki. Eus-
kal artzainek honelako le-
kuetan ematen zuten uda,
eta asti ugariaz baliaturik,
labana eskuetan hartu eta
zuhaitz azalean anitz ma-
rrazki egiten zituzten.
Gehienetan bakoitzak bere

izena, nongoa eta noizkoa
jartzen zuen, baina hortik
landa, emakume, giza iru-
di, bihozkada etabar. Ba-
naka bertso ere aurkitu di-
tut. Milioi bat lertxun mar-
katuak omen dira Estatu
Batuetako Mendebaldeko
hamar estatuetan, eta
—Jaurlaritzako Kultura
Sailaren laguntzaz— da-
ta-biltzen gogotik jarrai-
tzea espero dut. Ikerke-
taren luze-zabala ulertuz
goazela, zenbat jakintza
emaitza jasoko dugun
inork ez daki; ondorio
batzuk, ordea, argi ikus-
ten ditut eta zenbait mi-
tok lur jo behar dutela
ere bai.

1990.eko uda-udaz-
kenetan Harbeltz Eremu
ondoko basoetan iker-
lari nenbilela, lertxune-
tan dozenaka euskaldun
artzainen berri aurkitu
nuen, 1895etik gaurdai-
no inguru haietan ibi-
liak. Hauen artzaingoa-
ren aztarnik munduan ez
zaigu gelditzen, zuhaitze-
tan ezik. Paperean ez zu-
ten idatzi. Amerikara heldu
ziren euskaldun baserrita-
rrak oraindik sena primiti-
boa zuten, eta aintzinean
errotuak zeudelarik, beren
berri egurrean kokatu zi-
guten. Arbaso lezegizonek
harria margotu bezala, ar-
tzainek arbola marratu
zuten.

Harbeltz Eremu inguru-
ko oihanetan badela
1911.ean erahilduen berri,
espero dut; edo-ta orduko
gertaeraren argigarri dai-
tekeen zerbait. Hasteko,
PE inizialak aurkitu ditu

baina Erramusperen izen
garbirik oraindik ez. Oro-
bat Gratien Laxagueren
izena, 1926an marratua.
Gratien eta Jean Lasaga
senide ziren. Indianoren
marrarik ez dut oraindik
aurkitu, baina oihana
gehiago arakaturik, data
berririk jasotzea badaite-
ke.

**P E artzainak 1895ean
egindako lertxun marra**

Egun batez, baso ber-
berean, harriduraz beterik
hiru lertxun bakan begiz-
tatu nituen errecondo ba-
karti batean: bata 1830ean
eta beste biak 1895 eta
1896an marratuak. Lehen
lertxunak urtearen gai-
nean gurutze bat du —ho-
rixe da sarri artzainen eza-
gupide— eta gero P E. Ja-
kina, urte horrek problema
damaigu, Nevadako his-
toria ikasleak ondo dakie-
nez, 1830ean hemen ez
bait zegoen ez euskaldu-
nik ez europarririk. Indio
banaka batzuk soilik. Be-
raz, egun hori oker dago-
ke, baina hizkiak ez, bada

beste lertxun biak ere P.E.
diote —gurutze barik—
1895ean eta 1896an fetxa-
tuak.

Giza errolda nazionala
arakatu ondoren, Nevada-
ko inguru hauetan ez da
P.E.rik aurkitzen, Pete
Erramuspe ezik. Piarres eta
Michel anaia, aipatu be-
zala, biak alderdi hauetan
lertxun marrak ere aurkitu
ditut. Azkenengoa

1909.ekoa da, eta ikerketa
aurrera doala, P.E.k egin-
dako beste marrak nonbait
agertuko direla uste dut.
Bitartean, orain dauzka-
gun dataz baliaturik eta
haiek gonbaraturik, P.E. hau
eta Piarres Erramuspe bat
direla dirudi. Honez gain,
uste dut 1911.eko erahil-
tzeak inguruko beste eus-
kal artzainei zartada ederra
emango diela. Izan ere,
haien bizimodu bakartia
beldurgarria zen, eta edo-
nork noiznahi hil zitza-
keen beste bost artzain.
Euskaldunek bazuten iski-
lorik aldian, eta zakurra,
baina eremu haietan ez
zegoen erahile zoro ba-
tengandik defendatzerik.
Beraz, erahiltza haren berri
nonbaiteko lertxunean ai-
tatua izango dela espero
dut. Esaterako, oihan be-
rean 1932-33.ean Manez
baigorriarrak lertxun bat
marratu zuen eta urte bi
geroago beste baigorriar
batek, Pierre Gortarik,
ikusi eta hau idatzi zuen
azpian: «*Gaizo Manez joan
zinen mundu huntarik*». Lertxun
marrek huskerien
berri demagute, esaterako,
koioteak bildotsa harra-
patu zueneko. Beraz, ez
ote dute hiru artzainen
erahiltza aitaturik? Baietz
nik uste eta nire lana
zuhaitz hori aurkitzea da.

honat basamortu zabalean eta, zortez, egun gutxi barru lauen gorpuak aurkitu Little High Rock Canyon-go erreka hobian. Hain zuzen Cambron-en anaia aurkitu ere, elurtzan zihola Harryren esku hormatuarekin behaztopatuz. Gorpuak elkarren ondoan zeuden, denak tiroz josiak. Erramuspek bere bibote handia eta ezpaina falta zituen, eta orobat guztien ahoetako urrezilarrak. Indioak ile-zale izanik, ez zieten ilerik ebaki, baina zakil barrabilak bai. Indioak ala itzainak ote ziren? Gorpu batzuei galtzak eta jantziak falta zitzaizkien, eta Cambron-en pistola eta zaldia ez ziren inon ageri. Erramuspe gizon handi go-

■ Gorpuak elkarren ondoan zeuden, denak tiroz josiak. Indioak ile-zale izanik, ez zieten ilerik ebaki, baina zakil barrabilak bai

gorra izanik, bazirudien balek ez zutela erraz eraitsi, odola bortzegi barna irristatua bait zeukan.

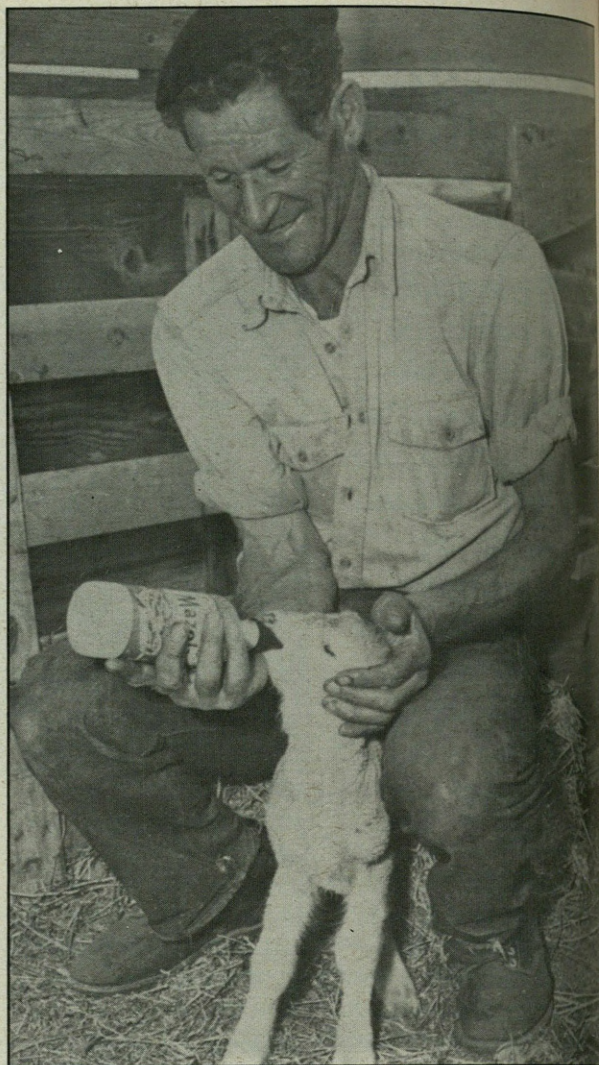
Heriotz txarraren berria haizetan hedatu zelarik, errua indioei bota zieten eta haien atzetik hasi ziren hoge bat gizon «zuri» suminkor. Hamasei egun basamortu izoztuan usainka ibili ondoren, otsailaren 26an indioen egonlekua begiztatu zuten Golconda herritik aparte. Batzuek diotenez, indioek gosez erdi hilak ziruditen eta ganorazko armarik apenas zuten burru-kari ekiteko. Hala ere, zu-

riek errenditzeko txanarik ez zieten eman —legeak eskatu bezala— eta bertan garbitu zituzten denak. Zuri bat ere zerraldo gertatu zen, indiar emakume gazte bat eta ume bi mirakuluz bizirik geldituz. Mendekatzailak heroe bezala hartuak izan ziren Nevada eta Californiako herrietan, eta haien argazkiak eguneroko paperetan ikusten ditugu.

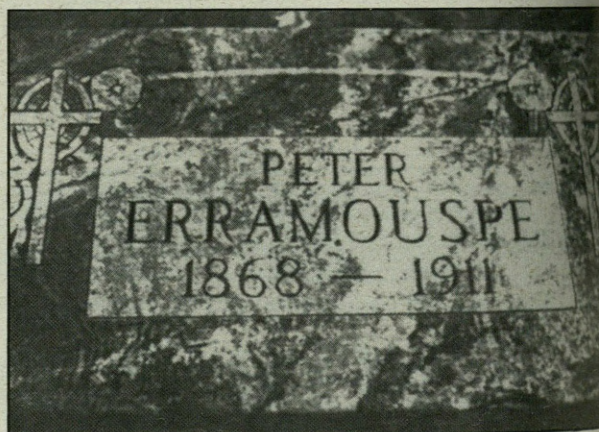
Euskaldunek parte hartu?

Hauetako bitan Pierre «Itzaina» (Itzaina noski) zeritzan euskaldun bat ere agertzen da tarteko, baina ez omen zen indioen atzetik ibilitakoa. Eta zergatik ez?, galde dezakegu une honetan. Zergatik ez zuten euskaldunek parte hartu? Alde batetik, iskiloak (armak) eta zaldiak behar; bestetik hizkuntza ere jakin behar; baina horien gainetik, milaka dolar harraparietzat eskainiak zeudelako, eta anitz horien gose. Euskaldunak, inmigrante izanik, bazterrerara behar.

Arazoa pasa eta geroago, Erramusperen emaztea Dominika Itzaina bere ezkoniba Jean Erramusperekin ezkondu zen, esan dugunez. Erahil duen istorioa pixka bat borobilduz, gainera dezagun Amerikan bizi ziren senideen berri. Hiru Erramuspetar Los Angelesen kokatu ziren azken gizaldi gunean eta bost bat Lasagatar San Franciscon eta Nevadan, batzuk Bajorritik, besteak Aldudetik etorriak. Baita ere, Nevada-ko agiritan dakuzagunez, 1907an delako Anna Erramuspe eta Piarres Etxart Renon ezkondu ziren (bide batez, erants dezagun urte haietan euskal inmigranteak

Artzaintzarako oso preziatuak ziren euskaldunak.

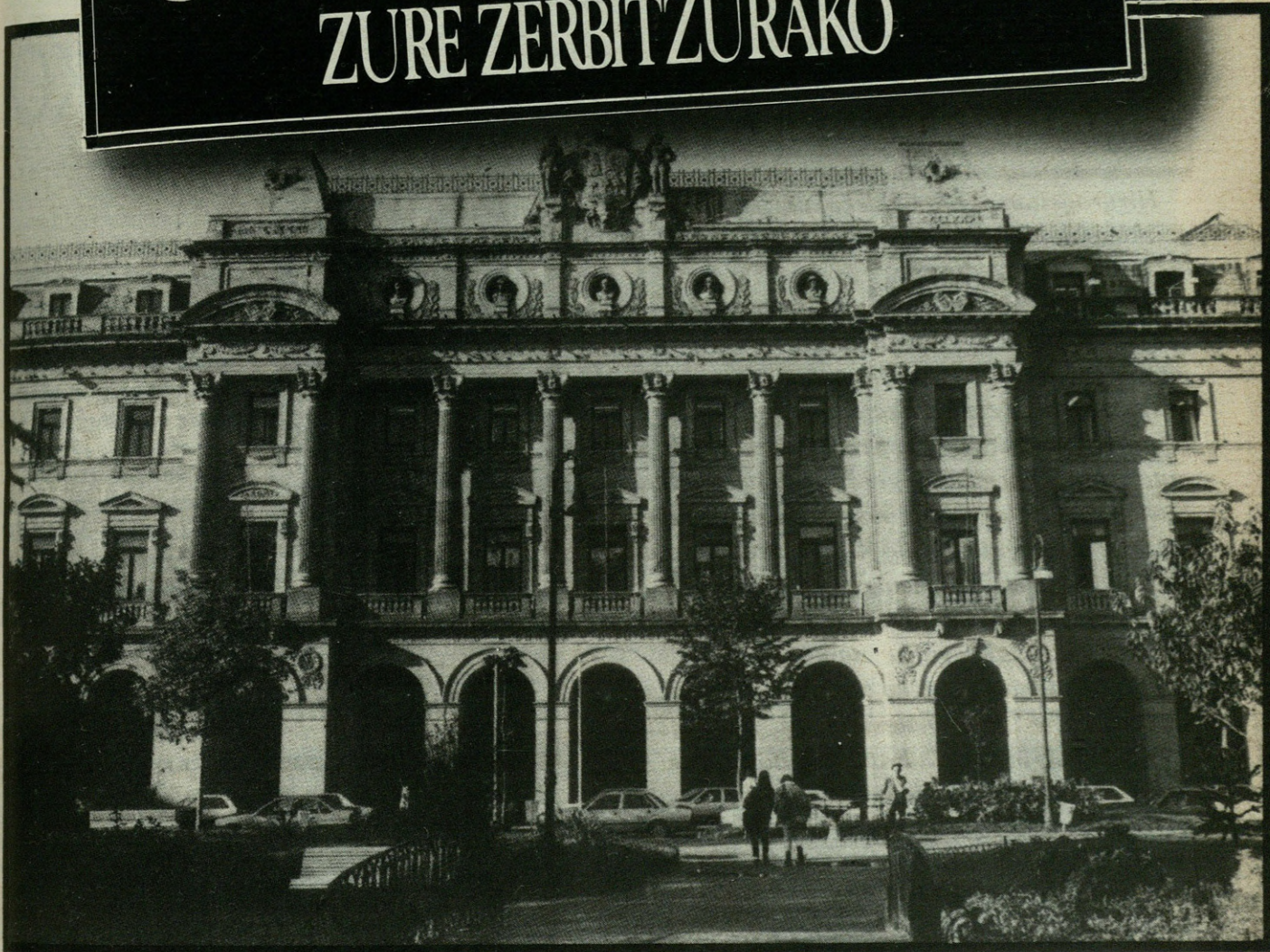

etnia barruan ezkontzen zirela, baina 1945az gero ezkon-nahastea areagotuz joan dela).

I Erramusperen hilarria.

Mallea **O**laetxe

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

«Aizu!» aldizkariak 100. zenbakia kaleratu du

EUSKALDUNTZE PROZESUAN TINKO

Aurtengo azaroan hamar urte beteko dituen «Aizu!»k 100. zenbakia kaleratu du apirilean. Euskaltegiatako ikasle askorentzat ez du aurkezpen beharrik. Gaur egun AEKren barruan dago, 5.600 aletako tirada du eta 2.500 harpidedun ditu. Aldizkaria euskara ikasten ari den edonorentzat zuzendua dago. Euskalduntze prozesuan tinko diharduen hilabetekari honen historiaz eta geroaz hitz egin dugu bere sortzaile eta egileekin. Ibernalo, Zorion eta Izaskunekin.

BILBO inguruko irakasle talde baten eskutik sortu zen aldizkari bat egiteko asmoa 1981ean. Klaseak emateaz apur bat nazkatuta, beste zeregin batean sartu

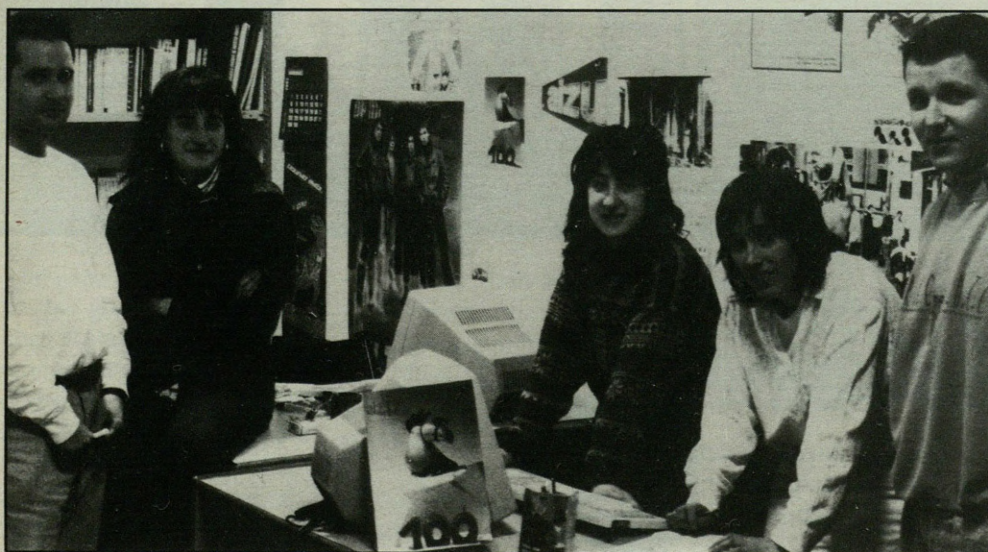
nahi izan zuten. Irakaskuntza alorrean ikasleei zer irakurri eskaintzea zen irakasle hauen kezka. Euskara ikasten ari zen jendeak irakurketa erreza, atsegina eta

arina egiteko materiala behar zuten. Orduan aldizkari moduko bat egitea bururatu zitzairen. Gaien tratamendu aldetik, hizkuntza mailaren aldetik berezia

behar zuten izan eta gainera irudiari garrantzi handia eman zioten. «Irakurtzeko eta ikusteko gauza izan behar bait zuten, begietatik sartu behar zitzairen irakurleei aldizkaria».

Bururatu eta egin. Urte bete eraman zuten ideia gauzatzen. «Lagunei eta ikasleei dirua eskatuz, boro batzuk, bazkide batzuk lortu genituen eta ehun mila pezeta bildu ondoren zero zenbakia kaleratu genuen». Harpidetzaren kontuak garrantzi handia hartu zuten hasieratik. «Zero zenbakia kaleratu baino lehen bagenituen harpidedun batzuk ikasleen artean eta...» dio Ibernalo. «Ez dakit nola konbentzitu genituen baina beraiek sinestu egin zuten», gehitzen du irribarrez.

Guzti hau posible izan zen ilusio haundiz hartu zutelako. Hutsetik hasi behar izan zuten lanean. «Denak berriak ginen mundu bonetan, ez genekien nola egiten zen aldizkari bat. Talde grafikoko jendea berriz, ibiliagoa zen alor bonetan eta horiek ziren nolabait esateko aditu bakarrak».

Eguno lan talde gaztea Bilboko egoitzan.

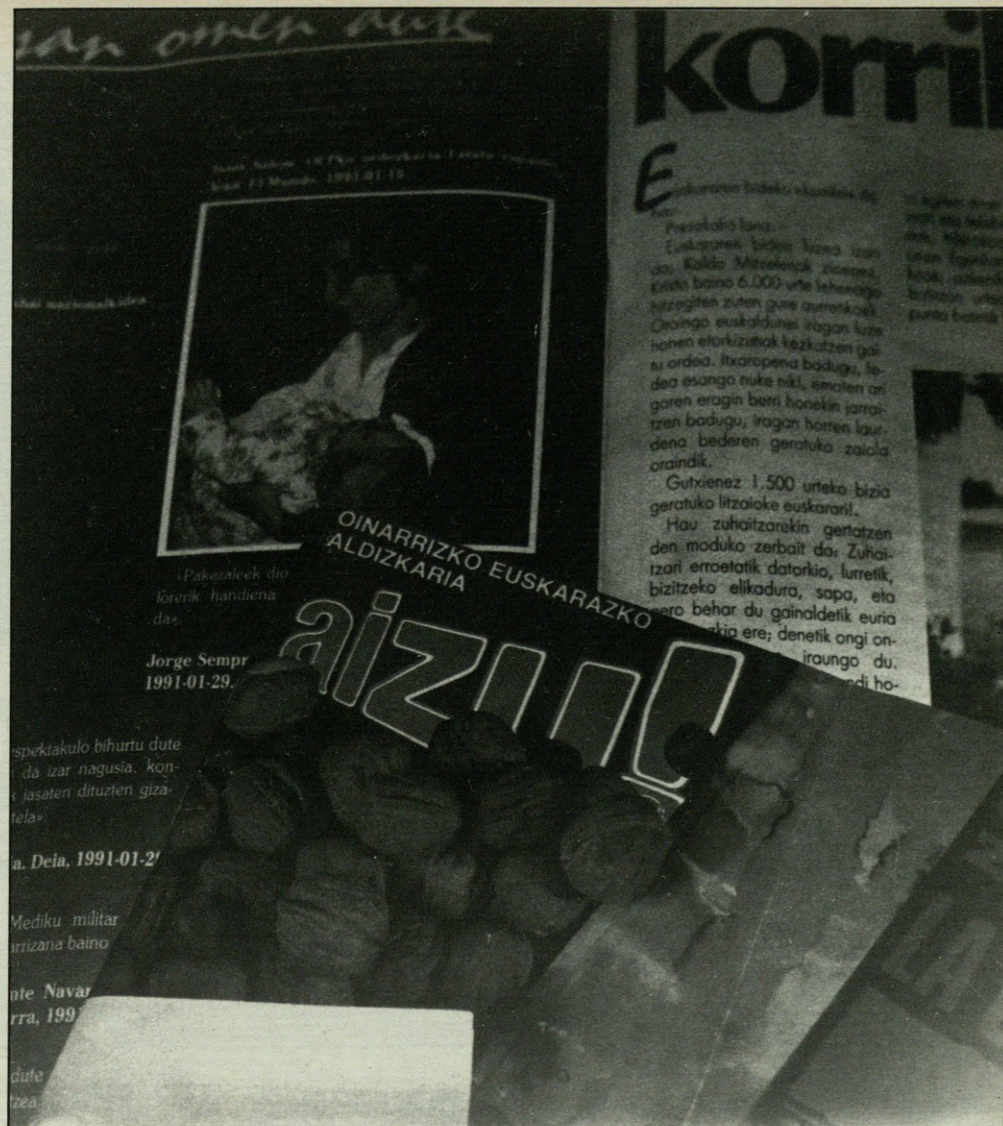
AEKren laguntzaz aurrera

Hasieran irakasle batzuen iniziatiba partikularra izan zen. Berebala konturatu ginen 'Aizu!'k lotura handia zuela euskararen irakuskantzarekin. Aldizkariak bere martxa propioa zuela ikusita AEKren barremanetan hasi ginen eta ikusi zen posible zela AEKren egituren barnean sartzea talde propio bezela.

AEKren barruan egoteak abantaila haundiak ekarri zizkion hilabetekariari. Zabalakuntza haundiagoa izatea, ikasleengana ailegatzeko erraztasuna, euskal kulturaren munduan presentzia bat edukitzea eta didaktika aldetik ere arauak edo kontseiluak emateko posibilitatea, besteak beste. Dena dela 'Aizu!' ez da horretara mugatzen. 'Aizu!' baliabide edo bitarteko bat da baina ez da didaktikoez bakarrik klaseetan erabiltzeko materiala.

'Aizu!' aldizkaria euskara ikasten ari direnei zuzendua dago batez ere, «euskal-duntze prozesua gainditu duen pertsona batek ez du 'Aizu!'ren beharrik. Beste zerbaitetara joko du: ARGIA, 'Egunkaria' edo eta 'Jakin' bezalako aldizkarietara», baieztatu digu Izaskun Aranbarrik, egun erredakzio taldeko portaide denak.

'Aizu!'k hilabetero zenbaki berria ateratzeko arazo latzak izaten ditu. Egoera ekonomikoari dagokionean, Eusko Jaurlaritzatik subentzio gisa jasotzen dituzten txanpon apurrak horren lekuko. «AEKren aldizkaria izanik ez dago azalpen haundiegirik

eman beharrik. Jakinda AEK nolako egoeran dagoen eta nola tratatua dagoen, ba aldizkaria bide berdinetik. Jendeak borondate haundiz egiten du lan eta horri esker dirau 'Aizu!'k, harpidedunei esker eta bitarteko eskasak erabiliz».

'Aizu!' aldizkaria mugatua dela ezin daiteke uka. Bes-

teren artean, gaien tratamendua, hizkuntza, eta artikuluen luzerari dagokienez. Euskara maila ezberdineko ikasleei zuzendua izateak berarekin dakar aldizkariako artikuluen artean mailaketa egin beharra. Hasieran hiru maila azaltzen baziren ere egun lau maila ezberdin agertzen zaizkigu testuaren zailtasunaren arabera.

Atalei dagokienez, hasieran sortu ziren sailak gerora aldatuz joan badira ere, oraindik bada sorrerako sail finkorik. Aldizkariaren filosofian barneraturik, hizkuntzarekin zerikusia duten gaiak, leku berezia dute, gramatikazkoek bezalaxe.

Orain hamar urte aldizkariaren sorreran zortzi-hamar laguneko talde batek

«Aizu!»koek «AEKren egituren barnean talde propio bezala sartzea posible zela» ikusi zuten.

«Lagunei eta ikasleei dirua eskatuz, ehun mila pezeta bildu ondoren, zero zenbakia kaleratu genuen» ●

Kolaboratzaileei esker posible egiten da «Aizu!» hilero kaleratzea.

egiten zuen aldizkaria. Garai hartan ez zegoen kolaboratzailearik eta talde txiki horren ardurapean zeuden idazketa, banaketa eta aurkezpen lana ere. Egun, kolaboratzaile sarea guztiz osatua aurkitzen da eta jadanik kolaboratzaile finkorik ere badago. Kolaboratzaile hauetaz baliatuko dira aldizkariari ospea emateko. Laguntzaile hauen testuak sarritan moldatu beharrean aurkitzen dira mailaketaren arabera. *«Idazteko obitura duen pertsona batek berak dakien moduan egiten du, eta mailaren arabera bartzuetan transformazio ikaragarriak gertatzen dira»*, Izaskunek dioenez.

Hamar urteetan zehar oztopoak izugarriak izan dira.

«Momentu larriak izan ditugu, basierako taldetik gaur egun bakar bat bera ere ez dago eta askotan aldizkaria pikutara joango zenaren beldurra izan dugu. Dena dela, 'pilotu automatikoa' piztuta egon da eta beti aurrera egiten jakin izan dugu».

Ikasleentzat «Aizu!»k funtzio bikoitza bete nahi izan du. Batetik, sarritan erdal ikasleak direnak euskal mundura hurbiltzea eta bes-

tetik, erdal mundu eta kulturatik datozkigun erreferentziak lehen aldiz euskaraz ematea.

Txoriarekin elkarrizketan

Apirileko 100. zenbaki honetan elkar hizketa berezi bat agertzen zaigu aldizkariako protagonista nagusiarekin. «Aizu!»ko Tukan mai-teak hamar urtetako istorio laburra kontatzen du, bera izan bait da hamar urte hauetan aldizkarian mugitu gabe mantendu den bakarra. Txoritxoak, sorrera gogor hartako oroitzapenak ditu gogoan, aldizkaria egin eta euskaltegi-tara nahiz kioskoetara bizikletaz aleak

banatzen zituzten garai hartakoak.

Txoritxoak oraindik hainbeste gauza omen ditu egin gabe, Euskal Herri Tropikalean gustatuko litzaiotke bizitzea eta oraingoz ez du irudiz aldatzeko asmorik. Diruagatik behintzat ez luke salduko bere burua, alde egiteko asmorik ez omen du *«botatzen ez nauten bitartean...»*. Euskal Herri alde honetan ez du bere gustoko tukan politik aurkitu oraindik AEKko ikasleak dira bere janaririk gogokoena eta bere nahia Euskal Herri euskalduna lortzea da.

Joseba Azpeitia

Xabier Zabaleta

«Jendeak borondate handiz egiten du lan, eta horri esker dirau 'Aizu!'k» ●

Euskal Herrian azken bi mendeetan 41 lurrikara jasan ditugu

LURRA DARDARKA HASTEN DENEAN

Euskal Herria oraindik tropikala ez bada ere, bertan aurkitu ditugun lurrikarak, Costa Ricakoa bezalakoak ez izan arren, hizketarako gaia bihurtu dira. Batez ere, apirilaren 2an goizaldean, Luzaide, Auritz, Izaba eta Baztan mendarteko etxeko argiak biztu zirenetik, lurraren dardar eta zarata iraunkorraren ondorioz.

Mapan Leitzako luebakia (Lourdesen hasi eta Abran amaitzen dena) eta Iruñeko luebakia (Lizarratik Daxeraino) ikusten dira.

somatu zen. Joan den urteko ekainean Iruñean, antzeko dardarra pairatu zuten, eta larritasun zerbitzuak ez ziren aski izan.

Azken bi mendeetan Euskal Herrian 41 lurrikara nabarmen jasan ditugu, hoguei Nafarroan, hamabi Ipar Euskal Herrian, lau Gipuzkoan,

lau Araban eta Bizkaian bat. Energia mekaniko handiena izan zuena Eretan izan zen, Euskal Herritik oso hurbil (Oluetik 16 kilometrotara). Lurrikaren arrazoi nagusia, oraindik ezezaguna bada ere, gure herrian diren Iruñeko luebakia eta Leitzako edota Ipar Pirineoe-

tako luebakien mugimenduen ondorioz direla esan genezake. Leitzako luebakia bi lur plaka banatzen ditu, Europarra eta Iberikoa. Lur plaka hauek etengabe mugitzen dira eta Leitzako luebakia presionatzen dute. Teoria desberdinak maieiatzen dira lur plaka

hauen aktibitatea arrazoi-tzerakoan. Alde batetik, Afrika gorantz mugitzen denez, Penintsula Iberikoa Europa eta Afrikaren arteko tximurtzia dela. Presio gero eta handiago baten ondorioz lurrikara dator. Bestalde, eta Luis Miguel Martinez Torres, Euskal Herriko Unibertsitateko Geologia irakasleak esan duenaren arabera: «Gure ustez Atlantiar Ozeanoaren zabaltze prosezuan datza arazoa. Ipar Amerikatik gero eta gehiago urruntzen gara, baina zuzen, zazpi milimetro urtero.

Euskal Herriko lurrikarak

zeanoaren azpian dauden lur plaken mugimenduaren ondorioz luebakiak aktibatzen dira eta lurrikara suertatzen da.

Leitzako luebakia eta

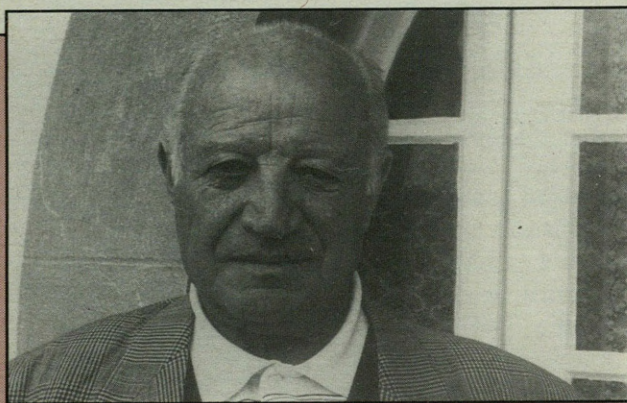
Iruñeko luebakia oso aktiboak eta mugimendu sismiko handikoak dira. Energia progresiboki kanporatzen dute eta horregatik ez dira arrisku handikoak, hau da,

gap edo hutsune luzeak gertatzen direnean lurrikara arriskutsua jasatzeko probabilitatea handiagoa da. Hutsunea luzatzen bada, lurrikararen intentsitatea

handiagotuko da. Iruñeko luebakia urtero energia botatzen duenez, arriskua gutxitzen da —esan digu Geologiako irakasleak— baina Leitzakoak askotan

Lurrikarak Euskal Herrian 1853tik aurrera

Eguna	Intents.	Kokagunea	Eguna	Intents.	Kokagunea
1853-VII-14	V	Donibane Lohizune	1964-VII-28	III	Auritz
1854-III-19	V	Oiartzun	1977-IX-12	VI	Larraul
1858-VII-19	VII	Donibane Garazi	1982-III-11	IV	Etxarri Aranaz
1858-XI-29	VII	Donibane Garazi	1982-V-22	V	Gares
1859-III-5	V	Donibane Lohizune	1982-VI-22	V	Iruztzun
1860-I-30	V	Donazaharre	1984-II-25	IV	Orzaize
1903-III-10	VI	Iruñea	1984-VI-13	III	Altsasu
1915-I-5	IV	Durango	1984-VIII-29	IV	Donapaleu
1915-VI-18	IV	Santa Kruz Kanpezu	1985-V-29	III	Eibar
1916-II-27	IV	Villabezana	1985-VI-8	III	Nogare
1918-XII-05	V	Garralda	1986-I-9	IV	Orzaize
1923-XI-14	IV	Orreaga	1986-II-6	IV	Orzaize
1929-II-13	V	Agurain	1987-III-3	III	Perdon mendikatea
1929-III-19	III	Gasteiz	1987-XII-11	IV	Orzaize
1934-I-1	V	Elizondo	1987-XII-11	III-IV	Pirinioak
1934-I-16	III	Elizondo	1988-VII-13	III	Perdon mendikatea
1935-V-9	III	Donostia	1988-VII-27	III	Zarautz
1952-VII-25	IV	Elizondo	1988-IX-2	IV	Pirinioak
1952-VII-30	VI	Ustaritze	1990-II-28	IV-V	Salazar bailara
1955-I-26	III	Iruñea	1990-VI-19	IV	Iruñea
1956-IX-2	III	Agoitz	1990-VII-26	IV-V	Javier

ARETTE herria —Ereta erraten diote zu-berotarrek—, 1967ko abuztuaren 13an, gau bel-durgarri baten ondotik, suntsiturik geratu zen. Ez zuen inork horrelako hondamenik goaitatzen, herri hori ez bait dago lurrikaren kokagune berezi batean. Gau ikarragari horretaz ontsa oroitzen da Jean Lonne-Peyret Eretako auzapez ohia.

ARGIA. Zer oroitzapen duzu 1967ko abuztuaren 13ko gauaz?

J. LONNE-PEYRET. Gau tragikoa izan zen, ez zuen inork horrelakorik espero. Betitik lurra mugitu izan da baina ez zegoen hemengo jendearen memorian lur mugitze hain indartsuren oroitzapenik. Momentu hartan Ereta jendez beterik zegoen, uda zen eta turista ainitz geni-

Jean Lonne-Peyret, Eretako auzapez ohia:

«Herria abantzu osoki desegina ikusi genuen»

tuen oporrak pasatzera etorriak. Lehen mogimendua hamaikak eta laurden aldean iragan zen. Berehala jendea etxeetatik atera zen, beharrik zeren lehen aldian muebleak mugitzen ari bait ziren eta tximiniak erortzen. Bigarren golpea azkarrago izan zen. Argirik gabe, urik gabe eta herria abantzu osoki desegina ikusi genuen. Karrikak harriz beteak

zeuden, herriaren %80 desegina zen. Zorionez hildako bat izan zen bakkirik, adineko emazte er-tzungor bat, ez bait zen bere etxetik atera.

Gazteak berehala mobilizatu ziren. Biharamonetan turista guziak joan ziren baina bertako jendea la-nean hasi zen. Biharamon goizean lehenbiziko la-guntzak iritsi ziren. Hau-rrak ondoko herrietako es-

Zuberoatik gertu dagoen Ereta herria desegin zuen lurrikara batek 1967an.

larrialdiak pasarazi ditu».

Maiztasunaren inguruan, esan genezake Euskal Herriak egunero izaten dituela lurrikarak; dena den oso eskala txikian eta gehienak ez dira somatzekoak. EHuko Geologiako Fakultatean egindako estatistika baten arabera, lurrikara nabarmenak solsticio eta equinoccio en arteko simetria gordetzen dute. Hau da, abendu-urtarrilean eta uztaila-abuztuan lurrikaren %45 suertatzen dira. Aldiz,

equinoccio aren epealdian lurrikarak gutxitzen dira. Honen arrazoia argitzeko Luis Miguel Martinezek zera esan digu: «Lur mareekin batera ematen dira. Itsa-saldiak dauden bezala. Lurra ere itxuraz aldatzen da, lurra ez delako erabat gogorra».

Sakon hitz egiterakoan Euskal Herriko lurrikarak nahiko azalekoak direla esan beharra dago. Salbuespena Iparraldeko gunebatean dago. Eretakoak 40 ki-

lometroko sakontasuna izan zuen eta. Baina gehienak 10 kilometro basterik ez dira ematen. Honek arriskua gehitzen du. Granada adibidez, Penintsulako zonalde sismikoenetarikoa da. Normalean 800 kilometroko sakontasuna izaten dute eta horregatik harkaitzen faseen aldaketetan bilatzen da lurrikaren arrazoia.

Gure herrian ematen diren lurrikarak, nahiz eta azalekoak izan, sismo edo dardar gehiago eragiten dute. Produzitutako uhin guztietatik, esanguratsuena uhin sonoroa da. Dardarekin batera agertzen da eta zarata iraunkor eta sakona du.

Azkeneko kasuak

Duela ia urtebete, 1990ko ekainean Iruñean lurrikara bat pairatu zuten. Hurrengo eguneko egunkarien arabera larritasun zerbitzuak ez ziren aski izan. Dena den, ARGIAk Iruñean dauden hospitaleko zuzendari kliniko gehienekin hitz egin du eta hauen arabera egun arrunta izan zen hura. Jesus Yerro, Hospital San Juan de Dioseko zuzendari medikuak esan digunez, «jende asko ez zen jabetu eta hona normalean datorren jende kopurua etorri zen». Na-

koletara eramatea proposatzen ziguten baina hemengo biztanleek ez zuten herritik joan nahi. 800 bat jende zegoen kanpoan, janari eta lo egiteko lekurik gabe. Lehen gauetan jendeak autoetan lo egiten zuen.

A. Herria bera eraiki behar zenuten...

J.L.P. Erran behar da garai hartan horrelako kasuentzat ez zela deus pentsatua. Diru mailan ez genuen deus eskuratzen ahal. Beraz, lehen lana gobernuko erabaki edo dekretu bat lortzea izan zuten eta horri esker lortu zuten diruarekin lehen egurrezko etxeak ordaindu genituen. 120 etxebizitza berri eraiki genituen

hiru hilabetez. Urriaren lehenerako lan asko egin genuen eskolen sartzeari herrian bertan egin nahi izan bait genuen, ez genituen gure haurrak ondoko herrietara bidali nahi.

A. Garai hartan erraten zen herria erori zela eraikuntzarako erabilitako materiala txarra zelako...

J.L.P. Bai, baina uste dut luraren naturaleza berak sortu duela horrelako egoera eta ez etxeen izaiteak. Harkaitzen gainean eraikitako etxeek ez dute honenbeste sufritu, aldiz ibaiaren ondoan zeunden etxeak, nahiz eta berriak izan lurrean ziren. Beraz, garbi dago luraren naturalezak garrantzi handia duela.

farroan bertan, azken bi mendeetan emandako lurrikara gogorrena Salazarreko bailaran joan den urteko otsailaren 28an somatu zuten: Richter eskalan 3,5 gradutakoa izan zen.

Azken lurrikara Nafarroan izan da, apirilaren 2koa hain zuzen. Lehen aipatu bezala epizentroa Oluen izan zen baina Nafarroako iparraldeko zenbait herrialdek somatu zuten. Auritz, Luzaide, Izaba eta Baztango bailara eragin zituen. Mugimendu sismikoa 01.48tan eta 3,5eko intentsitatearekin eman zen. «Ez nintzen jabetu. Ohean nengoen, ia ordu biak bait ziren baina burrunbada handia entzun zutela esan didate lagunek», esan digu Auritzeko tabernari batek. Auritzeko banku baten langileak esan digu «Luzaiden gebiako nabaritu» zela. Luzaiden Gaineoletako auzunean indartsuago antzeman zen. Udaletxeko idazkariak honela azaldu digu gau hartan gertatu zena: «Ni zarata hasi zenean esnatu nintzen. Segidan, ikara nabaritu nuen ohea mugitzen hasi zenean. Bizitu nuen argia eta mahai gainean neuzkan gauzak mugitzen hasi ziren ere. Aitortu behar dut une horretan beldurtu nintzela baina hasi bezala amaitu zen».

Myriam Gartzia
Ixabel Etxebarria

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

EKO ZARAUTZ
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO AIETE
Elxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

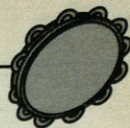
EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Larola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO

Vivodist

Trikitilarien Txapelketa Nagusian soinu txikia gazteen eskuetan

Toperaino beteko da berriz Donostiako Belodromoa Trikitilarien Txapelketa Nagusi berria dela eta. Hamaseigarren edizio honetan ez dute parte hartu azkeneko txapelketako hiru bikote puntakoek, Tapia eta Leturia, Martin eta Imanol, eta Junkera eta Motrikuk. Baina hala ere, hiru kanporaketetan hogeitahiru bikote biltzearekin, marka berri bat ezartzea lortu da lehiakideen kopuruari dagokionean. Horrekin batera, inoiz baino handiagoa izan da trikitilari gazte eta aurpegi berrien presentzia. Segidako orrialdeetan txapelketaren historia, epaimahaikideen erizpideak eta maiatzaren 5eko finalerako pronostikoak jaso ditugu, trikiti eskola ugarien gaur egungo egoerari errebasoa ematearekin batera.

Josu **L**anda

Gorka **A**rrese

Joxi **G**oikoetxea

Baserri zokotik Anoetako Belodromora, Txapelketa eboluzioaren adierazgarri

Hogei urte txapelaren atzetik

Txapelkete-kin batera jaso izan du trikitixak egun daukan begirunea. Hiritarren mesprezua eta trikitilarien beraien lotsatik, mementuko errekonozimendura iritsi da, Txapelketa Nagusiak korritu dituen hogeitaka urteotan.

AURTENGOA hamaseigarrena omen da. Trikitilarien Elkartek emandako datuen arabera, 1968 eta 1969an ere izan zen txapelketarik, nahiz eta txapeldunen izenik ez gogoratu. Hala ere, Basarrik 1972ko kronikan aipatzen du: «*iru-garrena da aurtengoarekin*». Beraz, pentsatzekoa da aurreneko txapelketa 1970ekoa izan zela, Sakabi eta Egañazpik irabazitakoa, alegia. Horren arabera, aurtengoak XIVa behar luke.

Donostiako CATena (Kultur eta Turismo Ekintzetxea)

da, trikitixa baserri girotik atera eta kaleartera eramatearen meritua, neurri handi batean. 1966-69 urte bitartean, urtero trikitilariak eramaten zituen Donostiako Euskal Jaietara. 1970eko irailaren 13an, Euskal Jaien barruan beti ere, Lehen Txapelketa izan zen. 1975era arte, urtero egingo zen; handik aurrera bi urtean behin.

Gorantz eginez etengabe

Txapelketaz aparte ez zegoen beste antzeko ezer garai hartan, ezta jaialdirik ere. Ezkontzetan edo erromerietan baino ez zen trikitixa jotzen. 1977an egin zen aurreneko saioa jaialdi baten barruan trikitilariak sartzeko, kantariekin batera. Laja eta Iturbide orduko txapeldunen erantzuna, «*baina nola aterako gara besten ondoan? Barre egingo digute, txistua joko digute!*» izan zen. Bigarren mailako zerbaiz bezala

konsideratzen zen, baserri-tarren kontua bezala. Eta trikitilariak berak, akomplexatuta.

Hiru etapa berez daitezke Txapelketaren historian: ha-

sierako urteak (1970-73), Lajaren garaia (1974-82), eta urrezko aroa (1985-88).

Hasierako urteetako emaitzarik aipagarriena trikitilarietako latsa galdu eraztea

Epelde eta Egurrola, txapelketa Donostiako Trinitate Plazan jokatzeko zenean.

Fasio eta Maurizia,
1982ko txapelketan,
azkeneko parte hartu
zutenean.

izan zen. 1974ean aro berri bati ematen zaio hasiera nolabait, Lajak aurreneko aldiz irabazten duenean, Iturbiderekin batera. Handik aurrera, beste lau alditan izango da txapelduna, azkeneko bietan panderojole Landa-kanda izanik.

Tartean, Martin ere ageri da eta 1979an eman zen historiako berdinketa bakarra: bi bikote (Martin-Egañazpi eta Laja-Landa-kanda) puntuaketa berdina zuten irabazle. Hurrengo urtean errebantxa jokatu zen, eta Martin-Egañazpi izan ziren irabazle.

Txapelketa bezala 1979an jaso zuen aurreneko bultzada handia: Trinitate Plaza utzi eta Anoetako Pilotalekuan jokatu da finala (1977tik aurrera hasi zen kanporaketa bidez egiten).

1982tik 1985era nolabait teko parentesia dago. Esteban Larrañagak esan digunez, *«alde batetik gu nekatuta ginen, eta trikitilariak berek ez zioten interes handirik ikusten, Lajak eta, beren etapa bete zutela eta gainera oso gaizki pasatzen zutela esan zuten. Gazteak bazetozen,*

*baina oraindik oso gazte-
txoak ziren».*

Jendetzaren arrakasta

Txapelketa 1985an berriro hasi zen, baita indar handi

diz hasi ere. Jende aldetik orduan eman zen aurrera-pauso handiena, Miren eta Iturbidek irabazi zutenean. Anoetako pilotalekuan laurhun bat pertsona sartu ezinean gelditu ziren. Hurrenean Belodromora joan beharra erabaki zuten.

Txapelketaren historia

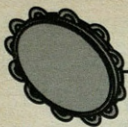
Urtea	Txapeldunak	Bigarrenak
1970	Sakabi-Egañazpi	
1971	Laja-Zabale	Eleuterio Tapia-Juan
1972	Epelde anaiak	Epelde zaharra-Egurrola
1973	—	—
1974	Laja-Iturbide	Tomas-Kepa Arrizabalaga
1975	Laja-Iturbide	Epelde anaiak
1977	Laja-Iturbide	Egurrola anaiak
1979	Martin-Egañazpi Laja-Landakanda	
1980	Martin-Egañazpi	Laja-Landakanda
1982	Laja-Landakanda	Epelde-Iturbide
1985	Miren-Iturbide	Azkonobieta-Imanol
1986	Joseba Tapia-Leturia	Kepa Junkera-Motriko
1988	Joseba Tapia-Leturia	Martin-Imanol

Hurrengo urtetik aurrera arrakasta izugarria izan du trikitiak. Jendetza aldetik eta gazteen parte hartze aldetik, 86ko txapelketak bultzada handia eman zion. Seguru aski orain arteko pisuzkoena. Aurretik hitz egin zen batekin eta bestearekin, nolabaiteko kontsentsua aurkitu arte. Urte hartan, baita 1988an ere, Josepa Tapia eta Leturia izan ziren txapeldunak.

Azkeneko Txapelketa, 1988koa, orain arteko gatazkatsuen izan zen. Trikitizale asko asaldatu egin zen, zenbait pieza ez zirela trikitixa eta. Gerora etorri zen Tapia eta Junkeraren prentsaurrea. Tradizionalak eta berrizaleen arteko eztabaida gori ibili da harez gero.

Tartean Elkaratea martxan jarri da, eta bere babespean antolatu da aurtengoa, nahiz eta antolatzailea bera denik ezin esan. Elkaratearen aukera oso garbia izan da: dantza tradizionalerako behar duela, ohizko erritmo eta ideiak gordeta. Batetik, aukera hori egin arte, eta bestetik Tapia, Junkera, Martin eta abar gabe Elkaratea txapelketa antolatzeke gai zela sinetsi arte, hiru urte joan dira. Gazteagoen garaia da.

Aurtengo berritasuna derrigorrez jo beharreko pieza izango da, Imuntzok eta Epelarrek konposatu eta Euskadi Irratiko lehiaketa irabazi zuen fandangoa, hain zuzen ere. ■

Aurrez-aurre, zenbakien bitartez nahiz solfeoz erakusten da soinu txikia

Gero eta gazteagoak eskoletan

Hirurogei trikiti eskola inguru izango dira Euskal Herrian gaur egun. Urteek aurrera egiten duten ahala, gazteen belaunaldi berriak sortzen ari dira, bai ikasle bai irakasleei dagokienean. Eta hori txapelketetan nabari da.

GERRA ostean Razinto Rivas 'Elgeta'ren bitartez ikasi zuten Sakabi, Epelde, Epelarre, Tapia, Laja eta Zialtzetak. Tapiaren ikasle izan ziren gero Martin, As-

tiazaran eta Joseba Tapia. Eta jarraian hazi zaizkio adarrak arbolari, Martinen akademiak ireki ondoren.

Usadioz Gipuzkoa izan baldin bada ere trikiti soi-

nuaren eremu nagusia, azken urteotan beste euskal herrietara ere zabaltzen ari da, piskanaka sortu diren eskolei esker. Gaur egun, bataz beste, eskolen %65 Gipuzkoan dago, %15 Bizkaian, %10 Nafarroan eta %6 Araban. Iparraldean Denise Olhagaraik ere ekin dio lan honi.

Erromerietan eta trikiti txapelketetan gero eta belaunaldi gazteagoak ageri

dira plazara. Horren lekuko da neurri batean aurtengo Trikitilari Txapelketa Nagusia ere. Eta bestalde, erreparratu besterik ez dago, nola irakasle bihurtu diren orain gutxi arte ikasle zirenak.

Martinek hamar eskola

Duela zortzi urte zabaldu zuen Martinek bere lehen akademia Billabonan. Hurrez geroztik beste bederatzik eskola gehiago baditu irakasle ezberdinekin. Martin da beraz, ikasle gehien duena eta izan duena. «Billabonan bakarrik eburn eta berrogeitamar ikasle inguru ditugu. Irakasle batek hiru edo lau taldearekin aritzen da, astean ordu batez».

Soinuko botoi bakoitzari zenbaki bat egokituta irakasten diete trikiti hasi berriari. Ondoren aurrez-aurreko saioak egiten dira, ikasleak irakaslearen mugimenduei begiratuta. «Solfeo bitartez ere hasi gara, eta orain akademian lau

Martin da eskoletan haur gehien duen irakaslea.

TRIKITI ESKOLAK EUSKAL HERRIAN

M.OIXOTORENA

gai erakusten ditugu trikitiaz gainera: solfeoa, panderoa, dantza eta kantua».

Gazteenak zazpi urtekin hasten dira soinu ikasten, «baina gutxienez bederatzi izatea komeni izaten da».

Gasteizen eredu berezia

Oskar Martinez de Gereñu eta enparauek Gasteizen duten eskola da agian Euskal Herriko bereziena,

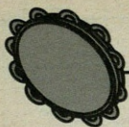
ikasketak dohainik bait dira, 'eskola publikoa' izateko izpirituarekin. Orain dela bost urte ekin zioten, eta aurtun laurogeitabost ikasle dituzte dagoeneko.

«Nere ustez gaur egungo eskolak ez dira eskolak, akademia pribatuak bai-zik» adierazi digu Oskar Martinez de Gereñuk. «Gure filosofia ezberdina da, ez bait dugu dirua irabazteko irakasten, hau ez da negozio bat». Eskolaren funtzionamendua asanblea modukoa da, egitura ba-

tzorde ezberdinek osatzen dutela. Solfeozko musika ikasketei garrantzia berezia ematen diote eta zenbaki bidezko metodoa gaitzetsi. «Partitura soilez ikastea arriskutsua da, ez bait da trikitixaren mamia bizi-tzen. Horregatik aurrez-aurre erakusten dugu lehenik eta partituraren laguntzaz gero, irakurtzen ere ikasteko. Joera hau nagusitzen ez bada, ikasleak beti irakaslearen menpe izango dira. Eta irakasleari exijitu egin behar zaio

ikasleak bere kasako etorkizuna izan dezan. Eskolatik trikitilari 'profesionalak' ateratzea da gure helburua, piezak bakarrik ikasteko edo pieza berriak sortzeko gai izango diren trikitilariak».

Martinez de Gereñuren tzat premiazko da eskola ezberdinen arteko normalizazio egoera batera iristea, eredu pedagogikoari dago-kionean behintzat. Horretarako gipuzkoarrekin harremanetan jartzen hasia da, Joseba Tapiarekin kasu. ■

TXAPELKETAKO AURPEGIAK

IMUNTZO

Aurtengo txapelketa nagusian Beloki zaldibiarra izan du panderoan. Bikote honek laister kaleratuko den disko bat grabaturik dauka. Imuntzok bestalde, Epelarre bere lehen panderojolearekin grabatu zuen beste disko bat dauka kallean. Aurtengo txapelketan Epelarre eta biek sorturiko fandagoa pieza behartua izango da. Azkeneko txapelketa nagusian laugarren postua eskuratu zuten.

LAURA APEZTEGIA

Txapelketa nagusian Billa-bonako Agustinekin aritu da. Laura Apeztegia Lesakako neska honek Martinekin ikasi zuen soinua jotzen eta zazpi urte daramatza trikitixa munduan. 1988ko txapelketa nagusian Jokin izan zuen panderoan eta seigarrenak gelditu ziren.

ZABALE ANAIK

Xabier eta Ibon Azkoitiarrak orain dela bederatzi urte hasi ziren bikote bezala Zabale anaiak izenaz. Xabierrek Epelarrekin ikasi zuen soinua jotzen eta Ibonek panderoa bere aitarekin. Bikote bezala hiru txapelketa nagusitan hartu dute parte eta azkenekoan bostgarren postua eskuratu zuten.

Jokin: «Panderoaren lana ez dute asko baloratzen»

JOKIN paderojole andoaindarrak Azkonobietaren soinu-jole oriotarrarekin hartu du parte trikitilari txapelketan. Jokin, trikitilari gaztea da, laister beteko ditu hogeita urte, eta orain dela bederatzi hartu zuen panderoa lehenengo aldiz. Badira bi urte Jokinek Azkonobietarekin bikote osatzen duela eta erromerietan kitarra jotzen du baita ere.

Nahiz eta txapelketetan beti ahalik eta lan onena egiten saiatu, Jokinek nahiago du erromerietako giroa. «Txapelketak ongi daude, beti ere aproposak dira izen piska bat hartzeko. Hauetara joaten garenean saiatzen gara lan ona egiten, baina atzera samar gelditzen bagara ere ez zaigugebiegi ajola. Batzuk txapelketan ondo ibiltzen dira eta gero erromerietan

ra ez dira azaltzen. Guk ordea, nahiago dugu erromeri, bazkari, ezkontza, edo antzeko edozein jaialdi ondo prestatu.

Bikoteetan, normalki, protagonismoa soinu-joleak izaten du. Askotan bere izena bakarrik aipatzen da. «Kontua, txapelketatik etorri da. Txapelketetan digitazioari begiratzen zaio asko. Nahiz eta kantari onak egon soinu-jolearen izena aipatzen da beti eta gu hor gelditzen gara, piska bat aparte. Panderoaren lana ez dute asko baloratzen. Soinua nola jotzen den geiago edukitzen dute kontutan».

Hala ere, erromerietan, biek garrantzi berdina izaten dute. Panderojolea izaten bait da, erritmoa jarri eta ia beti abesteaz gain, giroa alaitzen duena.

Epaimahiak interpretazioa izango du erizpide nagusi

JOXE MARI Iriondo zaldibartarra eta Fernando Aranzabal eta Peli Aranzabal eibartarrak izan dira aurtengo txapelketako hiru kanporaketetan epaimahikide. Finalean laugarren bat ere izango da: Manu Iztueta bergararra.

Joxe Mari Iriondo beterranoa da lan honetan, Zaldibarko Trikitilari Gazteen Txapelketatik. Gainera, Txapelketa Nagusi guztietan izan da 1980kotik hona, eta gertutik ezagutzen ditu parte hartzaileak. «Lau edo bost bikote alde batera utzita, aurtengo beste le-

hiakide guztiak aspalditik ezagutzen ditut Zaldibarko txapelketetatik» aipatu digu.

Piezen interpretazioaren nolakoa izango da erizpide garrantziatsuen. «Nota askoko piezak ongi daude, baita pieza berriak sortzea ere, baina ez daitezela mami gutxikoak izan. Lehenengo erako trikitixa defendatzen ez badugu, berrezko izpiritua galdu egingo da. Berrizaletasun bapatekoak beldurra ematen dit».

Pieza bakoitza entzun ahala puntuazioa eman

Joxe Mari Iriondo erdian, Aranzabal eibartarrek lagundua.

beharrak, trikitilarien urduritasunean eragiten du. «Baina ez dago beste erremediorik puntuazioa argi agertzeko. Bapatean era-

bakia eman behar horretan, ez pentsa ni ere beti gustora geratzen naizenik emandako puntuazioarekin».

EUSKADIKO

XVI

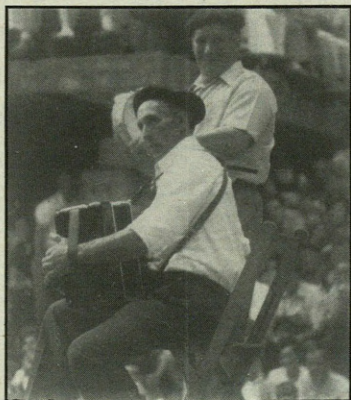
TRIKITILARIEN TXAPELKETA

1991

FINALA

DONOSTIAN

(Belodromoan), Maiatzaren 5ean, arratsaldeko 6etan

DONOSTIAKO KULTUR ETA TURISMO EKINTZETXEA (C. A. T.) ANTOLATUTA

**Lauri
Moisen**

Tresnak:

- ☐ Pianoak eta organoak
- ☐ Akordeoiak
- ☐ Gitarra
- ☐ Diskoak-kasetak
- ☐ Konpak-diskoa
- ☐ Goi fideltasuna

K/ Abasolo, 1 — Durango
Tel.: 681 18 08 Fax.: 620 17 68

Alogera:

- ☐ Soinu ekipoak
- ☐ Alanbrerik gabeko mikrofonoak
- ☐ Argitasunak
- ☐ Taldeentzako ekipoak
- ☐ Sekzio profesionala
- ☐ Talde eta diskoteketako zerbitzu teknikoak

Talde eta diskoteketako, soinu eta argitasun erakusketa. Zerbitzu teknikoak

Durango-Elorrio bidean — Artia Industrialdea
Tel.: 658 34 57 — Atxondo (Bizkaia)

Finalerako pronostikoak

Iñaki Malbadi	Imuntzo-Beloki Zabala anaiak	Joseba Tapia	Imuntzo-Beloki Aitor Epelde-Ritxar Cuevas Laura Apeztegia-Agustin
Luis Astiazaran	Imuntzo-Beloki Roberto Etxeberria-Kepa Arrizabalaga Azkonobieta-Jokin	Juan Tapia	Imuntzo-Beloki Zabale anaiak Laura Apeztegia-Agustin Aitor Epelde-Ritxar Cuevas Saizar anaiak
Joakin Epelarre	Imuntzo-Beloki Zabale anaiak Aitor Epelde-Ritxar Cuevas	Juanito Maltzeta	Imuntzo-Beloki
Tomas Epelde	Imuntzo-Beloki Laura Apeztegia-Agustin	Xapre	Imuntzo-Beloki Elorza anaiak
«Imanol» Urkizu	Imuntzo-Beloki Zabale anaiak Azkonobieta-Jokin	Joxe Alkain	Imuntzo-Beloki Zabale anaiak Aitor Epelde-Ritxar Cuevas Elorza anaiak
Laja	Laura Apeztegia-Agustin Aitor Epelde-Ritxar Cuevas Agurtzane Elustondo-Andoni Larrañaga	Laxaro Azkune	Imuntzo-Beloki Zabale anaiak Azkonobieta-Jokin
Leturia	Imuntzo-Beloki Aitor Epelde-Ritxar Cuevas Laura Apeztegia-Agustin	Kepa Pz. Urraza	Imuntzo-Beloki

Musikarako garaia da

HURBILDU ZAITEZ

ALOGERA - SALMENTA

SOINU KONTUETAN JAKITUN GARA

Pianoak	Aldibereko itzulpenak
Organoak	Partiturak
Akordeoiak	Diskak
Tresnak	Kamarak
Soinu profesionala	HI-FI
Grabaketarako estudioa	TV

San Martin kalea — 20005 DONOSTIA
Tel.: 42 49 29, 42 74 62, 42 90 87/8

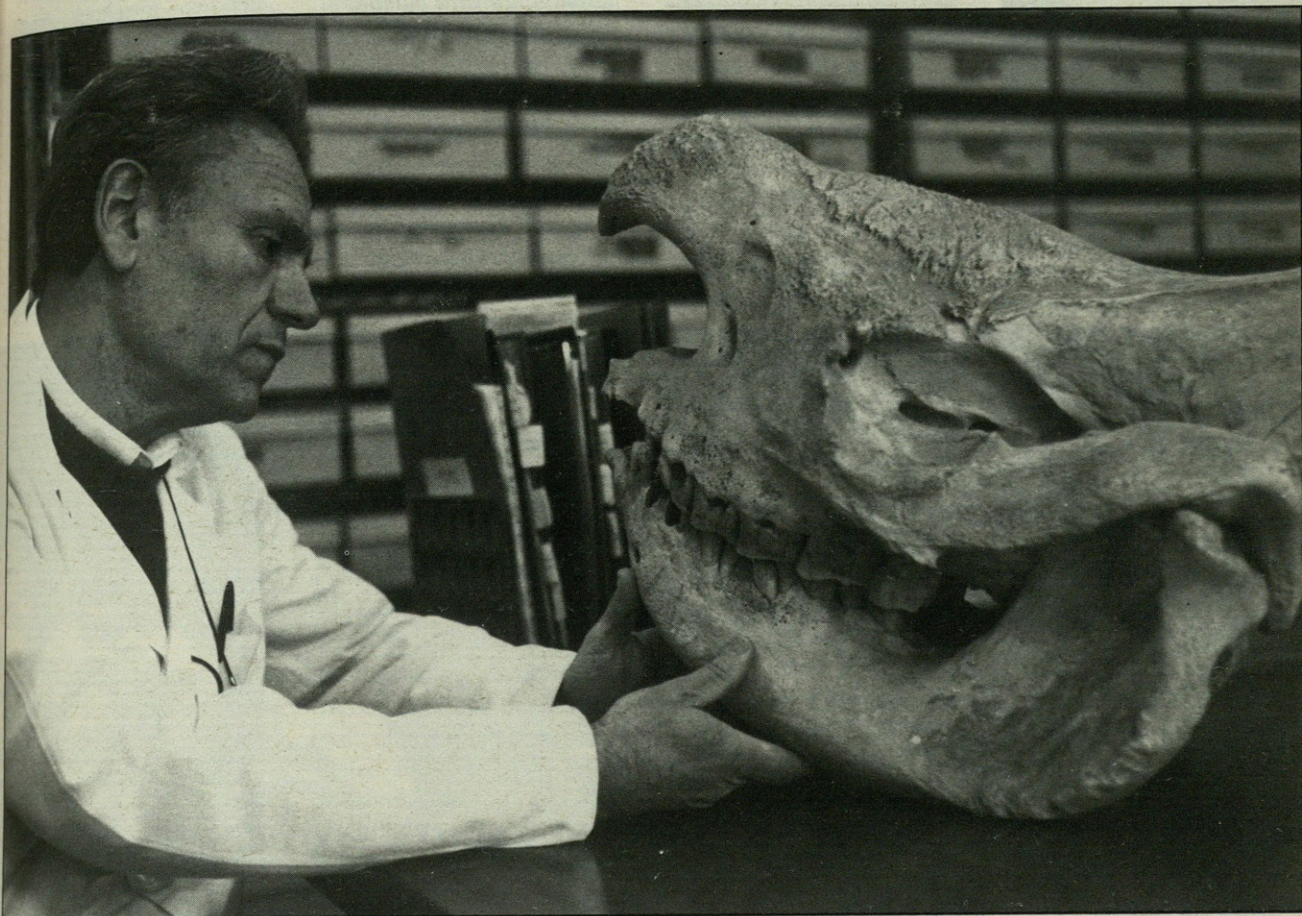
PIKABEA

SONORITATE OROKORREAN

- * Etxeetako hari musikala edo integrala
- * Jaialdiak (bertsolariak, trikitixa...)
- * Mitinak... eta abar

ERRIBERANE, 5 - 3 F
TEL. 49 0174

20180 - OIARTZUN

«Eboluzioa nekatuta bezala dago»

Barandiaranek, 1958an elkarrekin kobazulo batera sartu zirelarik, bera tresnak aztertzen ari zela eta, Aranzadi berriz giza hezurrak, Jesus Altunari esan zion: «Zergatik ez zara zu animalien hezurrez arduratzen?» Hor ari da, bada, mendian ez bada San Telmoko lantokian, tamaina guztietako hezurrez inguratuta. Zubialdeko aurkikuntza piktoria eta gero agobiatuxe dabil, baina guri kontu zahar pare bat esateko hartu du betarik.

horretan, batzuek esaten zuten, australopitekoaren zenbait hezur, letagin eta adar landuta zeudela (hau da, industria osteo-odontokeratiko zela), beste batzuek berriz ezetz: hienek-eta beren hortz-karraskez markatutakoak izango zirela. Eta azken bolada honetan, bigarren hipotesi hori nagusitu da: uste denez gutxienik, hura animalia haragijaleen lana izango zen.

Bitartean, ordea, gertatu da, orain dela hamabost bat urte Erdi-Sortaldeko Afrikan *homo habilis* agertu zela,

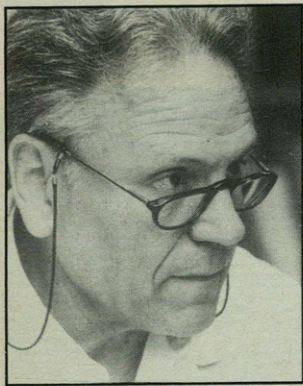
ARGIA. Non eta noiz jaio zen Eva?

JESUS ALTUNA. Afrika izan zen gizakiaren sorlekua: Hegoafrika eta Erdi-Sortaldeko Afrika. Horretaz ez dago gauza berri-

rik, ikerketak orain dela hamar urte bezalaxe daude.

Australopitekoa («Hegoafrikako tximua») benetako hominidoa zen ala ez zen, eztabaida handiak izan dira. Antropologoak beti, duda-

muda horretan, industriari begiratu izan dio: hezurrekin batean lanabesak azalduz gero, hura gizakitzat jo izan da, eta bestela ez. Duela hogeitamarren bat urte berrobero piztu zen eztabaida

Jesus Altunarekin batean, bertako eta kanpoko hainbat espezialista ari da Zubialdeko pinturak sakonean aztertzen.

orain dela 2.500.000 urteko gizakia: australopitekoa bezain zaharra eta industria-ekin; hura baino pittin bat eboluzionatuagoa gainera.

A. Europa deitzen dugun bonetara noiz azaldu zen gizakia?

J.A. Mauer-eko *homo erectus* aren giza-matrailak 600.000 urte izango ditu. Andaluziako *hombre de Orce* delakoa zaharragoa litzateke: 900.000 urte, baina harena litzatekeen hezur zatia benetan harena ote den, badira zalantzak.

A. Tximinoekiko ikerketa gonbaratiboek noraino garamatzate?

J.A. Egindako probetan ikus daitekeenez, tximinoak berehalaxe iristen dira halako sapai edo muga batera. Har itzazu txinpanzeak, biokimika probetan erakutsi denez gurekin kidetasunik handiena dutenak bait dira beroiek; tximinoetan iaioenak, azkarrenak dira. Hara: sar ezazu txinpaze bat gela honen tamainako kaiola batean. Kaiola horren barruko batean jar ezazu bastoi bat. Jar iezaiozu kaiolaz kanpo jana, bastoiarekin heltzeko moduan. Sékula ez da lortu jaki hura bereganatzeko garita barruko bastoia har dezan txinpanzeak —bi urteko ume batek egingo lukeena. Jana eta bastoia batera ikusi behar ditu tximinoak, bestela ez zaio bururatzen.

■ «Nik uste, azkeneko momentuan gizakiak pentsatuko duela eta martxatras egingo duela»●

A. Zergatik *australopitekoa bezalako espezie batzuk galdu dira bidean?*

J.A. Egin ezazu zuhaitz bat. Beraren adar batetik aurrena orangutana, geroago gorila, geroago txinpanzea berezi dira —gaurdaino iritsi direnak. Gero beste adartxo bat atera da: australopitekoa. Gero beste bat: *homo habilis*. Adar horiek ez dute segidarik izan. Neandertalak izan ote du segidarik? Zalantza gehiago dago. Orain uste da azkeneko neandertalak eta lehenbiziko cromagnonak elkarrekin bizi izan zirela Europan: Frantziako Saint Cesaren neandertala goi paleolitiko-industriarekin aurkitu bait da. Orain arte, neandertala mustier-garaiko industriarekin lotzen zen eta. Artea cromagnonarekin hasi zela, hori badirudi baietz: mustierreko arte arrastorik ez bait da aurkitu sekula.

Hortaz: neandertalak galdu ote ziren? Ekialdeko Europan neandertal batzuk aurkitu dira, Espainia eta Frantziakoak baino hominizatuagoak, gaurko gizakia-rekiko hainbesteko ezberdintasunik gabe; beraz Ekialdeko antropologoek uste dute neandertala ez zela galdu.

Zergatik beste haiek galdu ziren? Giro aldaketa handietara, izozteetara, hain egokituak ez zirelako. Beste hipotesi bat: gaurko gizon europarra ez zen bertan sortu, Afrikatik helduko zatekeen —hezurren azterketa biokimikoez hala pentsarazi dute.

A. Gaurko gizakia ere, «*vía muerta*» batean ote da?

J.A. Nik uste eboluzio somatikoa, gorputz eboluzioa, bukatu egin dela. Hara, Darwinek Galapagoetan egindako ikerketetan ikusi

zenez, elkarren hurbileko irletako txoriek aparte samar zeuden irletakoek baino antza handiagoa zuten bata bestearekin. Eskandinavian ere, lehen aintzira bakarra zenetik aintzira ezberdinak sortzerakoan, arrainak elkarrengandik isolatzerakoan, hibridatu gabe, zeinek bere bideari segitu dio. Iparamerikako eta Europako

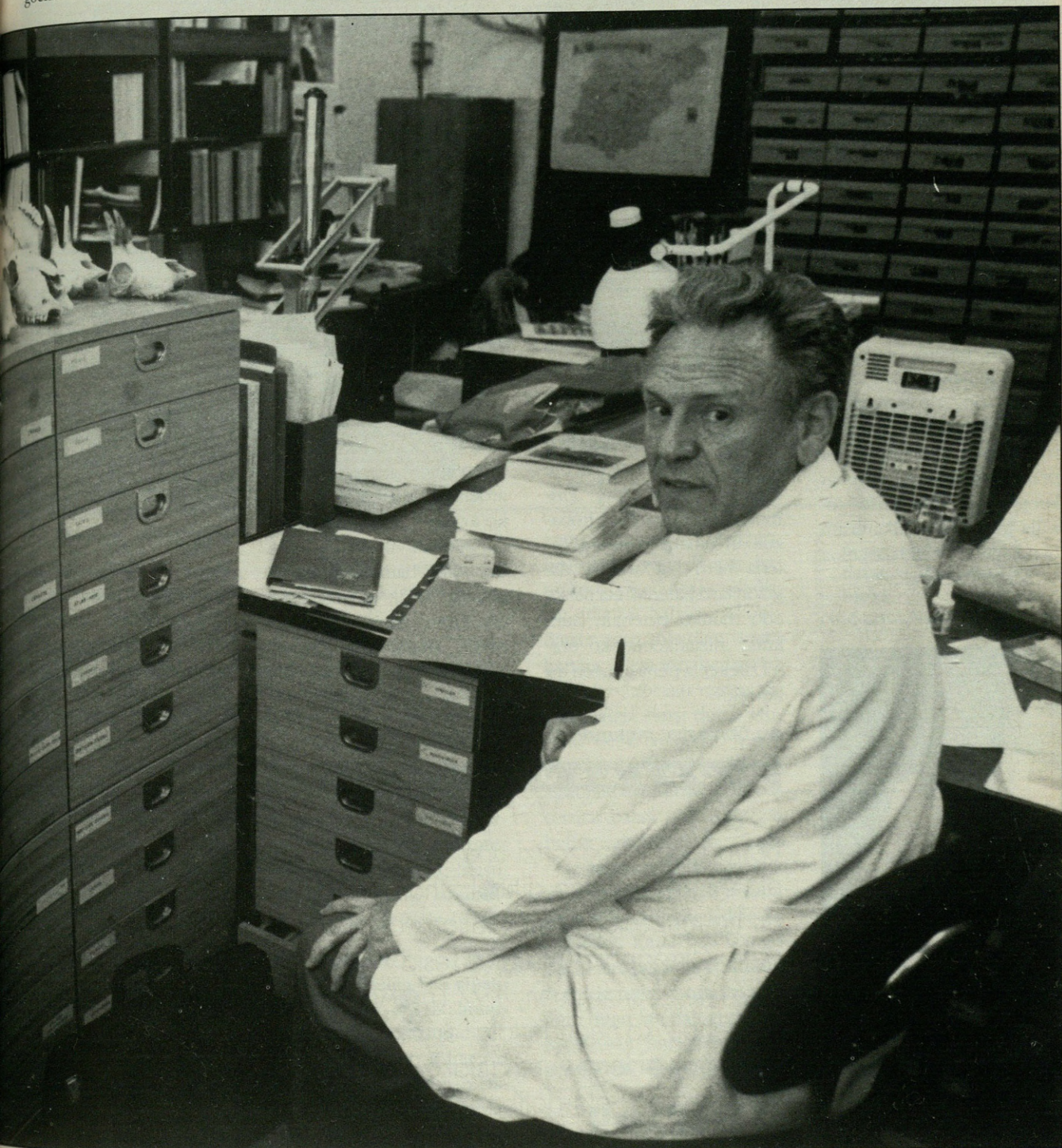
animaliek ere, Hegoameri-
kakoekiko baino elkarreki-
ko antza handiagoa dute:
Hegoamerikan pangolina
eta armadilloa bezalako es-
pezieak daude, eta Iparra-
merika eta Europan felinoak
eta bisonteak eta beste.
Lehen, Europa eta Iparra-
merika bat ziren eta, Erta-
merikan berriz itsasoa ze-
goen.

Gauza bera da gizakiare-
kin: zuhaitz batean bezala,
eboluzioa milaka urtetan
zehar dibergentea izan da,
isolatuta zeudelako. Baina
gaur, isolamendua bukatzen
ari da, arrazak homogenei-
zitzen ari dira: joan Ameri-
kara, begira Parisen. Horrek
ez du uzten izan dadin be-
rezko eboluziorik. Eboluzio
dibergenteak egin du, egin

behar zuena. Bestalde,
eboluzioa nekatuta bezala
dago; hara, nitxo, leku guz-
tiak bete egin dira, leize-
zularik zuloenetan ere badi-
ra animaliak —beraz ebo-
luzioaren oinarri den muta-
zioa ere agortuta dago.

Beste datu bat: har ezazu
Jurasiko aroa. Handik atze-
rakako berrehun milioi ur-
teetan, hogeitalau intsektu

«Naturaren zuhaitza
hemendik aurrera kimu
berri gutxi ematekoa da».

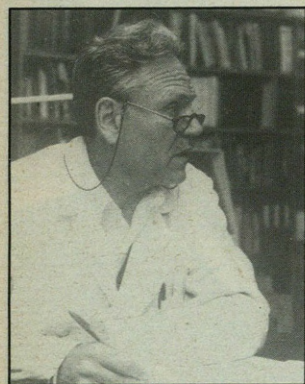

orden agertu ziren, eta orno-
dunen klase guztiak ere bai.
Handik honako berrehun
milioi urteetan berriz, ez da
klase berririk azaldu batere.
Espezie eta familia batzuk
bai, baina orden edo klase-
rik, ezta bat ere. Horregatik
uste dut, zuhaitz handi hori
bere azkenetan dela. Imaji-
na pago bat: adar handi
guztiek eta adartxo gehie-
nek beren heldutasuna iritsi
dute; kimu berri gutxi, he-
mendik aurrera.

Beste arrazoi bat: lehen
lau hanketan ibiltzen ginen.
Eskua, ibiltzeko funtzioa
galdu eta lanerako libratu
genuen —zutik jarri arte.
Zutik gaude, orain atzeraka
okertzen hasi behar ote du-
gu? Selektzio naturalaren
printzipioaren arabera
—mutazio onak jaso, txar-
rak baztertu—, ez dirudi
horretan batere bentajarik
izango genukeenik.

Eboluzio psikologikoa
geratuko litzateke, progre-
soa. Akaso garunak ez du
oraindik eman, eman behar
zuen guztia. Eboluzio so-
ziala gera liteke: elkartasun
handiagoa, sozialismoa
—filosofia bezala...

A. *Optimista al zara, pro-*

gresoari buruz?

J.A. Arrazoi asko dago pe-
simista izateko. Orain dela
berrogeitamar urte European
gertatu zena, gerrak... Ger-
rarik gabe, European noski,
berrogeitamar urte darama-
gu, baina hori ezer gutxi da.
Eta hala ere, maratoni bat be-
zala hartuta, bukatzekotan,
lehenbiziko ehun metroak
ere ibili beharrekoak dira!
Nik uste, azkeneko mo-
mentuan gizakiak pentsatu-
ko duela eta *martxatras*
egingo duela. Orain kur-
doekin zer gertatzen ari den
ikusita, ez dakit, esperantza
gutxi ote dagoen, baina
agian...

A. *Haizuloetako pinturek
zeukaten funtzioaz, ba al
dago nobedaderik?*

J.A. Adornotarako baka-
rrik ez zirela izango argi da-
go, bestela ez zituzten hain
leku gordeetan egingo. To-
temak ote ziren? Magiarako
eginak, animalia haiek,
pintatuz gero, hurbilduko
zirelakoan? Saindutegiak ere
izan zitezkeen. Ipar Piri-
nioetako Niaux-eko koba-
zuloan oinatzak dituen ga-
leria berri bat aurkitu da:
gizon larri batenak eta neska
edo mutiko batenak: hura
kulto inizatikoetarako era-
bil zitekeela pentsarazten du
horrek.

A. *Gorbeako pinturak di-*

rela eta...

J.A. Orain arte aurre-in-
forme bat aurkeztu baizik ez
dugu egin. Oraintxe hasi du-
gu azterketa sakona, analiti-
ka osoa eginez, pigmen-
toetan espezialistak etorri
dira... Itxoin egin behar da.

A. *Noiz utzi zituzten ko-
bak euskaldunek?*

J.A. Izozte garaia bukatu

■ «Mito berriak sortu dira, progreso materialari lotuta —lehengo mitoak politagoak ziren baina»●

zenean, ibaietara hurbildu
ziren asko. Geroko giza tal-
deen bizimoduari buruz
zegoen hutsunea gero eta
gehiago betetzen ari da:
Araba aldeko luebakietan
mesolitiko eta neolitiko
aroetako aztarnategia fran-
ko azaltzen ari da. Aldi har-
tan kobak bizileku ziren
oraindik, baina geroz eta
gehiago hilak lurperatzeko
erabiliko ziren —trikuha-
rrien garaiak ere baziren
haiek.

A. *Artzain al ziren kobe-
tako jendakiak?*

J.A. Bronze aurreko neo-
litikoan, harria pulitzen hasi-
zen denbora hartan sortu
ziren abeltzaintza, eta ne-
kazaritza, eta zeramika ere.
Lehenagokoa noski, gero
paleolitikokoa, zakurraren
hezitzea da: otsoik ater-
tzen gizakiak zakurra: har-
ragarritzko aurkikuntza. Ar-
dia eta ahuntza berriz Me-
sopotamiatik ekarri zituzten,
hemen ez bait dago haien
agriotiporik (basahuntza
beste adar batekoa da). Eta
gero, berehalaxe, zerria eta
behia; hezita ekarriak ala
horien hezitzeko teknikak
izan ziren ekarri zirenak?
Horien agriotipoak bai, ber-
takoak bait dira: basurdea
eta basabehia. Azkeneko
basabehia, uro izenekoa,
1695ean hil zen, Polonia eta
Errusia arteko Bialowietza
basoan —Europa osoko
baso natural eta birgen ba-
karra dena oraindik, berez-
ko bisontea daukana.

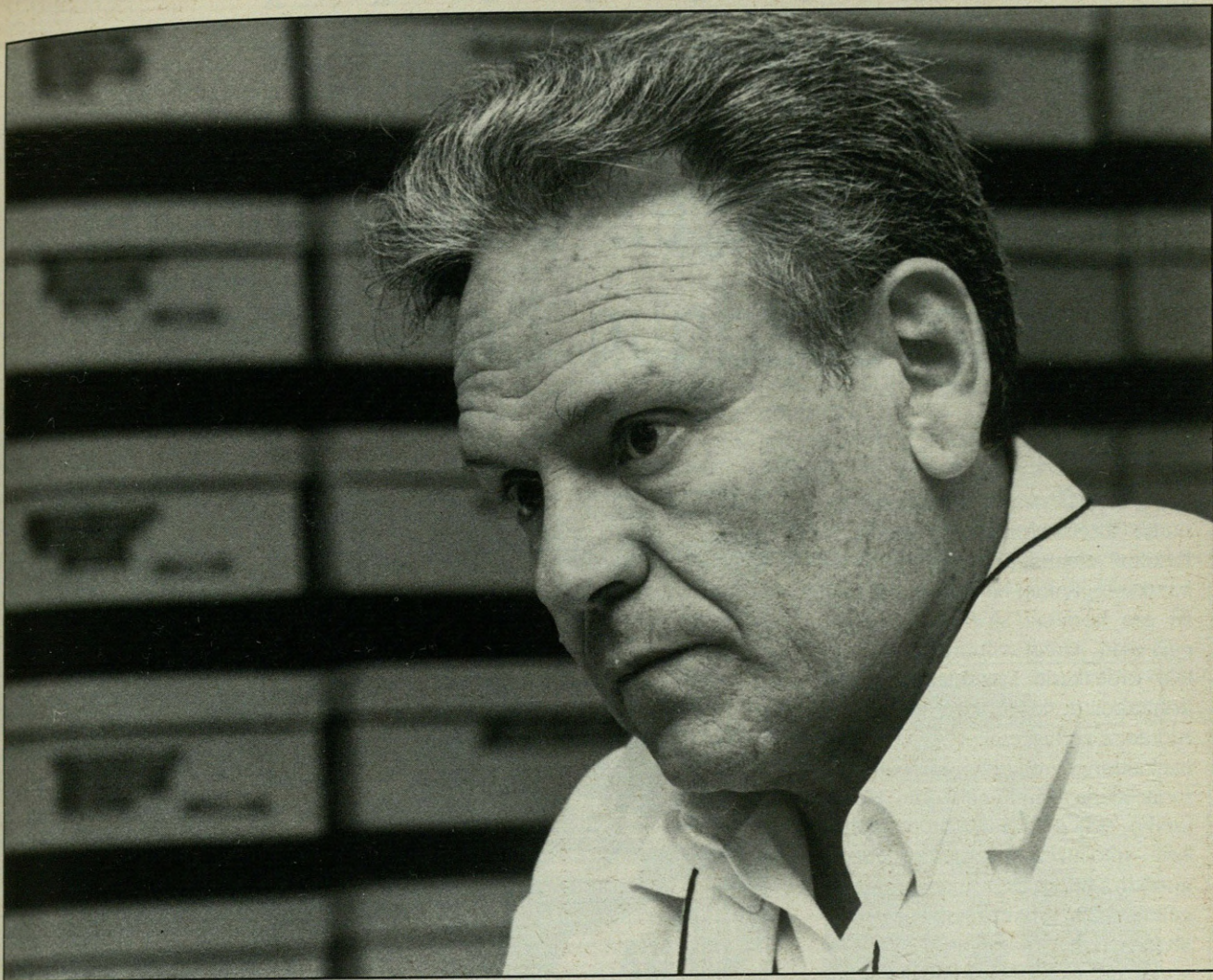
A. *Euskaldunak inondik
etorri ez, baina bertakoak
direla teoria konfirmatze-
ko moduan al gaude?*

J.A. Joxe Migelek eta
Aranzadik Itziarreko Urtia-
gan egindako ikerketetan
hala aurkitu uste zuten, lur
maila baxuetan azil eta ma-
dalen garaietako (beraz
duela 8.000 eta 11.000 urte-
tako) cromagnon gizakiaren
hezurrak. Azken frogak be-
rriz hezur haiek bronze ga-
raikoak, orain dela 3.500 ur-
tetakoak direla erakusten
digute: orduko jendeak zulo
batera sartuak. Baina, dataz
gorabehera, garbi dago
oraingo euskaldunak cro-
magnonarekin antza handia
daukala —hemengo tipok
bereiztasun cromagnoidak
baditu oraindik eta. Kauka-
son ugari diren beste tipoen,
esate batera alpineoen arras-
torik ez dago gurean. Zal-
dekor, ardi, behi... hitz ho-

NORTASUN AGIRIA

Berrogeita hemezortzi urte, semea, alaba,
eta emazte gaztea ditu●Ez haragia maite
du horrenbeste, ez animaliarik dauka
bere Zorroagako pisuan●Tesia

aztarnategietako abere hezurrez burutu zuen, 1971n●Arrasateko
Lezetxikin Euskal Herriko lehenbiziko neandertala, emakume baten
beso hezurra aurkitu zuen berak●Hego Alemaniako barrokoa
beste erromanikoa gustatzen zaio —eta gotikoa, eta Ekain, eta
Eunate, «altxor zein baino zein ederragoak».

**Geure ondarea zain
dezagun, kezkatzen du
biziki.**

riek berriz, ez dira indoeuroparrak, beraz indoeuroparrak (bronze bukaera aldera, Kristo aurreko 1.100. enetan) honantza etorri baino lehenagokoak dira.

A. *Zergatik bain mantso, milaka urtez, gizakiaren eboluzioa, eta honen azkar, gaur egun?*

J.A. Haiek hutsetik abiatu ziren, dena sortu behar zuten, gerokoek erantsi egiten dute; eskolan bezala, ikasi eta erantsi, inbestigazioa ugaltu egiten da. Normala da progresoa gero eta azkarrago joatea. Eta komunikabideak. Afrikan badira pigmeo herri batzuk zera-mika eta abeltzaintza eza-gutzen ez dutenak, isolatuta. Mesopotamia berriz, bide gurutze ikaragarria zen:

Asia, Afrika, Europako korronte guztiak pasatzen ziren handik: ikasi eta erakutsi. Kanpotik ideiak sartzerakoan, kultura izpirituala aldatu egiten da; Euskal Herrian gertatu dena, indoeuropar garaiko ipuinak atzo arte berdin mantendu dira, baina telebistarekin-eta erabat aldatu da. Mito berriak sortu dira, progreso materiala dei dezakegunari lotuta: zapatilen mitoa, kasu. Lehengo mitoak, laminak-eta, politagoak ziren baina.

A. *Bueno ba...*

J.A. Ez aldegin hau aipatu gabe. [Paper artetik liburu antzeko bat ateratzen digul]. Hau Gipuzkoako Karta Arkeologikoa da, arestian bukatu duguna. Orain bederatzirte urte honelakoxe lana

egin genuen: kobazulo, mairubaratzak... Baina, harrezkero, mendizale askok, zer edo zer harrigarritzorik ikusiz gero mendian, karta hartara jo eta «ño, hemen ez dago ba», abisatu egiten digute: «aizu, ikusi dut...» Horrela beste megalito piloa azaldu da eta, herri-lanak egiterakoan berriz, edo baseritar batek pista bat egin behar duela edo, jo-ta —gehiegitan gertatzen dena— txikitu egin ez ditzan, hemendik aurrera Udaletxe guztietan Karta hau izango da, bertan begiratu eta kontu izan dezaten. Gogo handiz egin dugu lan hau eta orain kobazutaz bigarren tomoa prestatzen ari gara.

Pablo Sastre

Egunkariak ez daude modan, egin dezagun beste zerbait

ZUETAKO askok pentsatuko zenuen Joseba Arregik Joxe Ramon Belokiri emandako enkargua, euskarazko egunkari bat kaleratzea zela. Ni ere horretaz sinetsita nengoen, egia esan. Arregi sailburuak alderdie-tako ordezkarietako azaldutakoa ikusita, kontrakoa deskubritu berri dugu. Dirudienez, zerbait erabat berria eginez, euskaldungoaren bizimodu petral eta monotonoa astindu nahi dute. Horretarako, egia esan, ideia berrien lehia-keta antolatzea zuten, diru gutxiagorekin (urtero 900 milioi pezetako galera) agian emaitza hobeak lortuko lituzkete eta. Nik behintzat hiru ideia aurkeztuko nituzkeen balizko lehia-keta horretara. Bata, herri guztietan pantaila erraldoiak ipintzea (mila bat, esate batera), eta egunean zehar testu eta irudi bidez informazioa zabaldu; jendeak irakurtzen ikas dezan metodo erakargarria, dudarik gabe. Bigarrena, telebistako lehiaketa saioek zein arrakasta handia duten ikusita, norgehiagoka-egunkaria egitea, 40 orrialdeko lehiaketa izugarri baten

— Eusko Jaurlaritzaren proiektua hankamotz gelditu da; 35.000ko zifrarekin uzkur jokatu dutelakoan nago. Zergatik ez 100.000, edota 234.324 zabaldu? ●

bidez autoak, apartamentuak eta bidaiak oparitzen; bistan da, merkatuak izugarri joko luke gora. Beste ideia bat, azkenik: egunkari ideala, edo beste modura esanda, «gertatzea nahiko zenukeena, eta beste egunkarietako inoiz esango ez dizutena»; jendeak gustoko gauzak irakurri nahi dituenek, norberak asma dezala zer gertatzea nahi duen. Egunkariaren mundu aski konbentzionalaren aurrean, hiru horietako edozeinek emango lioke euskaldunari, aparteko bazka nahikoarrik.

Eusko Jaurlaritzak eskuartearen daukan proiektua, berriz, hankamotz gelditu delakoan nago. Dohainik izateak ez bait luke euskararen prestigioa aski igoko: ez ordaintzeaz gain, opariak beharko lituzke jendeak euskara besteen mailakoa izan daitekeen

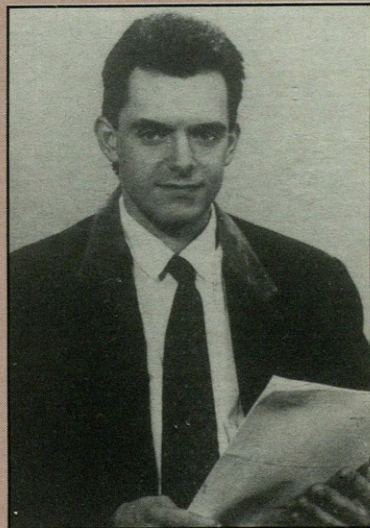
la sinetsi dezan. Bestetik, 35.000ko zifrarekin uzkur samar ez ote duten jokatu beldur naiz. Zergatik ez 100.000, edota 234.324 zabaldu? Azken finean ehun edo berrehun milioi pezetaren gorabehera besterik ez litzateke izango.

Bi urte pasatuko omen dira egunkari berria kaleratu arte. Badugu denbora eta, beraz, proiektu ofiziala perfektionatu ahal izango delakoan nago. «Inork ez dio erdal egunkariari, euskarazkoa erosi- sateagatik, bartzeari utziko; beraz, beti izango da bigarren egunkaria». Irakurle zirikatzaila hori, honez gero euskarazkoa bakarrik erosten duten horietakoa bazara, ez zaitez asalda, milaka batzuek besterik ez bait zarete. Gu-txiengoa. Gehiengoak erabaki dezala honetan ere.

Gaztelaniaren konplejoak

U **STEGABEKOA** eta, horrenbestez, harrigarria izan da Puerto Ricoko gobernuak hartu duen erabakia. Gaztelania ezarri du hizkuntza ofizial bakartzat. Puerto Ricotarrak erdi Estatu Batuarrak dira aspalditxoan, soldaduska ere orain hain harro dagoen ejertzito haundian egin behar izaten dute bertako gazteek. Biztanlegoaren heren batek ingelesa ongi menperatzen du eta portzentaia askoz altuagoa da diruz osatuta daudenen artean. Guzti horrez gain, modernotasunari aurre egiten dion erabakia da, zalantzarik gabe. Kontuak kontu eta ustegabeak ustegabe, hemendik aurrera gaztelania izango da Puerto Ricon hizkuntza ofizial bakarra.

ESPAINIAN oihartzun zabala izan du Puerto Ricoko gobernuaren erabaki ausartak. Denak harritu dira, gehienak poztu eta dexente txoratu, «Príncipe de Asturias» sari sonatua eman diote Puerto Ricori, alajaina! Hirurehun milioi inguru dira gaztelaniaz mintzatzen direnak. Zenbaketa horretan gu sartu bagaituzte ere ez da kopuru makala. Ez du gaztelaniak, pixka batean behintzat, galtzeko arrisku haundirik. Baina Espainiarrek ez zezaketen hori saririk gabe utzi. Normalki literatur sorkuntza saritu izan duen tituluaz saritu beharrak ez ditu kezkatu. Saria emana dago eta denak, emaila nahiz hartzaile, pozik bezain harro geratu dira.

XABIER EUZKITZE

ESPAINIARREN saria harrigarriagoa da Puerto Ricoko gobernuaren erabakia baino. Munduko hizkuntzarik indartsu eta hedatuenetakoa izanik, galtzeaz balego bezala zaindu nahi dute, behin eta berriz akonplejatu itxura parregarria emanez. Euskal Herrian ematen duten itxura berbera, hain zuzen. Guk noiznahi eta nonahi sentitu behar izaten dugun inpotentzia madarikatua beraiek noizbait sentitzen badute (eta asko dira inoiz sentitu ez dutenak), erabat baztertzan ditugula pentsatzen dute. Eta pentsatu bezala salatu.

Euskaldun berri bakoitza, gaztelania eta euskara berdintzen dituzten legeak, irakasleen elebitasun derrigorrezkoa, «qué tal?» oso ondo erantzutea... dena da iraina, dena eraso, dena bortxa. Nolanahi ere, noizbait sentitu erazi beharko diegu inpotentzia gehixeago, noizbait hasi beharko dugu horrelakoak gehiago baztertzan. Gaztelaniak badu hemendik kanpora ere nahi adina esparru nagusi bakar izateko.

ASTE honetan irakurri ahal izan dugunez, «Nafarroako zazpi alderdi berriro batu» ditu euskarak. Irratien auziarekin bezala, «Euskararen aldeko oinarriak» delakoarekin gertatu berri da. Hauteskunde bezperak are baliozkoagoa bihurtzen du lortutako akordioa. Baina balio moralak ez du beti balio praktikoa ekartzen bera-rekin. Sinatzaile guztien indarrak batura, zenbateraino iristen diren pentsatu behar genuke bestela. EAEn, esate batera, ezta mahainguruetara ere ez dira alderdi sinatzaileok biltzen. Izan ere, berri beraren titularrak beste modura ere eman zitekeen: «Nafarroako zazpi alderdi berriro batu ditu txirotasunak». Indar falta / batasuna, indarra / banaketa... ez gara penagarritasun mailaketa egiten hasiko.

OHARKABE antzean iragan da «Prudentzio Deuna» bertso saria. Arabako bertsolaritzarentzat, hauxe da seguruenik urteko gertakaririk nagusia. Mementuko pultsoari erreparatzeko bide behintzat ematen du. Abel Enbeita eta beste zenbaitek urteetan egindako lanaren emaitzak hasi dira azaleratzen. Partaidetza zortzitik hogeitamarrera igo da. Hutsetik eraikitzen hasitakoak gora egingo du derrigor, eta beraz orain artekoa baino begirune gehiago eskatuko du aurrerantzean. Berdintasunak hasiberrien kemena bizten du: Kepa Bizkarguenaga txapeldun, Santakruz bigarren eta Zigor Enbeita hirugarren, puntu bakarraren aldean bukatu zuten hirurok. Oraindik gorabehera gehiegitxo dituzten bertsolariak ditugu Araban, baina hasitako bidea berretsi besterik ez du egiten Prudentzio Deuna bigarren sari honetan ikusitakoak.

Josu Landa

Joxe Mari Oiarzabal tronpetistari omenaldia egin diote Andoainen

«Los Alegres» lehen euskal jazz-banda

Lau lagunen artean osatu zuten 1934ean Euskal Herriko lehenengo jazz-banda: Mateo Sanz (saxoa eta klarinetea), Joxe Mari Oiarzabal (tronpeta), Jose Tarragona (akordeoia) eta Jesus Isasak (bateria). Lauetatik Oiarzabal bakarrik bizi da. Joan den astean omenaldia eskaini zioten Andoaingo kultur elkarteek, eta eskusoinuak jo zuen laurogeitabi urteko gizonak.

ARMSTRONG tronpetista da Joxe Mari Oiarzabalen musikaririk estimatuena, Henry James eta Eddy Calver ere aipatu dizkigu. «Pepe Sanz 'Andoain'en irratian entzuten genituen jazz, foxtrot eta swing doinuak. Hura izango zen herriko lehenengo irratia». Orduan osatu zuten jazz-banda: «Los

Alegres», gerra ostean izandako orkestina ospetsuena. «Guk egiten genuen musika modernoena. Iparramerikarrak gustatzen zitzaizkigun, eta gero tangoak».

«Los Alegres» sortu aurretik ordea, 1925ean, Andoainen «Jazz Seo Opac» izeneko taldea egin zutela gogoratzen du Oiarzabalek. «He

meretzi urte nituen orduan. Baina gutxi jotzen genuen».

Oiarzabalek hamaika urtekin ikasi zuen seolfeoa Alberto Agirre Andoaingo Musika Bandako zuzendariekin. Hamabi urtekin hasi zen tronpetarekin eta hamahirurekin bandan sartu zen. «Hamasei nituela,

■ **«Gu ginen modernoena. Edozein kantu jotzeko gai ginen, edozein tankerakoa. Baina beti gauza berriak»●**

solista ere izan nintzen. Akordeoia berandu ikasi nuen, bogetabirekin, Peppe Andoainek erakutsita».

«Los Alegres», Gipuzkoako jazz-bandik ezagunena bihurtuko zena, 1934ean sortu zuten Jose Tarragona tolosarrak, Jesus Isasa 'Ikaitza' donostiarrek eta Mateo Sanz eta Joxe Mari Oiarzabal andoaindarrek. Hogeitama-bost urtetan aritu ziren festarik festa, 1969ra arte. «Andoainen jo genuen lehen-dabiziko aldiz eta Araban, Ziordian azkenekoz. Gipuzkoa osoan ibili izanginen, eta Nafarroako iparaldean».

Bertsolariak eta jazz-banda

Herriko festa gehienetan izan zen «Los Alegres», jazz-banda izan ohi bait zen jendearen irrika beroa pizten zuena. «Bertsolariak kantatzen zuten lehenik

Oiarzabalek akordeoiz bi pieza jo zituen bere omenaldi egunean.

eta ondoren guk. Uztapide eta Basarri izaten ziren gehienetan, gero Lazkao-Txiki, Lasarte eta Mitxelena ere bai».

Sarritan bezperatik irten behar izaten zuten jo behar zuten herrira, «tenez edo autobusez, La Guipuzcoana'n. Eta bateria —'jazzbana' deitzen genion orduan— eramateko normalean komeriak!».

Autobusaren gainari lotuta zeramaten batean, arbola baten adarrek bota egin zuten; trenean, kumunean sartu zuten behinola, eta ondoren geltokian ezin handik atera.

«Diru asko irabazten genuen, gaur egun Egan eta Akelarre eta horiek bezala. Musika bandan aste batean 50 pezeta ordaintzen ziguten bakoitzari,

baina jazz-bandarekin egun bakar batean bakoitzak 150 pezeta inguru ateratzen genuen».

Beste orkestarik ere ba omen zen garai hartan, «baina ez ziren gu adina-koak, gu ginen modernoena. Mateok irratia entzuten zuen; paperean hartzen zituen doinuak, oso txukun; eta bakoitzak bere kasa ikasi eta buruz

Iparramerikara ihesi nahian, Afrikara

FRANCOREN tropak Nafarroatik gora Gipuzkoan sartu zirenean, Mateo Sanz eta Joxe Mari Oiarzabalek Iparramerikara ihes egiteko erabakia hartu zuten. «Mateo etorri zitzaidan bazetozela esanez. Bilbon itsasuntzi bat hartu eta Iparramerikara aldegin behar genuela. Bizikletaz abiatu ginen».

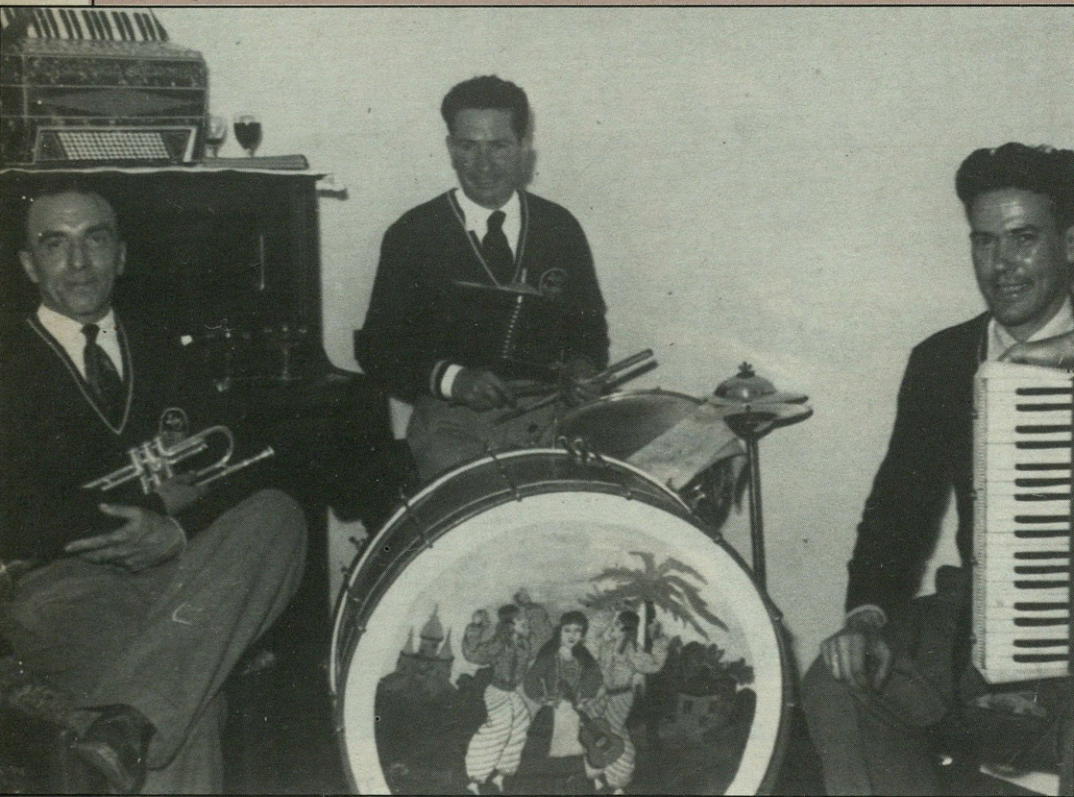
Ez zuten ordea jazz eta foxtrotaren paradisuraino iristea lortu. «Azpeitira heldu baino lehen, alto eman ziguten auto bate-tik». CNTkoak omen ziren, metrailetekin. «Haiek, fazistak ginela; eta guk, ezetz. Akordeoilari eta tronpetista ginela, andoaindarrak. Azpeitiko udaletxetik Andoainera

deitu zuten eta gu pakean uzteko adierazi zieten. Baina herrira itzuli erazi ziguten salbokondukto batekin. Hantxe bukatu zen gure Amerikarako bidaia».

Andoain hartuta zegoen bueltatu zireneko, eta Bidasoaz bestaldera abiatu behar izan zuten. «Herri-ko bogei lagun fusilatu

zituzten. Guk Frantzia, Landetara egin genuen ihes. Han hiru urte igaro eta, gerra bukatu zela-koan, itzultzen saiatu nintzen. Alferrik. Mugari hartu ninduten eta Afrikara eramán».

Hiru urte pasatu zituen Oiarzabalek Francoren armadarekin gatibu. «Malariaz gaisotu ginen asko. Eta orduan, ospitalean nengoenean, ea musikorik bazegoen galdetu zuten. Ni tronpetista nintzela. Bartzelonako beste batzurekin militarrentzako jazz-banda osatu zuten gurekin. Haiek festa ematen pasa nuen barrez gero, eta denetik jaten genuen ondo». Baina dena den, gatibu kondena bukatu eta beste sei hila-bete gehiago egin behar izan zituen. «Jazz-banda behar zuten».

Oiarzabal, Isasa eta Tarragona. «Mateo Sanz falta da, taldeko buru-diosku Oiarzabalek.

jotzen genuen zuzenean, batere partiturarik gabe. Edozein kantu jotzeko gai ginen, edozein tankerakoa. Baina beti gauza berriak».

Gaur egungo taldeak entzuten ditu Joxe Mari Oiarzabalek, «baina ez dute guk bezala jotzen. Burrunba

ako. Guk melodiak jotzen genituen, melodia ederrak».

Laurogeitabi urte izateko indartsu dago Oiarzabal, nahiz eta tronbosi ttiki bat izan zuen orain hiru urte. «Motelduta nago piskat. Garai bateko sasoia izango banu! Orain gutxi jotzen

dut akordeoia. Zortzi biloba ditut, eta euren urtebetetzetan beti jotzen dut, eta festetan: Santa Kruz, San Esteban eta San Juan egunetan». Balkoira iristen da bozgoragailuarekin, eta inguruko baserri guztientzako jo ohi du.

Oiarzabalen semea, aita bezala Joxe Mari, tronpetista da baita ere. «Oso ona. Kontedratikoa da Donostiako Kontserbategian. Semeak gogor egin diet ikasteko, batik bat tronpeta ikasteko». Haserretu egiten omen zen semeak ongi jotzen ez zuenean. «Bederatzi urte zituenean gurekin eramán nuen, 'Los Alegres'ekin jotzera. Garai hartako sasoia izango banu!».

Gorka Arrese

Euskal Museo Nazionale izendatu du Jaurilaritzak Bilboko Museoa

Kuboa-ren txinpartak itzalita museoaren garrak piztuta dirau

Batzuentzat Bilboko ikurra eta beste hainbatentzat handikeria hutsala besterik ez zen kubo famatuaren txinpartak itzaltzen doazenean zaigu albistea: Bilboko «parkeko museo» zaharra Euskadiko Museo Nazionale izendatu dute. Sona handiko berriari, ordea, ez ei dagokio aldaketa funtsezkorik. Gauzek zeuden horretan diraute.

HIRIAREN garapen berriak, Europa postindustrial horretan lehiakide izan nahiak dema handiak ekarri zizkion Gorordopeko udalari. Azpiegitura lan erraldoiak aski ez direlakoan, hiriak behar duen distira eta xarma izateko eskaintza kultural homologagarria aurkeztu nahi izan zioten euskal gizarteari. Izateaz gain itxura ematea. Amets hori, oraingoz, albo batera geratu dela dirudienean, errealitate hurbilagoek eskatzen dute dagokien tokia, horien artean Bilboko Arte Ederretako Museoa.

Arte zaharra biltzen duten museoetan ohizkoa ez den

arren, Bilboko hau mende honetako fruitua da. 1908an sortzen da bizitza emango dion elkarte mende hasierako margolarien eraginez. Ernalketa horretan lagungarri gertatu zen garai hartako bilakaera ekonomiko garrantzitsua ere. Zenbait familia eta elkarte, eta margolariek beraiek lagatako lauki eta eskulturaz zabaldu zituen ateak zazpi urte beranduago.

Bigarren inizatiba bat ere garatu zen paraleloan, Arte Garaikidearen Museoa alegia. Bi museo hauek Atxurin izan zuten lehen egoitza, egun lanbide heziketarako eskola eta guda garaian os-

Ehun mila ikusle eta bisitaritik gora izaten da urtero.

Museora ere haize berriak heldu ziren 1977az geroztik.

pitala izan zen etxadi neoklasiko batetan.

Artearen inguruan sortutako mugimenduak —eta gogora dezagun mende honen hasieran kokatzen dela euskal margolarien urrezko garaia—, Euskal Herria European indarrean zeuden giro eta korronteetatik hurbilago jarri zuen. Guda ondoren, 1945ean egungo etxadiaren alde zaharra zabaltzen da. Geroztik gorabehera handiak ezagutu ditu, bertako arduradunek diotenez arte lanen biltegia izatetik egungo Museoa gauza dinamiko eta

sustraitua izan arte. Gizartearekin batera museora ere haize berriak heldu ziren 77az geroztik. Lan berriak erosten dira eta egun dau den zerbitzu lagungarriak irekiz doaz pittinka.

Euskal Artearen bilgunea

Hiru atal ditu nabarmenki bereiztuak: euskal artea, arte zaharra eta garaikidea. Zaharrari dagokionez lanen presentzia ez da orekatua, sorkuntza bertatik margolari batzuren presentzia handia eta besteen hutsune nabarmenak bait daude.

Arte garaikideak leku garrantzitsua betetzen badu ere, euskal artearena da atalik bete eta garrantzitsuena. Jorge de Barandiaran, zuzendariak, dioskunez «honako hau munduko lehen pinakoteka da euskal arteari dagokinez». Hala ere

■ «Honako hau munduko lehen pinakoteka da euskal arteari dagokinez» ●

J. BARANDIARAN

Zinemateka bitxi hori

ERAKUSKETAK

ondo daudela, baina beste zenbait atali ere atek zabaldu nahi izan duizkio Museok: liburutenda, boblioteka, DEAC (hezkuntza eta kulturgintza saila), eta batez ere zinemateka.

Hirurogei bat laguntentzako tokia besterik ez duen areto txikiak milaka filme eta ehundaka zuzendari handi gorde izan du bere baitan. Zine komertzialetik ihesi —*jakina, nik ez dut emango telebistan ikus daitekeena*— diosku Bakedanok—, erretrospektibak, zine zikloak eta laburmetraiak eskaintzen ditu asteen zehar. «Bi» eta «Oraingoz izen gabe» filmeen zuzendariari, zinezaletasunak eraman du enbaxa-

da, zinemateka, eta kultur elkarteetako zine artxiboetan miaztera.

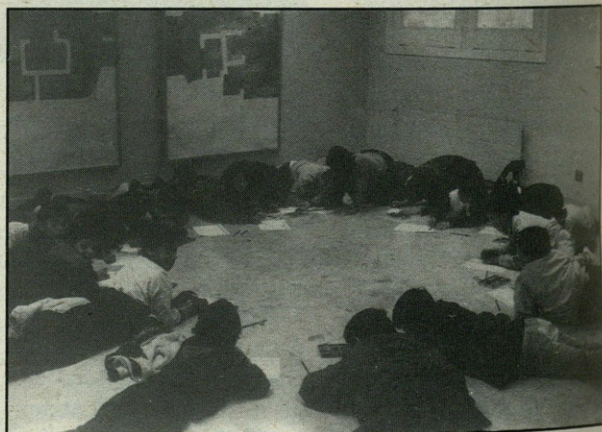
Azken urtean 9.725 ikusle izan dira Museoko zinematekan. Iluntze eta gauean saiorik izan ez arren, berrogei bat lagun hurbildu ohi da egunero programazio erakargarri horrekin.

Berez ondasunik eta aurrekontu berezirik ez badu ere, bederatzirte darama lanean. Bakedanok ontzat ematen du egindako lana: «zinematekak dagien lana interesgarria dela uste dut. Dagoen desabantaila da ez dela berezko diru sarrerak dituen zinemateka bat; ondorioz, ezin daiteke nazioarteko zine artxibategiko filmotekara iritsi».

hutsuneak baditu, bai margolari batzuren lana ez dagoelako, edota daukaguna ez delako artista borren lanik garrantzitsuena.

Urtean zehar ikusgarri

dagoen materialeaz gain, urtero euskal artista baten bilduma eta berrikusketa egiten dute, unibertitateko jentea eta bekadun desberdinekin kontatuz.

Txikitandik margolari handiak izan nahi dute.

15 miloi erakusketetarako —orokorra 240 miloi ingurukoa da— dirutza ez badi-rudi ere, 17 izan dira azken urtekoak. Argazkigintza, grabatua, margolaritza, eskultura eta maketak, gehienak, gaur egungo artistenak. 1990an Mendiburu, Gonzalo Txillida, Henry Moore eta Ignacio Zuloagak, besteak beste, izan zuten toki bakana.

Orain Eusko Jaurilaritza

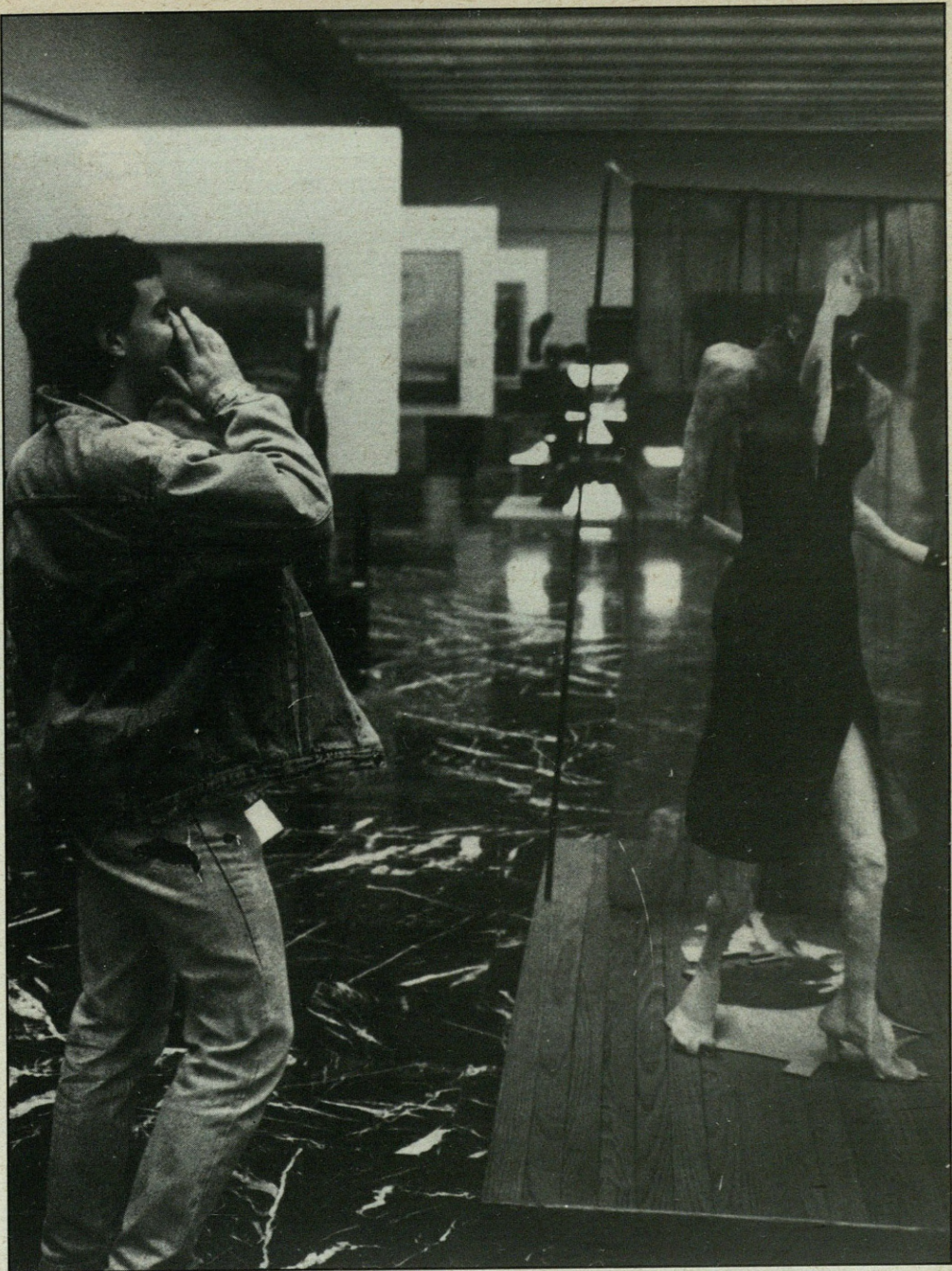
Endearen hiru laurdenak bete dituenan, bazkide berria heldu da, Gasteizkoa. Orain arte Bizkaiko Aldundiak eta Bilboko Udalak

■ «Lurralde bakoitzaren aukerak hartu behar dira kontutan. Ez dira berdin Parise eta abangoardia guztia, eta eta Bilbo»●

J.J. BAKEDANO

kudeatu izan dute elkarte anonimo honetako Administrazio Batzordea, beraien jabetzapekoak izaki egun Museoak dituen 6.000 obratako ondarea.

Gasteizkoa hemendik aurrerako erosketetan izango da partaide, lehenagoko ondasunen jabetzan parte hartu gabe. Ondasunen balioa ez da aise jakiteko modukoa, batez ere kontutan hartzen baditugu Jorge de Barandiaranen estimazioak: «Zuzendari nagoe-netik, 1982tik bona erositako lanetan 360 miloita-ko inbertsioetik 1.400 mi-

Arte garaikideak presentziarik baduen arren, oraindik hutsune nabarmenak ditu.

loitako gainbaliora iritsi gara. Arte lanak gero eta gehiago balio dute, eta hori etorkizuneko belaunaldientzako ondasuna da».

Diru nahikorik ezak oztopatzen omen du atzerrian dabilzan erakusketak Euskal Herrira ekartzea, nahiz eta sarritan erakusketak esponsorrei esker ekarri. 360 miloiko aurrekontuaz 1991-rako ez dirudi aukerek handitzeko modurik izango dutenik. Erosketek aparteko

prozesua segitzen dute, ohizko aurrekontutik kanpo egonik Administrazio Kontseiluko bazkideen esku geratzen bait dira.

Jose Julian Bakedano, erakusketa, argitalpen eta zinematekaren arduradunak ederki finkatzen ditu etxe honen mugak. «Lurralde historiko bakoitzaren aukerak ere hartu behar ditugu kontutan. Ez dira berdin Parise, non abangoardia guztiak iga-

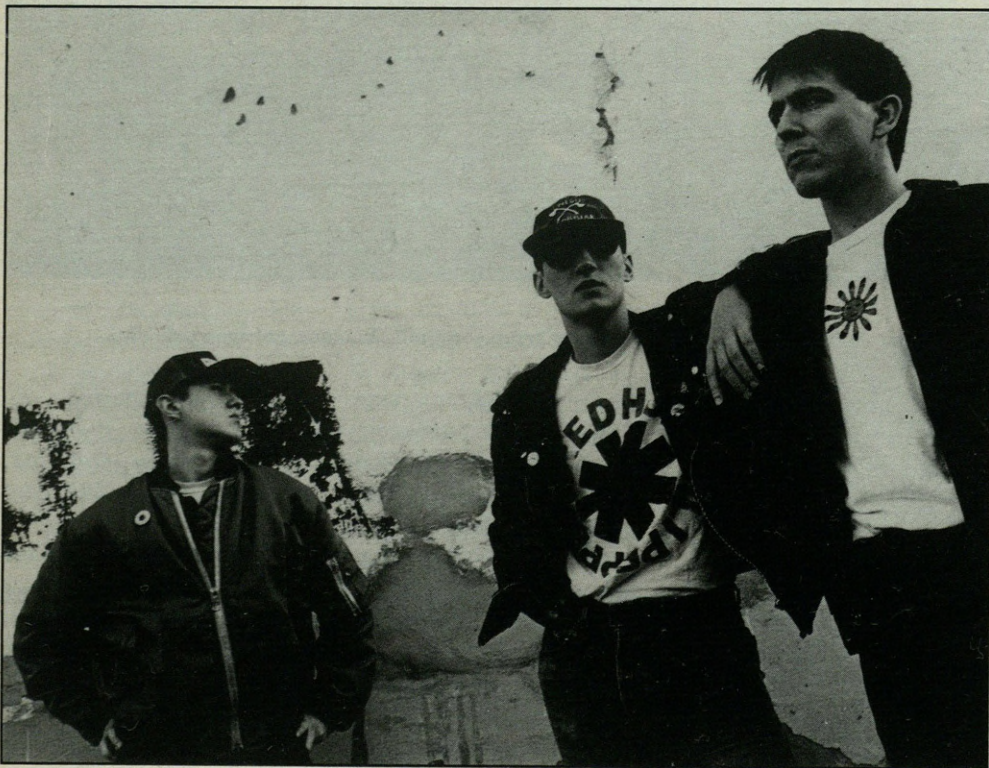
roak diren, eta Bilbo. Ze zentzu dauka margolari austriar baten erosketak egin eta hor gordeta edukitzea hemengo errealtatearekin zerikusirik ez badauka? Erakusketa onak ekarri behar dira, herrian errotuak, dinamika sortuz, amets handinabi eta ezinezkoak baztertuz, egun daukagunean ere geratu gabe».

Zorione Gana

Negu Gorriak taldearentzat «Adi egon» klipa egin zuen

Gasteizko CINT bideo eskola lan profesionaletan murgildua

Europako Elkarteko Ekonomikoan hitzartutako akordioari jarraituz, telebista produkzioaren %20 herrian bertan egin beharko da. Horrek ekoizpen egituren eta teknikoen eskaera ugaltu egin duen arren, Gasteizen «Centro de Imagen y Nuevas Tecnologías» izeneko eskola sortu zen duela bi urte.

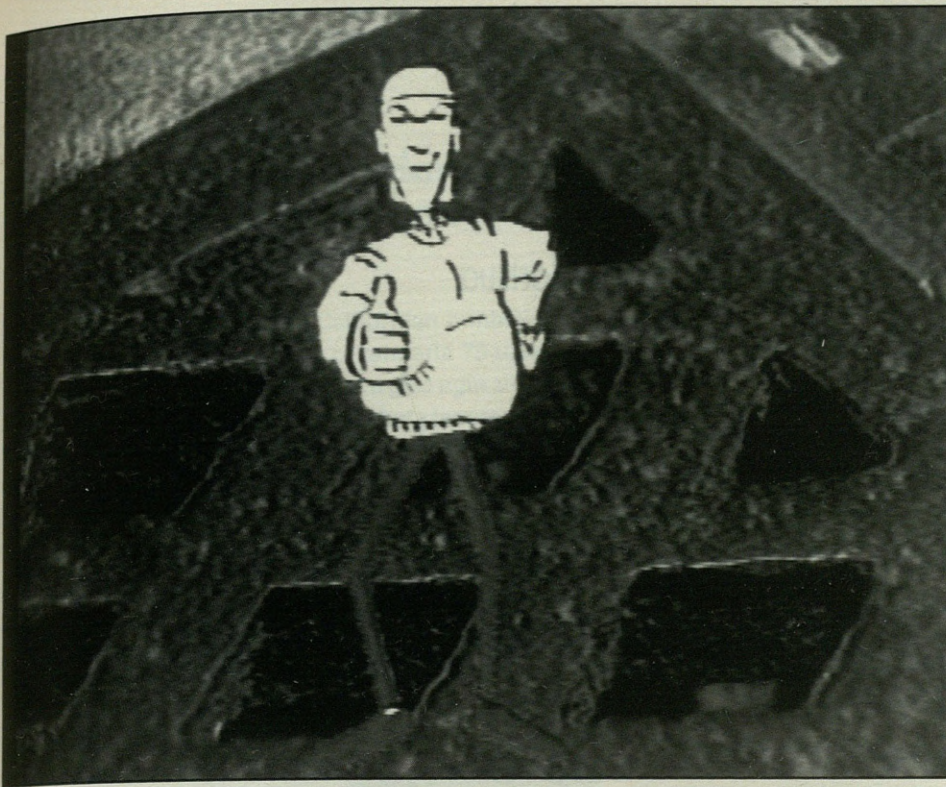
Negu Gorriak-entzako klipak Gasteizko sari bat jaso zuen.

CINT eskolako ardura duntako bai da Eneka Aranzabal, bideogilea baita ere. Negu Gorriak musika taldearen «Adi egon» bideo-kliparen egileetarikoa bat. Berarekin solastatu gara eskolaren inguruko berri jakiteko.

Gasteizko Udalak dituen programen barne dago CINT eskola, «Formación ocupacional» delako egitasmoan. CINTek harremanak ditu ikusentzutekoen alorrean lan egiten duten enpresa eta telebista ezberdinekin. Eta horretaz gain, Gasteizen ospatzen dira bai bideo enpresariaren eta erakundearen ihardunaldiak, baita bideo musikalaren jaialdia ere. Azken hau, Estatu espainolean sortu direnen artean antolatu zen lehena da, eta bertan bertan zuzenki parte hartzen du CINTek.

Berrogeita-bost ikasle

Eskolaren helburua, besteak beste, ikusentzutekoen alorrean profesionalak sortzea litzateke, eta era berean, esperimentazio kreatiboa eta ikusentzutekoen produkzioa ahalbidetzen du. Izaera edo ezaugarri antzekoak dituen beste zentru bat bilatzea zaila da, ez bait dago halakorik Euzko Herri osoan, ezta Espai-

Konputagailu bitartez lan egiteko baliapideak ditu CINTek.

■ «Langabezia gauden profesionalak gara. Bi urte hauetan hirurogei bideo lan egin ditugu» ●

kontratatu behar izan genuen Fermin filmatzeko, eta bi marrazkilari, Ferminek dituen keinu, mugimendu bereizgarri eta itxurak marrazteko».

Normalean hogeitabost marrazki segunduko jartzen dira eta beraiek bi segunduko hogeitabost marrazki, beraz bakoitza bitan ageri da. «Ondoren, konputagailuak erabiliz, zuriguneak ezabatu genituen, barnekoari testura eman eta fondo berri bat ezartzeko, betiere testura ezberdinak erabiliz».

Bideo-klip hau egiten zortzi hilabete ihardun zuten, «eta zer nolako zortzi hilabete! Jo ta ke aritu ginen lanean». Gogorrenak azkeneko laurak izan omen ziren. «Egunero hamalau ordu igarotzen genituen konputagailuaren aurrean. Ia gure etxea bihurtu zen eskola».

Bideo-klip hau egiteko azken aurrerakuntza teknologikoak erabili zituzten: grafismo elektronikoa deritzona. Irudi hauek sintetikoak dira, telebista batetan bakarrik ikus daitezkenak, ezin dira ikutu. «Hiru eta bi dimentsiotako irudiak eta irudi errealak tartekatuta daude. Hau da zailena».

Igone Ollarte

Karmele Jaio

nia guztian ere.

Ikasketak eskarira mol-datzten dira. Gai teorikoak irakasten diren arren, praktika da tokirik garrantzitsuena hartzen duena. «Ikaslea basten den momentutik erabili ditzazke bemen dauden gailu guztiak, norberaren lanakzein erakunde baten eskaria aurrera eramateko».

Aurten berrogeitabost ikasle daude talde ezberdinetan banaturik: bideo teknikoan, kreatiboan eta esperimentalean, talde bakoitzean hamabost pertsona.

Erabiltzen dituzten gailuak, enpresa profesionaletan erabiltzen direnen berdinak dira eta lanen bat egiteko orduan prozesu berberak jarraitzen dituzte.

Eneka Aranzabalen eritzioz, «langabezia gauden profesionalak gara. Bi urte hauetan, hirurogei bideo lan egin ditugu, baita bakoitzak norberaren estiloa finkatu: musikalak, publizitatea, esperimentazioa».

Burututako bideoak jaialdi ezberdinetara bidali ohi dituzte. «Nabiz eta horietan saririk jaso ez, zerrendatu aukeratuak izaten badira, garaipen bat bezala hartzen da, lanak mundu oso-ra bidaltzen bait dira».

Adierazgarria da filme luze bat errodatzen ari den Juanma Bajo Ulloa gazteiztarrak hemen ikasi zuela, eta filmerako lankideak hemendik hartu eta nahasketak CINTen egoitzan egiten dituela.

«Adi egon» bideo-klipa

Negu Gorriak musika taldearen klipa CINTek egin zuen, Eneka Aranzabal egileenetarikoa bat izanik. Bideo-klip hau Gasteizko bideo jaialdian aurkeztu zen eta ikuslegoaren saria jaso zuen.

Orain dela urte bete hasi ziren pentsatzen Negu Gorriak taldearentzat bideo bat egin zezaketela, disko bat argitaratu behar zutelako zurrumurrua zabaldu zenean. «Ruper Ordorikaren bitartez jarri ginen barremanetan. Taldekoei gustatu egin zitzaizen gure ideia, eta bideoa sortzeko taldea osatu genuen eskolako hamabost lagunez».

Marrazki bizidunen teknikari ekin zioten. «Gure hasierako egitamua askoz anbiziosoagoa zen. Baina mila arazo sortu zitzaizkigun, batzuk gainditu ezinak. Kamara bat (Gari)

■ Juanma Bajo Ulloa zinegileak eskola honetan ikasi zuen, eta bertan egin ohi ditu bere errodaletako lan ugari ●

Idrissa Ouedraogo zinegile afrikarren ahots indartsua

Filmeak eta eztabaidak

Afrikako zinegintzaren inguruan

Hamabigarrena izan da aurtengo Ouagadougou-ko Zinemaldi Panafrikarra eta, garaile nagusia Idrissa Ouedraogo izan da «Tilai» filmearekin. Gogoan hartzekoak dira halaber Ginebrako mahai inguru batetan afrikarren zinemagintzaz berak esandakakoak, hainbaten ustez probokazio hutsa izan arren zine afrikarra afrikarrei helarazteko bere proposamenak.

AFRIKAN egiten den zinema guretzat, oro har, nahikoa ezezagun eta ikus-tezina izan arren, beti dago salbuespenen bat eta, horien artean Idrissa Ouedraogoren «Tilai» aipa dezakegu. Ihaz Cannes-eko zinemaldian aurkeztuak eman dio hedadura gure artean eta orain bere jaioterrian, Burkina Fason, eman diote onespina Ouagadougouko Zinemaldi Panafrikarraren sari nagusiarekin. Horrekin batera Basek Ba Kobhio kamerundarraren «Sando Malo», Felix de Roy-ren «Almacita di Deso-

lato» eta Mali-ko Adama Drabo-ren «Un certain regard» izan dira saritutako filmeak eta horietako batzuk, seguruen, aurtengo Cannesko zinemaldian ikusi ahal izango dira, batez ere Burkina Faso eta Frantziaren arteko koprodukzio-ituna sinatu dela kontutan hartuz.

Zinema afrikarra hurbiltzeko nahi horren barruan Suizak ere egin du bere saioa eta hamar egunez «Zinemagintza beltz independentearen inguruko erretrospektiba antolatu zuten joan den martxoan. Bukaera

«Tilai» Zinemaldiko sari nagusia

gisa zinegileen arteko mahaingurua. Jarrera guztiz desberdinak eta batzutan kontrajarriak baina hala ere erreflexio gai amankomunak, gaien orijinaltasuna mantendu, kontinente beltzeko biztanleei beren kulturako irudiak eskeini kanpoko filmeen inbasioaren aurrean...

Bide argirik ez zen marikatu, ez adostasunik lortu, baina asmoak eta kezkak ugari kaleratu ziren, horien artean Ouedraogorenak. Hona hemen berak esandako hitzak: «Ez dut sinisten sorkuntza-komunitate bel-

tzaren ideian. Sortzaile beltzengan sinisten dut. Batzuk onak, besteak txarrak. Ugaritasun horrek ematen dio aberastasuna Afrikari. Ez «desberdintasuna»: mundu guztia da desberdina. Eta ez dugu errepikatu behar herria afrikarrentzako lanean ari garela: garestia da filme bat egitea eta lehen-tasuneko beharretaz pentsatzen badugu, geure buruei esan beharko genieke nekazari, ospitale etabarretarako erabili beharko lilitzatekeen diruaz asetzen dugula gure egoismo sortzailea.»

Don Siegel zuzendaria zine beltzaren azken galera

Apirilaren 20an hil zen Californian minbiziak jota, Donald Siegel zine zuzendaria 79 urte zituela. Chicagon jaioa aktore gisa egin zituen lehen saioak, ondoren muntaketa lanetan ibili zen eta azkenik, 1945.etik aurrera zine zuzendaritza izan zen bere zeregina. Lehen bi laburmetraiekin bi oscar eskuratu zituen 1945.ean eta harrez gero John Wayne, Robert Mitchum, Clint Eastwood, Elvis Presley eta beste askorekin egin zuen lan. B serieko filmeak maite zituen eta azken urteotan erreteritatu zebilen, «ke eta zarataz» betetako egungo produkzioak ez bait zituen maite.

The Nutty Boys, Madness taldeko azken hondarrak

Bost urte segidutan Top 20-etako erregeak izan ziren Madness taldekoak, skamungimenduko ezagunenak ziren. Zazpi partaide hasieran, 1986an britaniarrek haustea erabaki zuten arte. Hurrnago berpizte saioa 88an izan zen, zazpi partaidetatik lauk «The Madness» sortu zuten baina oso denbora gutxirako. Bi dira azkenik oraingo «The Nutty Boys»en azaltzen diren Madness-oihak. Lehen diskoa kalean dute dagoeneko Lee Thompson eta Chris Foreman baina ez dirudi harrera beroegia izan denik, nolanahi ere kontzertutan ari dira London eta Parisen.

Mileva Maric Einstein-en itzalpean

KONTUA ez da Albert Einstein, erlatibitatearen teoria modernoaren aitari, bere balioetatik bat ere kentzea, ez horixe. Kontua, gizon handi horren itzalak ilundutako fisikari paregabekoa ezagutaraztea da, hain zuzen ere bere emaztea, Mileva Maric.

Andre honi buruzko lehen biografia idazketa ziri-rikoz argitaratu zuen Desanka Trbuhovic-Gjuric-k, Milenaren bizitzaz liluraturik. Egia esan parekotasun handiak daude Einsteinen emazte-oiharen eta idazlearen artean, biak bait ziren serbioak, andreak, matematikariak eta fisikariak, eta Einsteinen biografietan Milevaren aipu oso gutxi agertzen den arren lan bikaina burutu zuen Trbuhovic-Gjuricek ilunak argitze-ko. Ondoren Alemanian argitaratu zen (1987) biografia berbera, A. Einsteinen hainbat gutun argitaratu gabe erantsiz eta oraingoan, alemanetik itzulitako frantsesezko bertsioa kaleratu da.

Biografia honetan ikus daitekeenez, aparteko je-

nioa zuen Mileva Maricek, eta bere jaioterrian unibertsitate lanak burutu ezin zituenez -debekaturik zegoen andreentzat- Zurichera jo zuen eta «Polytechnikum» eskola politeknikoan ospetsuan sartu zen, Matematika eta Fisika saileko andra bakarra izanik. Bertan ezagutu zituen Einstein, Jakob Ehrat, Luis Kollros eta geroago zientziagizon ospetsu izango ziren beste hainbat.

Unibertsitatean hasitako adiskidetasun horrek lan ugari sortarazi zituen, Einstein eta Mileva, biak maila handiko ikerketari izanik, osagarriak gertatzen bait ziren lanean. Eta ondoren maitemina etorri zen eta Milevak bere proiektu eta amets zientifikoak bazterrean utzi zituen Einsteinenak indartzeko, hori izan zuen harrez gero anbizio bakarra, Alberten gaitasunak garatzen lagundu, noizbait berarentzat nahi izandako handitasuna lor zezan.

J.M. Heritz

T E I L A K

■ NAFARROAKO ZAZPI ALDERDI EUSKARAREN ALDE

NAFARROAKO zazpi alderdi berriro batu dira euskararen alde eta zenbait taldek osaturiko «Euskararen aldeko oinarriak» izeneko agiriaren alde agertu ziren joan den astean izan zen prentsaurreko bateratu batean. Zazpi alderdiak Herri Batasuna, Eusko Alkartasuna, Euskadiko Ezkerra, Batzarre, Eusko Alderdi Jeltzailea, Ezker Batua eta Euskal Karlista Alderdiak dira.

■ «KULTUR BIDEETAN» 113 HERRITARA IRITSIKO DA

EUSKO JAURLARITZA eta Lan Kide Aurrezkiaren eskutik izan zen joan den astean «Kultur Bideetan» kanpainaren aurkezpen ofiziala. Guztira, 504 ekitaldi izango ditu, 113 herritan banatuak. Hirurogei ziklo, hamaika erakusketa eta bederatzi dantza ekitaldi izango dira Euskal Herri osoan zehar eskeiniko direnak.

■ «ZILARREZKO EUSKADI» SARIA GABRIEL CELAYA ETA ATXAGARENTZAT

GABRIEL CELAYA eta Bernardo Atxaga euskal idazleek jaso zuten «Zilarrezko Euskadi» literatur saria. Gipuzkoako Liburu-saltzaileek urtero luzatzen diote sari hau Liburuaren Egunean harrera onena izan duen liburuari. Atxagaren «Obabakoak» liburua izan da jendeak gehien eskatu duena eta Gabriel Celaya poetari saria bere lan guztiaren eskergarri eman zaio.

■ MAIATZAREN 12AN IZANGO DA HERRI URRATS 91

HERRI URRATS 91 «Euskara jalgi hadi plazara» lelopean ospatuko da Maiatzaren 12an. Aurtengoa 8. Herri Urratsa izango da eta aurrekoak bezala Senpereko aintziraren inguruan ospatuko da. 70.000 lagun espero dira bertara hurbiltzea eta egun horretan euskararen plazaratze kanpaina bati hasiera emango zaio.

E R R A N A K E R R A N

«Nik ez dut mezurik bidaltzeko asmorik, irakurleari denbora atsegin bat pasaraztea baizik.»

Iñaki Irazabalbeitia.
Egin, 1991-IV-26.

«Euskal Herrian dialektologian ari direnen oinarri zientifikoak areagotu eta senditu nahi ditugu. Inguruetako herrietan egiten denaz kideztzeko ezinbestekoa bait dugu metodologian ausnarketa sakona egitea.»

Euskaltzaindia.
Deia, 1991-IV-24.

«Beste estilo bat da oraikoa. Oraiko gazteak ilustratuagoak dira, gebiago ikasi dute, hobeki prestatuak, bertsioa behar den bezala botatzeko... gaiak oraikoak dira franko zailagoak...»

Angel Aldaz.
Euskaldunon Egunkaria, 1991-IV-21.

TXUTXU - MUTXUKA

«Azken urte hauetan aurrerapausu handiak eman ditu Euskal Antzerkiak, baina ez Barcelonakoak adina, bertan gizarteaz barre egiten dakitelako. Hemengo egoera soziopolitikoak gure berriaz gehiegi kezkatzera garamatza, gure buruaz barre gehiago egitera jo beharrean. Egoera hau aldatuko balitz, agian, antzerkiarentzat ere onuragarria izango litzateke.»

Xabier Agirre.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-IV-24.

«Gutxitan pintatzen dut estudiotik kanpo eta apustu egingo nuke ikusleek ezetz asmatu zein koadro pintatu dudan kanpoan, zein barruan eta zein argazki bat erabilita. Buruan edukiitzen dui lehendik pentsatuta zer pintatu nahi dudan. Eta buruan daukadanabeti aurkitzen dut gero Naturalezan.»

Alejandro Tapia.
El Diario Vasco,
1991-IV-24.

SEI MUSIKA ZIGILU BERRI MARTXAN JARTZEKO PREST

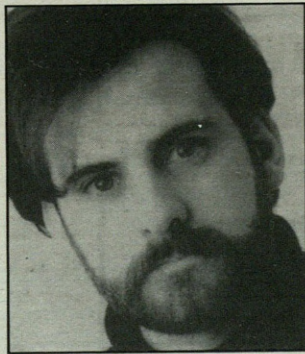
AIRE berriak datoz diskagintzaren alorrean. Hilabete honetatik aurrera bost zigilu berri jarriko dira martxan, eta nobedade askorekin eskuartean. Negu Gorriak taldeak «Esan Ozen» izeneko zigilua du prest; bestalde, Ordizian «TX» deiturakoa, Arrasaten «Overdrive», Hernanin «Aketo», eta Donostian bi gehiago: «No-Cd Rekords» eta «Slam Records». Disketxeen aurrean, rock musika alternatiba berriak bilatzen ari da.

NOR - NORI - NOR K

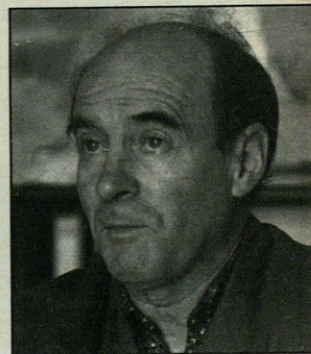
BERNARDO ATXAGA

bi nobela idazten ari da. Bata, autobiografikoa, Bartzelonara trenez egindako bidaia bat kontatuko duena; bestea, fantastikoa. Baina proiektu gehiago ere baditu buruan: «lagun batzurekin hitz egin dut argialetxe bat sortzeki buruz» adierazi zuen Bilbon iragan astean ●

KARLOS ZIRIZARI

«New Yorkeko bizipenak» bildumako 42 kuadroetatik bi Pintore Gazteen Pariseko Lehen Erakusketara eramango dizkiote ekainean, eta jarraian Europako herrialde ezberdinetan erakutsiko dituzte. Artistaren bilduma Iruñeko Zapateria aretoan dago ikusgai ●

KOLDO ZABALAK

«Nafarroa» izeneko ballet ikuskaria estreinatu zuen joan den larunbatean, Baigorriko kultur astean. Miarrizko Oldarra dantza taldeko zuzendariak Nafarroako historiako hiru pasarte erakutsi zituen hogeitamar dantzarien bitartez, eta laugarren bat eranstekotan dago ●

Kirola

Euskal eskubaloia aurtengoan ere pil-pilean

AZKEN urteotan euskal eskubaloiak bere historia-ren arrakastarik handienak lortu ditu. Ohorezko Ligara hiru talde (San Antonio, Arrate eta Bidasoa) iristea lortzeaz gain, Irungo Elgorriaga Bidasoak Liga eta Kopa Txapelketak eskuratu ditu. Hala eta guztiz ere, lorpen nagusiak iristear daude; izan ere, lehen aldia da euskal talde batek Euro-pa mailako final batean parte hartzea lortu duena: Elgorriaga Bidasoa Errekopako finalean arituko da, Teka talde kantauriarra bazter batera utzi eta gero, TVS Milbertshofen talde alemaniarren aurka. Xabier Mi-

kel Rekondo jokalaria esan digunez, kaltegarria gerta dakioke talde irundarrari bueltako partidua Alemanian izatea; ez da ahaztu behar, ordea, maiatzaren 20an izango den partidurako «charter» hegaldia prestatzen ari direla Artalekuko zaletuak. Ez zaio iruditzen talde europear handi horiek duela urte batzu bezain urrun dauzkatenik —duela lau urte ari dira Europara azaltzen eta orain artean sekulako jipoiak jaso dituzte—, eta itxaropentsu agertu zaigu bere adierazpenetan. Mementu honetan liga Errekopa baino urrutiago daukatelakoan dago.

Zaletuak titulu-tituluera ohitzea kaltegarria da taldearen jokumailarako.

Aurten, Errege kopa irabazi eta gero beste bi tituluak ere eskura dituztela aipatu diogunean, kezkatuta agertu zaigu Xabier Mikel: alde batetik, jendea tituluak lortzera ohituz gero izugarrizko presioa egiten du taldearengan eta honek ez du ahal duena ematen; bestetik, urte osoko lana ez da

behar bezala baloratzen aurreko urteko adinako maila erakusten ez bada (titulueta, noski). Gauzak ondo nahiz gaizki atera, ikuslegoaren laguntza eta ulerkortasuna behar beharrezkoa dute jokalariek, gehienak amateur izanik, profesionalei adinako exigentziak egiten bait zaizkie.

Bidaia

Izpegitik Elizondora

AUTZA da bere 1.306 metrorekin Baigorriko mendien artean aipagarriena. Bere itxura mardul eta ikusgarritasuna medio, euskal Pirinioetako behatoki guztietatik garbi asko ikus eta mires daiteke. Bera da eskualde honetan 1.300 metrotik gora altxatzen den mendi bakarra eta bertatik

Elizondon ospatzen da Batzandarren Biltzarra.

ikus daitezkeen paraje eta bazterrengatik ez bada ere merezi du bertara hurbiltzeak. Iparla eta Autza men-

dien artean kokaturik dagoen Izpegiko mendatetik abiatuz Elizondora helduko gara. Euskal Herria zatitzen duen sasimugaren ondotik eta oraintsu arte kontrabandoan ibilitakoek erabilitako hainbat bidezigor eta mendi bide igaro ondoren.

Ederra benetan Baztango harana osatzen duten herri eta inguruak, bereziki Arizkun eta Azpilkueta, azken hau Xabier donearen amaren jaioterria izanik gainera.

Aipatzekoak baita ere

udara partean Elizondon ospatzen den Baztandarren Biltzarra eta haraneko biztanleek dantzatzeko dituzten «Mutil dantza» ezagun eta berezia.

Bidaia egitea geure mugetatik kanpo egitea dela dute askok ustea, eta horrexegatik geure leku ederrenak izaten dira ezezagun handienak. Ohituraz ohituraz, hamaika bideetatik barrena, Euskal Herria eta bere bazterrak bidaia ezin ego-kiagoa dira oraindik ere.

Zientzia

Banbuaren
produktzio
kontrolatua

Banbua ez da edonon aurkitzen. Bere produktzio kontrolatua ezinezko izan da orain arte, baina ikerlariak aspaldi hasi ziren landare honen ezaugarriak aztertzen. Landare honek, bere bizitzan, 12 eta 120 urte-bitartean, kontrola ezinezko unetan espora asexualak askatzen ditu. Espora hauetatik loreak irteten eta gerora askatutako hazietatik banbua sortzen da. Hiru ikerlari indiarrek behaketa ugari egin ondoren banbu-mota batzuen ugalketa kontrolatzea lortu dute. Kontutan hartu behar da, Indian 100 banbu-mota baino gehiago dagoela eta munduan, orohar, 500 banbu-mota baino gehiago. Aurkikuntza honen interesik handiena duena, banbu-mota desberdinen gurutzaketak egitean datza; gurutzaketa horietatik oso ondorio interesgarriak ateratzea espero delarik.

ELHUYAR

Gastronomia

JUAN JOSE LAPITZEN BIDAIA

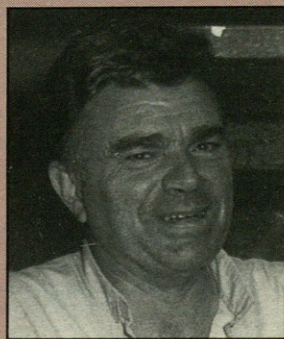
Mutiloa eta Lierniko Andra Mari

Segura herrira hurbiltzeko asmoa dutenei bidaiak paseotxo batez Ormaiztegitik hastea proposatzen diet, Gabirira doan errepidea hartuaz, zeinak Lierni gaineko izen beradun birjina gurtzen den ermitara bait garamatzen, jaio berrientzat osasun eta emakumezko antzuentzat ugalmenean eske joan ohi zaiona. Erromes tenplu txiki honen ondoan bi ostatu altxatu ziren garai batean, gaur egun «Patxi» eta «Mugika» jatetxeak direnak. Azken honetan, orain ez denbora asko, ahaztu ezineko zizka-

mizkak prejitutak eta «menieure» mihiarrain preskoa hartu eta gozatu nituen. Ondo prestatua guztia, eta gainena, tamaina handikoa azken hori. Horretaz gain, mamiak ere garai ezin ego kiagoan bait ziren, proposatu bazkariaren gehigarri modura hartzea deliberatu nuen.

Behin bazkalduta inguruan bueltatxo bat ematerik dago eta bertatik ikus daitezkeen paisaiak mirestu. Ondoren, Mutiloara jeitsirik, herriko plaza xelebrea eta San Miguel parrokiako erre-

taula barrokoan parada egin. Mutiloatik Segurara, sasoi batean Gipuzkoako herri garrantzitsuenetako izandako horretako hirigune ikusgarria eza gutzeko.

JUAN JOSE LAPITZ

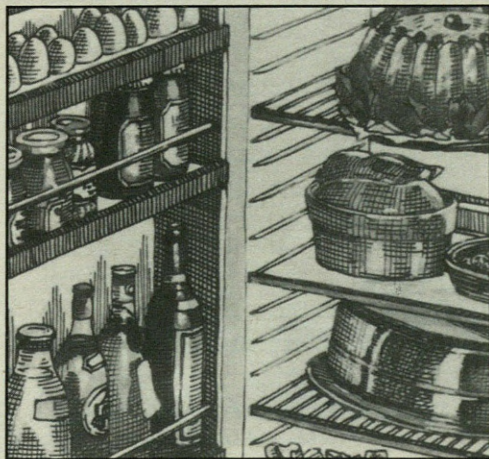
O sasuna

Elikagaien
etsaiak

HOZKAILUETAKO

hotzak ez ditu mikrobioak suntsitzen. Areago, ugaltzeko behar duten hezetasuna ematen die eta hain zuzen ere honengatik elikagaiak zenbat eta lehena go kontsumitu, hobe. Gomendagarria da beraz, barazkiak isolatuta edukitzea eta bai haragiak ere, kiratsa sortu baino lehen.

Arrainari dagokionez, tenperatura goraka doan

Hotza ez da beti mikrobioen etsai.

neurrian errazago hazten diren sustantzia kaltegarriak sortarazten dituzte enzimek. Laburtuaz, zera esan daite-

ke, elikagaien kontserbazioan eragin zuzena aireak, argiak eta beroak dutela. Beraz, erne ibili!

Zinema

Zuzendaria: Ana Belen. **Gidoia:** Carmen Rico-Godoy.
Produkzioa: Andres Vicente Gomez. **Argazkia:** Juan Amoros.
Aktoreak: Carmen Maura, Antonio Resines. Jatorrizko Izena:
 «Como ser Mujer y no Morir en el Intento», Godoy-ren liburuan
 oinarrituta. Espania 1991.

Amore emate eta ahaleginak

ANA BELEN espaniarra aktore izatetik zuzendari izatera igaro da. Lehen saiatze honetan ez du hain gaizki erdietsi, gidoi aldetik Godoyk lagundurik.

Liburua ezagutu barik, filmean biziki isladatzen ditu erabateko matxismoa espainol saltsara eta emakumeon halanolako bizikera amankomuna.

Nahiz bizimodu burgesean deskribatu; Carmen Maurak daramatzen egoerak, gatazkak eta negarrak emakume bikotedun, esperientziadun batenak dira. Alta guztionak dira, bakoitzak ñabardurak eduki ditzakeelarik.

Baina filmeari ezbai barik aitortu behar zaiona hautatu dituzten eguneroko xehetasunak alegia, berauei darizkien kemena, identifikazioa eta barregura.

Dialogoen (eta dialogo ezaren) sugarra. Hala nola esaterako ginekologoak Maurari «Primeran kontserbatzen zara zeure ostia txarrari esker!». Edota Maurari tarteko-ardura-ustela eskaintzen dioenean zuzendariak «Zeure senarrarekin kontsultatu eta emango didazu erantzuna», honi ostia bizian erantzutean Maurak: «Ba begira, neuk ez dut tarteko ardurarik nahi. Ardura nagusia bai oster! Zeure emaztearekin kontsultatu ostein, emaidazu erantzuna!».

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

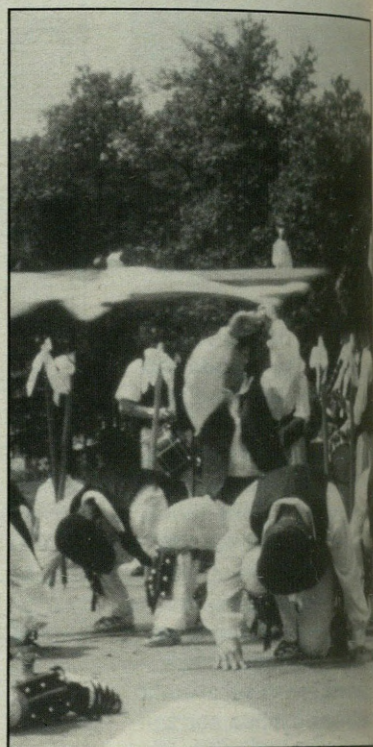
Dantza

Hogeitahamar urte bete ditu «Mendi Alde»k

HOGEI bikotez osatua, hogeitahamar urte badira Santurtziko «Mendi Alde» dantza taldea herri bizkaitar hau euren jardun arinez alaitzen hasi zenetik. Dantzarietz gain, badute gainera leku guztietara laguntzen dituzten sei musikariz osaturiko banda txiki bat. Honen ondorioz, txistua, alboa, gaita, soinua eta txalaparta doinuz aberasten ditzute.

Talde honek 1961 urtean egin zuen bere lehen emanaldia. Geroztik, Euskal Herriko herri eta leku gehientsuenetan egin dute parada. Gainera, geure mugetatik at ere atera izan dira eta 1990 urtean bertan Soviet Batasuneko Rostov-Don hirira hurbildu ziren heuren dantzak bertan erakutsi asmoz.

Bere emanaldietan errepertorio oso zabala eskaini ohi dute. Euren sorlekutik kanpo dantzatu ohi ez diren eta gutako gehienentzat ezezagun diren dantzak jaso eta isladatzea dute helburu. Horretarako, Euskal Herri

osoan zehar dantza horiek bilatzen dihardute lan neketsu baina fruitu handiko batean.

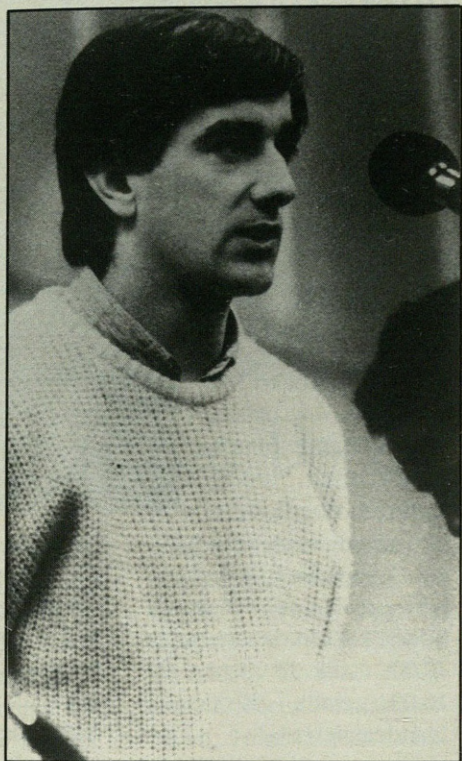
Honela, aurtengoan hogeitamar urte betetzen ditzutela eta, antolatu duten dantzari buruzko Lehen Argazki Lehiaketako emaitzak erakutsiko dira Santurtziko Aurrezki Kutxan. Honekin batera, Santurtzi herrian aspaldi ateratako argazkiez osatutako liburu bat plazaratzea dute asmo. Ez zaizkie proiektuak falta beraz, «Mendi Alde» taldekoei. Le-rootik zorionak.

Bertsoak

Peñagarikano: «Bertsolari bakoitzak bere kolorea du»

ARGIA. *Beti gaijartzailearen esanetara aritu beharrak ez al du nola-bait bertsolariaren sormen abalmena mugatzen? Ez ote da bertsolari a gaiaren mormoi biburtzen ari?*

PEÑAGARIKANO. Jaialdietan behar beharrezkoak dira gaiak, laukote edo seikotea izanda ez bait dago gai librean aritzerik. Bikotea edo hirukotea izanik,

eta aldez aurretik informazio piska bat jasota, ari daiteke, baina ez bertsolari gehiagorekin. Bestalde ohi-tura handia dago zenbait bertsolariri gai jakin batzu ematekoa, eta nik uste dut denetatik eskatu behar zaiela denei. Beti gai bere-tsuei buruz kantatzeak markatu egiten du bertsolaria eta denok baldin badakigu

ere bertsolari bakoitzak bere bereiztasunak dituela, horrek ez du areagotu behar. Gaiak zabaldu eta nahastu egin behar dira, eta bertsolari denei era guztietako gaiak jarri. Bertsolari bakoitzak bere kolorea du, eta gai berei kolore ezberdina emango dio bakoitzak. Hori aberasgarria izango litzateke oso.

Amaitzear dago Hernaniko Bertso astea

MAIATZAREN 5ean amaituko da apirilaren 25a ezkerotik Hernaniko kale eta auzoak bertso doinuz alaitu dituen bertso astea. Ekitaldien amaiera gisa, jaialdia izango da Ereñozu auzoan eguerdiko 12.00-etan Txomin Garmendia, Jon Lopategi eta Mañukorta tarteko izango direla. Eguerraldia laguntzen ez badu, elizan izango da saio. Ondoren, eguerdiko ordubie-

tan, herri bazkaria izango da eta Jose Legarretaren omenez antolatutako 3. bertso paper lehiaketan saritutako lanen aurkezpena egingo da. Bazkaria Ur Mia Elkartean izango da.

Bertso aste hau aukera oso egokia izan da oso Hernaniko Bertso Eskolako gazteen nondik norakoak ezagutzeko. Zorionak beraz, udaleko euskal zerbitzuaren lanari.

● Maiatzaren 5ean, arratsaldeko 17.00etan, Oiarzungo bertso eskolako gazteen txapelketa ospatuko da herriko Madalensoro pilotalekuan.

GARTZIATEGI SAGARDOTEGIA — Bitor Lizeaga —

46 96 74
46 77 16

Sagardoaren pas., 1
Gartziategi Baserria
ASTIGARRAGA

● Hilaren 12an, Oiarzungo Arragua auzoan, honako bertsolari hirukote ezaguna arituko da kantari: Lazkao Txiki, Gregorio Larrañaga «Mañukorta» eta Xabier Perez «Euzkitze». Saiorri arratsaldeko 17.00etan emango zaio hasiera. Bertsonak entzuteko aukera ezin egokiagoa dudarik gabe.

Musika

«Etsaiak»en lehen maketa kalean

HAMAR abestiz osatua, «Etsaiak... amen» izeneko lehen maketa kaleratu berria du «Etsaiak» talde lekei-

tiarrak. Lorentzo Records estudioan grabaturikoa, musika azkarra eta indartsua da oso, zinta honetan eskaintzen zaiguna. Hitzei dagokienez berriz, arlo horretan musika indartsuaren parean dabilta, eta gauzak argi eta garbi nola esan badakitela erakusten dute.

● Beasaingo Loinaz auzoko San Martin plazan, Brindots taldeak arratsaldeko 18.00etan dantzaldiari hasiera emango dio, gaueko 21.00etan amaituko delarik.

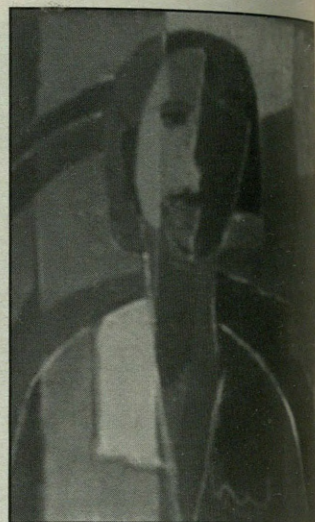
● Maiatzaren 4ean, larunbatez, Baldin Bada taldearen eskutik, rock-kontzertua izango da Legazpin.

Artea

Mila Artolaren pintura eta amets poetikozko unibertsoa

DONOSTIAKO

Estudio Galerian apirilaren 19tik maiatzaren 10era bitartean dira ikusgai Mila Artola gipuzkoarraren pintura lanak. Sentipenaren indarra nabari zaie, izpirituen eta gogoaren edertasuna jaurtikitzen dira. Bi ekintza hauek osatzen dute amets poetikozko unibertso horren batasuna, emakume pintore gipuzkoarrak ederki uztartzen duena. Mundu susmagarrian ezkututako edertasunari eskainitako errealitatea emakume honen eskutik lanegunetan 10.00- etatik 13.00etara eta 16.00- etatik 20.00etara. Igandeetan itxita.

Gotiko aragoarren erretaula

BILBOKO Arte Ederretako Museoa San Salva-

dor-reko Erretaulako Ejeako Zaldunen gorputz eta bankoa osatzen duten 20 taulak dira bertako aretoan ikusgai. Lan honek aldaketa nabariak jasan baditu ere XVIII. mendetik hona, ikus-teko aukera ezin hobea dugu eskaintzen zaigun hau. Orduetarako: 10.30etatik 13.30etara eta 16.00etatik 19.30etara. Igandeetan 10.00etatik 12.00etara eta astelehenetan itxita.

● Carmen Hildagoren erakusketa izango da ikusgai maiatzaren 19a bitartean Gasteizko Araba aretoan honako ordutegian: lanegunetan 18.30etatik 21.30- etara eta igandeetan eta astelehenetan itxita.

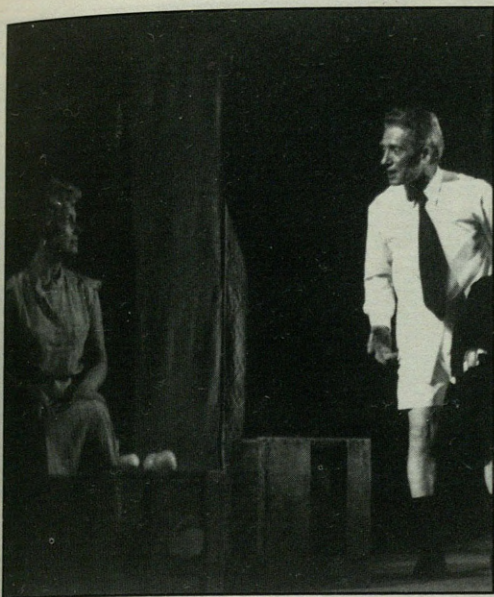
● Gasteizko Luis de Ajuria aretoan dira ikusgai Izaskun Rios margolariaren lanak lanegunetan 19.00etatik 22.00etara eta jaiegunetan 12.00etatik 14.00etara.

● Zarauzko Torre Luzea aretoan maiatzaren 14a bitartean Amaia Zinkunegiren keramika lanak dira ikusgai lanegunetan 18.00etatik 20.00etara eta jaiegunetan 12.00etatik 14.00etara eta 18.00etatik 20.00etara.

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
2004 DONOSTIA

Antzerkia

● Maiatzaren 6 eta 12 artean emango da Urretxu eta Zumarragako udalek antolatutako antzerkialdia. Beste hainbat partaideren artean, Maskarada taldea arituko da, maiatzaren 9an, «Marxkarada» lanaz, Itzalon aretoan, arratsaldeko 20.30- etatik aurrera.

V. Antzerki-astea Deban

GOAZ antzerki-talde debatarraren ardurapean, azken urteotako ohiturari jarraituz, antzerki-aste berria burutuko da herrian, maiatzaren 4etik 11 bitartera. Antzerki-talde profesionalak ezezik, talde amateurak eta ipuin kontalariak ere izango dira parte hartzaile. Hona hemen Debara hurbilduko diren izenak eta antzezpenezkoak: hilaren 4ean, Iparraldeko Bordaxuri taldeak «Berantenaz 6etan» antzeztuko du, Zubeltzun, gaueko 22.00etan; hilaren 5ean, Antxieta antzerki-taldearen «Komedi Zaharrak» izango da ikusgai, Zubeltzun, arratsaldeko 19.30-etan; Ostolaza Herri eskolan eta Itziaroko Ama Eskolan Pello Añorga arituko da ipuinak kontatzen, hilaren 7an; maiatzaren 9an, oste-

gunez, Eskola antzerkia izango da, «Antzerki eta Kantu» izenez, Aizarna, Meaga eta Oikiako Eskolame-taldeek emana, Zubeltzun, 17.00etan; maiatzaren 10ean, Hika taldeak «Chaplin tropela» lanari ekingo dio, Zubeltzun, 22.00etan; aurrekoaren leku eta ordu berean, hilaren 11n, larunbatez, astea amaitzeko, Maskarada taldeak «Marxkarada» antzeztuko du.

● Tanttaka talde gipuzkoarra, inguruko beste batzuren modura, Estatuko hainbat lekutatik kontratazio eskaintzak jasotzen ari da. Oraingoan, Barcelona-ko Teatro Condal-en arituko da «Flaminio» antzezlana jokatzen. Emanaldiek maiatzaren 9an hasi eta 19ra arte iraungo dute.

- Projektu eta instalakuntzak
- Ekipamendu integralak, ostalaritza eta komunitateentzat
- Espezialistak teknologia berrietan

- BONET induziozko sukaldeak.
- SILESIA Plaka gainezarrietako burduntzia.
- ROSINOX Kit-sous-vide sistema (hutsa, egosteko lurrunezko tresnak, tenperatura eraitsitzaileak).
- Nazioarteko puntako markak.
- Estudio eta aurreproiektuak, kargu eta konpromezurik gabe. Erakuspenak egiten ditugu.

Comercial ARI S.A.
Urdaneta kalea, 6 behea
Tel./Fax: (943) 83 33 17 ZARAUZ

Telebista-Irratia

IKUSI BAIETZ

● Maiatzak 6 (astelehena) 22.30etan «Hemen eta Munduan». Nazioarte eta Euskal Herri mailako berri eta erreportaiak.

● Larunbatean, hilaren 11an, Betis-Valencia futbol partidua.

● Maiatzak 12 (igandea) 14.15etan «Hitzetik Hortzera». Bertsolari munduko berri eta erreportaiak.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Espainiar estatuko herri mailako telebistak elkarte amankomun batetan biltzea helburu zuen proiektua jaio bezain pronto zapuztu da. Izan ere, apirilaren hasieran finkatu estatutuak elkarte autonomikoen mapa errespetatzearen aldeko baziren ere, puntu honen kontra zegoen eta Segoviako taldeak buruturiko jarrekar ekarri du banaketa. Lehen horien ustez —Balentzia, Kataluina, Andaluzia eta Euskal Herriko ordezkariak tarteko—, komunitate bakoitzeko partaidez osaturik behar zuen elkarteko zuzendaritza batzordeak. Bigarrenentzat berriz, antolakuntza era honek operatibitate gutxi emango ziokeen elkarteari. Kontestu honetan, bitan banatu da hasierako proiektua: «Herrietako Telebisten Estatu Asoziazioa» eta autonomien aldeko «Herrietako Telebisten Estatu Federazioa». Banaketak banaketa, biek ere asmo bera dute helburu, herri mailako telebisten legezkotasuna lortzea hain zuzen ere.

Marx Anaien gaiztakeriak

Osteguna 9.

21.30etan, «Gau bat operan».

Zuzendaria: Sam Wood. Antzezleak: Groucho, Chico eta Harpo Marx, Kitty Carlisle, Allan Jones.

Umore filme onak ikus daitezke azken bolada honetan ETB eskaintzen ari den «Komediaren maisuak» izeneko zikloan eta maiatzaren 9an pantailaratuko dena ere ez da nolanahikoa. 1936an errodutua, opera gau bat eskenatoki duela, Groucho, Chico eta Harpo anai ahaztezinen saio berria da honako hau.

Aipatu hirukotea izan da dudarik gabe umore erako pelikuletan ikusle goaren

farrea eragin duen aktore talde ezagunenetarikoa bat. Zentzugabearen islada eta eredu, esaldiren bat edo beste famatu egin zuten ere amerikarrek. Umore generoa baldin bada zineak jorra

dezakeen zailenetakoa, bete betean asmatzen jakin izan zuten eta klasikoaren artean irabazi eta merezita dute tarte. Egurra ematen ez ziren nonbait makalak geure hiru adiskideak.

● Asteazkena 8

21.30etan Gaueko pelikula: «Poltergeist II».

Zuzendaria: Brian Gibson. Antzesleak: Jo Beth Williams, Craig T. Nelson, Heather O. Rourke, Oliver Robins.

Freelings sendiari jazotako istorio beldurgarriaren bigarren partea. Nahiz eta bisitari gaizkileek hartutako etxea utzi eta beste batera alde eginga den familia, alaba gaztearen atzetik darraite oraindik ere lehen zatiko izpirituek.

● Ostirala 10

15.40etan Zinea:

«Matxinada».

Zuzendaria: Buzz Kulik. Antzesleak: Jim Brown,

Gene Hackman, M. Kellin.

Izugarritzko matxinada izango da amerikar espetxe batean. Kalera irtezeko hiru hilabete baino falta ez zaizkion preso bat izango da matxinatu taldearen buruzagi.

● Igandea 12

15.10etan Bazkal Osteko Zinea: «Ikuskizunaren mundua».

Zuzendaria: Jack Haley. Antzesleak: Fred Astaire, Bing Crosby, Gene Kelly, Peter Lawford.

Zinearen historian zehar errodututako musikal onen bilduma. 1929 eta 1958 bitarteko dantzari ospetsuenen gogoetak eskaintzen dituen pelikula goangarria.

Telebista-Irratia

Josune Sagardia: «Erlojuaren kontra aritzen gara beti»

IKUSITAKOAK
IKUSITA

Telegidak

Lasartearra, kazetaritza ikasketak bukatzen ari da. Hala ere, badira bi urte ETBko kirol atalean lanean hasi zenetik, eta badu beraz, esperientzia nahikoa. Kamara atzeko montaia eta komentario lanetan ohitua, telebista leihotik ateratzea ez zaio, oraingoz behintzat, batere erakargarri egiten.

ARGIA. Astebukaera osoan zehar izaten da «Ki- rolez kirol» saioa. Hala ere igande gaua izango da zuentzat okerreana, futbol partidu guztien laburpe- nak egin behar izaten bait dituzue...

J. SAGARDIA. Igande gaueko saioa eromena izaten da. Futbolaren arabera ordutegi bat dugu, eta askotan beste lekuetatik bidali behar dizkiguten erreportaiak oso berandu ailegatu- zen dira. Igandeko saioa gainera, hemengo futbol ekipoei jokatuako parti- duen laburpenekin hasten da, eta saltsa ederrak izaten dira. Erlojuaren kontra ari- tzen gara beti, eta ez dakit nola, baina dena atera egi- ten da azkenean. Ohitu egin gara nonbait.

A. Partiduak komentatu eta laburpenak egitera- koan ez al da batzutan alde batera edo bestera nabar- menegi jotzen? Nik hala

uste dut behintzat...

J.S. Alderantziz, beste me- dioetako jendea baino ob- jetoagoak izan behar du- gula uste dut, irudietan azaltzen dena baizik ezin bait dugu esan. Egunkari edota irratietako jendea baino objetiboago egiten gaitu irudiak nere ustez. Ha- la ere gertatu ohi den gauza da normalean talde bera jarraituagatik hark irabaztea nahi izatea.

A. Fubolari dagokionez Osasuna salbu ez dira fine-

gi ari aurtengoan beste euskal taldeak. Saskibalo- i eta eskubaloian aldiz, bi- kainen ari dira bai Taugres Baskonia baita Elgorriaga Bidasoa ere. Futbolatik at, nahikoa islada izaten al du ETBn beste gainontzeko borien martxa onak?

J.S. Nik baietz uste dut, baita hain ondo ez dabilta- nean ere. Hor gertatzen de- na da futboleko eskusiba daukagula eta ez dela ara- zorik izaten irudiekin. Sas- kibalo i eta eskubaloian be- rriz, TVEk du, eta igandero haiekin burukatu beharra izaten dugu. Neroni ere pa- satu zait horietako partidu batera joan eta zirrikitu ba- tetik grabatzen aritzea, pi- rata baten moduan. Arazoa hori da.

A. Telebista ezberdinen artean sikuhalsatsa ederrak izaten dituzue beraz...

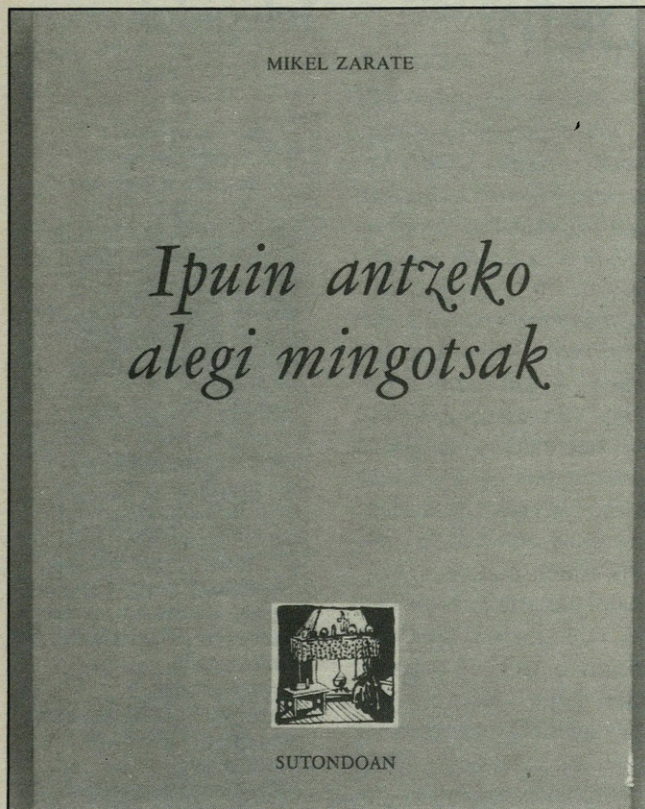
J.S. Bai, baina aspaldiko gauza da. Hori goi mailako kontuak dira, eta antza de- nez ez dira ados jarri beraien artean. Gero gu izaten gara horrelako situazioetan ari- tzen garenak. Saskibaloia eta eskubaloia dagokio- nez, horixe da situazioa, eta horrexegatik ateratzen dira akaso gauzak ez nahi adina ondo.

Egia da zapping-ean aritzearen arrazoirik aipatuena publizitateaz libratzea dela. Baina ikerketa berberak lekuko, asko dira telemandoari eragiten diotenak kuriositate hutsez, ikusten ari direna ez dutelako gustoko ala beste pertsonaren bat egon-gelan (tele-gelan) sartzearen ondorioz. Telebista-programazioaren eskaintza ugaldutako kurtso honetan, asko izan dira tele-panoraman emango omen diren aldagetak: hartzailegoa banatu kateka, kontsumo orduak antzera mantenduko direnez kate arteko borroka gogortu (gehien bat «urrezko orduetan»), publizitate forma berriak ugaritu (gainprimaketak, babesletza...). Baina ene ustez, ezagutuko dugun beste aldageta bat da telekultura/teleohitura emango dena. Gero eta gehiago aukeratuko delako ikusi gura den programa, nobedadeak (primatuen glamour eta dizdira!) zaharkituz doazen neurrian ondo eginikoa preziatuko da. Telemandoan, noraezen dabilen zakurraren kontra, aukeraketa eginda gero- ko tresna bat izango da. Egunkarietan, bikoiztu eta hirukoiztu egin dira telebista programazioari buruzko orrialdeak, biderkatu dira telegida modura balio duten aldizkariak... aukera kontrola-ezinean laguntza emanaz. ON/OFF botoia sakatu aurretik badugu gustoko zerbait ikusi ahal izango dugun jakiterik.

ALBERTO IRAZU
EDORTA ARANA

Liburuak

Ipuin antzeko alegi mingotsak

Ipuin antzeko alegi mingotsak. Egilea: Mikel Zarate.

Argitaratzen du: **Labayru Ikastegiko Hizkuntza Mintegiak («Sutondoan» bilduma).** 206 orrialde.

*Hegaduna geduan
abade on Migel
geiza minez begaka
txioka herri minez;
begi zorrotzak baina
gurari gaitzik ez
berarekin euskara
jalgi zen indarrez*

ERRUTINAREN bel-
durrez aspertuta ekin dio
Mikelek azken aurreko aldiz

Jataren malkorrari. Izerdi
patxetan dihoakigu ezin as-
matuz oraingo honetan zein
izango ote den bihotz urri-
kaldariarentzat alegiaren
zukua, gozoa ala mingotsa.

Irritsi da, zabaldu ditu he-
goak baina... Txorierrri txi-
kitxoa zela eta hurbilegia
bizilagunaren galdera iku-
rra, eskatu dio Lezamako
baserritar bati Patrol Nissa-

na. Corte Inglesean zerbait
misteriotsua erosi ondoren,
abiatu zaigu Nelagoa baila-
dara.

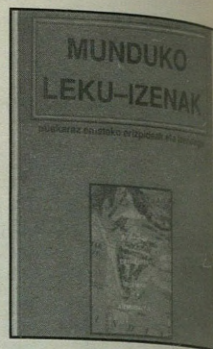
Patrola bigarrenean, igo
du Lakorarako aldapa eta
hasi da askatzen auto gaine-
ko pakete luzeska. Oihal eta
burdinezkoa, hegoak hain
handiak ez balira, kolore
bitxiagatik edonork esan
lezake dela karnaba.

Gurtze santuaren egin eta
zerua harrapatzeko areago-
tu du abiada. Etzan da. Jira
biraka doa lau haizeetara,
zabalik begiak, behean da-
kusan munduarentzat uler-
menaz luma. Barraskiloaren
lasterketari animoa dio, txi-
rrindulariaren pedalari bul-
tzada eta uraren hiletari
berpizkunde nahi izango
lukeen requiem kanta.

Keinuka agurtu ditu
lehen aldiz parean dituen
arrano eta saia, irribarrez
munduko feria alaitzen du-
ten Tximino eta Tximina.
Inauteri giroan bertatik
hautsi nahi izan du gizon
emakumeak sailkatzen di-
tuen marka.

Ni behetik begira nago
eta begira goragotik Zal-
duby zaharra. Ez dugu inoiz
halakorik ikusi eta ia buruz
jakin arren bere kanta,
behin eta berriro esan behar
da nerri honetan daudenen
artean ederrenetakoa dela
Mikel Zarateren Hego-Del-
ta.

PATXI EZKIAGA

Egilea: Elhuyar.

Titulua: Munduko
leku-izenak.

Argitaratzen du:
Elkarrek.

Liburua, 685 orr.

Bost hizkuntzatan azal-
tzen dizkigu Elhuyarrek
munduko leku-izenak,
berauren euskarazko fin-
kapenerako oinarria emate-
teko. Orain arte euskal
produkzioan izan diren
proposamenak (UZEI,
Kintana, Elhuyar, ETB, eta
abarr) bildu eta banan-
banan aztertzen dira.

Egilea: Gipuzkoako
Erlazainen Elkarte.

Titulua: Erlazantza.

Aldizkaria. 11. zenbakia.
Argitaratu berria den
urtekari honetan erlaza-
ntzaren munduan ematen
diren berri guztiak biltzen
dira; besteak beste, ho-
nako gaiak jorratzen dira
hainbat artikuluskatan:
homeopatia, ukenduak,
polinizazioa, erleen gai-
sotasunak, eta abar.

—JOHNNY-REN BILA—

GUS "SUGAR" M'KENNA ETXETIK IRTEN
DA. JOHNNY-REN BILA IRTEN DA.
HORRETRAKO ORDAINDU DIOTE.

GALDEZKA DABIL, ZIUR TOPATUKO DUELA.

JOHNNY? AZKEN-
ALDI HONETAN EZ DUT
IKUSI

EZ DAKIT
NON DABILEN

BAI
HORDXE IKUSI DUT
KANTOIAREN BESTE
KALDEAN

SEGI JOHNNY!
HORI DUK ETA!

BENGA!

HANTXE DAGO
AZKENEAN!

EGUNERO IGOAL,
BENGA JOHNNY ESKOLARAI
MUKITSU ALU HORI

AAAA!!!
AAAA!!

Denborapasa

Gurutzegrama

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2					■					
3							■			
4			■							
5							■			
6		■			■					
7	■						■			■
8									■	
9		■					■			
10							■			

EZKER ESKUIN : 1.- Zerbaitetarako joera duenaren ta-suna. 2.- (Ald.) Ipar., zilegi. Detektigailu mota. 3.- Galt-zak. Atzizkia. 4.- Atzizki adberbiala. Guztiz nekatu. 5.- Errainuak. Zenbaki arrunten segidako lehena. 6.- Sue-diako ibilgailuetan. Lehen bukaeran. Ezetz esan. 6.- Idazle klasiko zuberotarra. Aditz bukaera. 8.- Nafarroa-ko Artzibarreko herria. Bostehun. 9.- Norvegiako ibil-gailuetan. Atzizkia. Garai. 10.- Amamak, amandreak. Untzien aparkaleku.

GOITIK BEHERA : 1.- Zapasta, ziliporta. 2.- Labore mota (*Oryza sativa*). Amerizioa. Mila. 3.- Gaueroa. Peru, Pello. 4.- Har dezan aurkezten. 5.- Thailandiako autoetan. Elizgizonekiko trataera garbi-garbia. Doku-mentu mota. 6.- Intsektu txiki nazkagarriak (*Pulex irritans*). 7.- Atzizki femeninoa. Bat. Potasioa. Tona. 8.- Alkate eta zinegotziez osaturiko taldeak. 9.- Nazkatu. Gurutzegramagileen jainkoa. 10.- Erregelatu. (Errep.)

Fortuna Jainkosa

Loto, Loteria, Loto Sport, Tapis Vert, QH, Primitiva, Tiercé, O.N.C.E., Hamalaukoa... Ezin esan aberas-teko aukerarik ez dugunik. Beti ere, norbaiti tokatzen bide zaio nonbait. Fortunatu horietarik ditugu gure gaurko protagonistak. Ondoko datuak zuzen erabiliz, jakin ditzakezu sarituen izenak, deiturak, bakoitzak bildutako sosa eta zein den lehenik ase nahi duten gutizia/premia.

1. **Zaldiaran** deituak **zelulitisa** kentzeko operazioa egin gogo duenak baino gehiago jaso du. Bi sari horien artean dagoen aldea, **zelulitisa kendu** nahi duenak hartutakoaren eta **Inazio**ren sariaren artekoa kopuru bera du.
2. **Gómez**, ordea, **Kim Bassinger** zale amorratua du. Orain azken xentimoraino gastatu behar du bere ametsari hurbiltzeagatik. Dagoeneko, poltsikoan du Ameriketarako hegazkin-txartela...
3. Monacoko **Carolinaren eztei-jantzia** atsolutuki

eskuratu nahi duenak **Arratek** baino 800.000 pezeta gehiago bildu du.

4. **Haraneder** ez da **Aneren** abizena.

5. **Jontxuren** saria **Artetaren** baino 800.000 pezeta gutxiagoz hornitua zegoen. **Arteta** honek, bestalde, Michelin gidak hiru izarrez koroaturiko **jatetxeen itzulia** burutu nahi du.

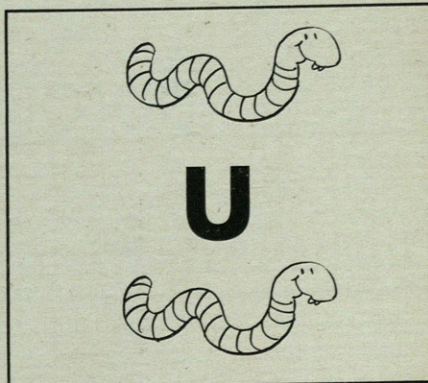
6. Aurpegiko zimurrak **lifting**-aren bidez kendu nahi dituenak **bi kilo** besterik ez du jaso.

7. **Agirre**ren grazia **Mertxe** du.

IZENA	DEITURA	SARIA	GASTUAK ZERTAN
		2.000.000	
		2.400.000	
		3.000.000	
		3.200.000	
		4.000.000	

Hieroglifikoa

Hirilen erreinuan, txirrinda nagusi!

Zer familia du?

Aurreko asteko soluzioak

Baloia tiki, txapela handi!

			●	B	G	P	●	E				
			P	A	G	O	A	K				
			●	B	I	Z	K	I				
●	K	U	●	G	A	S	T	U	A	●	B	●
M	U	K	I	●	L	U	R	●	H	A	N	●
●	W	E	N	T	A	●	A	V	I	L	A	●
L	A	N	●	O	S	O	●	I	Z	E	N	●
●	I	K	O	N	O	●	A	L	●	Z	O	●
A	T	E	●	E	N	B	O	L	I	A	●	●
●	T	A	R	●	E	S	A	N	●	A	●	●
I	Z	A	R	R	A	●	T	R	O	P	A	●
●	A	K	T	A	●	B	A	R	R	I	A	●
●	●	●	●	●	E	A	●	E	●	●	●	●
●	●	●	●	●	Z	U	N	I	G	A	●	●
●	●	●	●	●	●	M	E	T	A	L	●	●

Gurutzegrama

- EZKER ESKUIN: 1. Milafranga. 2. Iragarleak.
 3. Samin. Euri. 4. Igandea. It. 5. La. Talka. U.
 6. Andana II. 7. Burgiarra. 8. Bi. Io. Leun. 9.
 Idi. Arpana. 10. Zenekien. I.
 EZKER ESKUIN: 1. Misila. Biz. 2. Iraganbide.
 3. Lama. Du. In. 4. Agintari E. 5. Fandan-
 goak. 6. Rr. Elai. 7. Aleak. Alpe. 8. Neu.
 Airean. 9. Gari. Irun. 10. Akitu. Anai.

Hieroglifikoa: Hiru botila

Bai, esan!

IKERTUA	SEGURTASUN INDARRA	IHARDUERA SUSMAGARRIA	IKERKETAREN IRAUPENA
Ane O.	Ertzantza	Lehengusu Konts. agurtu ez	Bi urte
Jon B.	Miñoiak	"Arzallus, qué crus..."	Urte t'erdi
Mertxe E.	Ekintza	H. Batzokian sekula agertu ez	Urtebete
Josu T.	Berrozitza	E. Egunkariko harpideduna	Sei Hilabete

KAXKU

Alt

Borondate politikorik eza

UNIBERTSITATEKO

ikasturtearen amaiera hurbiltzen ari denean, irakasleen arazoak konpondu gabe dirau. Kurtso hasieran, 97 irakasle kaleratuak izan ginen, kontratu administratiboa sinatzeari uko egin geniolako. Despido demanden epaia gure aldekoa izan da: 91 despido nuloak direla adierazi dute Donostia eta Bilboko sententziek.

Orduan zergatik ez dago konponduta arazoa?

SENTENTZIEK oso argi utzi dute 91 irakasle hauek 1987ko urrian sinatutako lan kontratuak indarrean dirautela. Hala ere, Unibertsitateak eta Eusko Jaurlaritzak errekurtoa jarri dute sententzia hauen kontra. Are gehiago, Talde Errektoralak sententzia interpretatu egiten du gure lan kontratuak interinoak direla eta, beraz, urtebetean oposaketara atera behar direla esanez.

Ezin dugu ahaztu momentu honetan 10 irakasle kaleratuta daudela: alde batetik, sei despido prozedente eta bajaran zegoen Bizkaiko irakasle bat, zeina, alta hartzerakoan, inolako azalpen ofizialik gabe kaleratua izan den; bestetik, despido nuloa izan zuten Gipuzkoako hiru irakaslek, beraien plazak «beteta» omen zeudela eta, berriro jarri behar izan dute despido demanda.

Gure partez, negoziaketa proposamena egin genion Talde Errektoralari apirilaren 10ean eta ez dugu erantzunik jaso. Funtsean eskatzen duguna hau da: Despidorik ez! Hau da, kaleratu guztiei itenbide berbera ematea. Indarrean dauden gure lan kontratuak mugatu gabe daude, ez dute amaiera datarik. Plaza «erreglamentarioki» betetzen denean buka-

ARANTZA URKAREGI

(UPV-EHuko Irakasle Kontartatua)

tuko omen dira. Beraz, funtzionari bide hartu nahi ez dugunontzat, iraunkorra izateko beste bidea ireki behar da: Irakasle Kontratu Iraunkorraren irudiaren garapena, alegia.

Puntu guzti hauetaz hitz egin behar dugu mahai baten inguruan. Baina ez du ematen Talde Errektoralak negoziatzeko borondaterik duenik. Horrexegatik, Barberá eta bere taldearen dimisioa behin eta berriro exijitu eta exijitzen dugu.

NEGOZIAKETA proposamena luzatu diogu Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailari eta Unibertsitateko Kontseilariordea den Goio Monrealekin izan dugu elkar hizketa.

Dirudienez, Eusko Jaurlaritzak ez dio arazoari aurre egin nahi.

Alde batetik, beraiek eta Unibertsitateak jarritako errekurtoaren zai daudela azaldu zigun Monrealek. Hau, arazoaren konponbidea atzeratzea besterik ez da. Errekurtoak despidoa nuloa den ala ez azalduko du, baina ez du esango noiz bukatuko

diren gure kontratuak ezta ere lan kontratudun irakasleok nola kokatu UPV-EHuko irakaslegoaren egituran.

Bestetik, beraien ustez, Eusko Jaurlaritzak ez du ahalmenik irakaslego mota berri bat garatzeko.

Gure ustez, posible da Irakasle Kontratu Iraunkorra garatzea. Hain zuzen, hori izan zen UPV-EHuko Klaustroak erabaki zuena 1989ko maiatzean. Bertatik ateratako Batzorde Mixtoak (Talde Errektoral eta Irakaslego Batzordearen artekoak) Irakasle Kontratu Iraunkorra garatzeko oinarriak ezarri zituen 1990eko urtarrileko akordioan. Ondorioz, Eusko Jaurlaritzaren eskuetan dago irudia garatzea. Hau egitea ez dago unibertsital autonomiaren kontra; aitzitik, Unibertsitatearen erabakia garatzearen alde.

Eusko Jaurlaritzak jartzen duen aitzakia hau da: Unibertsitateko irakaslegoa Madriliko Gobernuaren pean dagoela. Unibertsitatearen erreformarako legea (LORU delakoa) organikoa izanik, irakaslegoa arautzen duen V Atala organikoa ez dela esan beharra dago. Horrela izanik, Autonomi Estatutuak ematen dituen hezkuntza mailako kompetenziak aplikatuz, Eusko Jaurlaritzak, Funtzio Publiko Lege barruan, irakaslego mota berria gara dezake. Eta garatu egin beharko du, UPV-EHUK dituen arazoak konpondu nahi baditu.

LORUK inposatzen duen eredu funtzionariala UPV-EHUn ezartzea ezinezkoa dela jende guztiak onartzen du. Beraz, har dezagun arazoaren konponbidea gure eskuetan eta gara dezagun gure Unibertsitateak behar duen irakaslego egitura. Ahalmen legala badago, borondate politikoa behar dugu.

APIKA

I N F O R M A T I K A

- Telefonoz deitze hutsarekin, zure instalazioa diseinatu dutenen laguntza jakituna gehitu diezaikezu zure sistema informatikoari.

- Software ekoizpen zentrua. Talde gazte eta kualifikatu batek **APIKA**ren software eskaintza eguneratzen du etengabe.

- Hardware mantenu zerbitzua.

- Training zerbitzua.

DONOSTIA

Ametzagaña 19, behea
Tlf.: (943) 27 47 11 - 28 33 99
Fax: (943) 27 46 00

BILBO

Begoñalde 9-1
Tlf.: (94) 446 76 84
Fax: (94) 446 76 85

- AHOLKULARITZA INFORMATIKOA
- INSTALAZIO INFORMATIKOAK
- ERABATEKO MEKANIZAZIOA

- BEHARREN ARAUERA KO PROGRAMAZIOA
- IHARDUERA EKONOMIKOEI EGOKITUTAKO APLIKAZIOAK

INFORMATIKA INTEGRALA

ASTIA SOBERAN?
JAIEGIN PRIMERAN!

DENBORA
GALDUEN
BILA

jaiegin

ASTEBURUETAKO ZEURE ALDIZKARIA

LARUNBATA
ETA IGANDERAKO
ZEURE KIOSKETU
ESKA EZAZ